

10—13 maj

Debatter m. m.

Onsdagen den 11 maj	Sid.
Svar på interpellation av herr Larsson, Thorsten, ang. skolungdoms- och student- samt praktikantutbytet med utlandet	6
Den ekonomiska politiken, m. m.	9
Landstingens övertagande av mentalsjukvården	29
Förstatligande av uppbördsverken, m. m.	36
Förbättrade förmåner för handikappade, m. m.	39
Det kommunala bostadstillägget	46
Meddelande ang. enkel fråga av herr Petersson, Erik Filip, ang. skydd för fiskbeståndet i insjöar	51

Fredagen den 13 maj

Svar på enkla frågor:	
av herr Holmberg ang. regeringens ställningstagande till tjänstemännens löneförhandlingar	52
av herr Isacson ang. de ändrade livsmedelspriserna	55
av herr Petersson, Erik Filip, ang. statslån till samfundslokaler	57
av herr Larfors om rätt för kommun att betala tryckning av valsedlar	59
Svar på interpellationer:	
av herr Sundin ang. regeringens beredning av vissa frågor ..	60
av herr Wallmark om vattenvården i Mälaren	68
Höjning av det skattefria beloppet för vinst i varu- eller tombolalotteri	75
Om viss specialutbildning för journalister	77
Interpellation av herr Jacobsson, Gösta, ang. den senaste handelsutvecklingen inom EEC och EFTA	81
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Strandberg ang. försvarets upphandling	81
av herr Wirtén om bättre anpassning mellan skolskjuts- och lästider	81
av herr Holmberg ang. medborgarskapet för balter i Sverige ..	81

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 11 maj		Sid.
Gemensam omröstning ang. Sköndalsinstitutets praktikantutbildning		6
Bankoutskottets utlåtande nr 25, ang. den ekonomiska politiken, m. m.		9
Statsutskottets utlåtande nr 94, ang. huvudmannaskapet för mentalsjukvården m. m.		29
— nr 95, ang. förstalligandet av uppbördsverken och omorganisation av de lokala skattemyndigheterna m. m.		36
Bevillningsutskottets betänkande nr 36, ang. vissa bestämmelser i anledning av statens övertagande av huvudmannaskapet för uppbördsväsendet m. m. i vissa städer, m. m.		39
Andra lagutskottets utlåtande nr 41, ang. ändring i lagen om allmän försäkring, m. m.		39
Statsutskottets utlåtande nr 96, ang. ändring i lagen om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen avser medelsanvisning till folkpensioner		46
Andra lagutskottets utlåtande nr 46, ang. ändrad lydelse av 1 a § familjebidragförordningen, m. m.		49
Jordbruksutskottets utlåtande nr 9, ang. avveckling av nuvarande rättsförhållanden beträffande gruvskogarna		49
— nr 11, ang. reglering av priserna på fisk		49
— nr 12, ang. allmän beredskapsstat: jordbruksärenden		49
— nr 13, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: jordbruksärenden		49
— nr 14, ang. försäljning av viss staten tillhörig mark, m. m. ..		50
Statsutskottets memorial nr 97, ang. allmän beredskapsstat		50
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 38, ang. hushållspraktik		50
— nr 40, ang. § 27 i riksdagens revisorers berättelse över den av dem verkställda granskningen av statsverket		50
— nr 41, ang. § 28 i riksdagens revisorers berättelse över den av dem verkställda granskningen av statsverket		50
— nr 42, ang. § 29 i riksdagens revisorers berättelse över den av dem verkställda granskningen av statsverket		50
— nr 43, ang. § 38 i riksdagens revisorers berättelse över den av dem verkställda granskningen av statsverket		50
Fredagen den 13 maj		
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 34, ang. ändring i lagen om församlingsstyrelse		75
Statsutskottets utlåtande nr 103, ang. överlåtelse av viss staten tillhörig mark i Trollhättan		75
— nr 104, ang. avtal med Stockholms stad m. fl. kommuner om överlåtelse av vissa delar av Järvafältet		75
Bevillningsutskottets betänkande nr 37, ang. avdrag vid inkomsttaxeringen för avskrivning på köpekontrakt som avser fartyg		75
— nr 40, ang. ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.		75
— nr 44, ang. tilläggsavtal rörande ändring i avtal med Canada för undvikande av dubbelbeskattning, m. m.		77
Första lagutskottets utlåtande nr 28, ang. ändrad lydelse av 2 § 2:o lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt		77
— nr 31, ang. ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken		77
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 39, om viss specialutbildning för journalister		77

Tisdagen den 10 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 11/5—den 13/5 1966 för deltagande i ministermöte inom EFTA i Bergen.

Stockholm den 6 maj 1966

Eric Holmqvist

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillstånd för brukande av svävare jämte i ämnet väckta motioner;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648) jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 189, till Konungen i anledning av dels motion angående viss ändring av bestämmelserna om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl., dels ock motion angående det allmännas skadeståndsansvar inom offentlig-rättslig verksamhet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning i fråga om krediter för bostadsförbättringar;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för

budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige jämte i ämnet väckt motion;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation av en för krigsmakten gemensam intendenturkår m. m.;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1966/67 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.; samt

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i statens pensionslöneförordning, m. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till särskilda bokföringsregler i beskattningshänseende för vissa yrkesgrupper, m. m.;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 3 juni 1960 (nr 258) om utjämningskatt å vissa varor; och

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Vid föredragning av bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från riksdagens revisorer inkommit framställning angående uppförande på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår av anslag till utrustning m. m. av nya lokaler, hänvisades framställningen till bankoutskottet.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott motionerna nr 752—754.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 94—96 och memorial nr 97, bevillningsutskottets betänkande nr 36, andra lagutskottets utlåtanden nr 41 och 46, jordbruksutskottets utlåtanden nr 9 och 11—14 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 38 och 40—43.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag hemställer att på morgondagens föredragningslista uppföres dels bevillningsutskottets betänkande nr 36 näst efter statsutskottets utlåtande nr 95, dels statsutskottets utlåtande nr 96 näst efter andra lagutskottets utlåtande nr 41, dels ock statsutskottets memorial nr 97 näst

efter jordbruksutskottets utlåtande nr 14.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i lagen om församlingsstyrelse;

statsutskottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss staten tillhörig mark i Trollhättan;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal med Stockholms stad m. fl. kommuner om överlåtelse av vissa delar av Järvafältet;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till Norrbottens järnverk aktiebolag jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till ett institut för rationalisering av storhus-hållen jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för avskrivning på köpekontrakt som avser fartyg jämte i ämnet väckt motion;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal rörande ändring i det i Ottawa den 6 april 1951 undertecknade avtalet mellan Sverige och Canada för undvikande av dubbelbeskattning samt fastställande av bestämmelser angående handräckning i fråga om inkomstskatter;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckta motioner om viss specialutbildning för journalister.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.06.

In fidem

Fritz af Petersens

Onsdagen den 11 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 93 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionerna I: 405 och II: 501 icke må bifallas av riksdagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av motionerna I: 405 och II: 501, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts i fråga om Sköndalsinstitutets praktikantutbildning.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 67.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 437, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 98 ja och 119 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 166 ja och 186 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i

överensstämmelse med nej-propositionen.

Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Ang. skolungdoms- och student- samt praktikantutbytet med utlandet

Herr statsrådet och chefen för eklestistikdepartementet EDENMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Thorsten Larssons interpellation angående skolungdoms- och student- samt praktikantutbytet med utlandet, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Thorsten Larsson frågat, om jag är beredd att inför kammaren lämna en redogörelse dels för de åtgärder som Kungl. Maj:t vidtagit med anledning av riksdagens skrivelse 1964: 8 beträffande utredning av frågan om skolungdoms- och studentutbyte med utlandet och dels för resultatet av den i statsutskottets utlåtande 1964: 8 omnämnda utredningen inom arbetsmarknadsstyrelsen angående praktikantutbytet med utlandet.

Jag vill till en början erinra om att det i två vid 1964 års riksdag väckta motioner framhölls som angeläget att ungdomsutbytet med utlandet ägnades större uppmärksamhet från statens sida. De medel som disponerades för detta ändamål utgjorde blott ett symboliskt bidrag som inte kunde ha någon större främjande effekt. Motionärerna ansåg det lämpligt, att en utredning företogs för att få dessa frågor belysta och få fram lämpliga grunder för en utvidgning av ifrågavarande verksamhet, samt hemställde, att riksdagen i skri-

Ang. skolungdoms- och student- samt praktikantutbytet med utlandet

velse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning om hur stödet till skolungdoms-, student-, praktikant- och allmänna ungdomsutbytet med utlandet skulle utformas.

Med anledning av dessa motioner framhöll statsutskottet i sitt utlåtande 1964: 8, att det, inte minst med tanke på det avsevärda belopp som läggs ned på språkstudier utomlands för skolungdom och studenter, syntes angeläget, att dessa studier gav tillfredsställande resultat. Enligt utskottets mening borde därför frågan om skolungdoms- och studentutbytet med utlandet närmare utredas genom vederbörande myndigheters försorg eller i annan lämplig ordning. Vidkommande praktikantutbytet med utlandet anförde utskottet, att frågan härom redan var under utredning inom arbetsmarknadsstyrelsen. Förslaget om utredning rörande stöd till allmänt ungdomsutbyte med utlandet var utskottet icke berett att tillstyrka. Riksdagen beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet sålunda anförde.

Det bör enligt min mening ankomma på vederbörande myndigheter, dvs. skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet och centralnämnden för skolungdomsutbyte med utlandet, att bedöma vilka konkreta åtgärder som bör vidtas för att stimulera skolungdoms- och studentutbyte med utlandet och för att uppnå bästa möjliga resultat av denna verksamhet. Därvid bör uppmärksammas även den växande feriekursverksamheten utomlands för svensk skolungdom, bl. a. frågan om behovet av kontroll över verksamheten. Då dessa frågor redan är föremål för överväganden har jag ej funnit anledning föreslå Kungl. Maj:t att tillsätta en särskild utredning rörande här aktuella spörsmål.

Beträffande herr Larssons andra fråga vill jag erinra om att utredningen inom arbetsmarknadsstyrelsen angående praktikantutbytet med utlandet har redovisats i betänkandet »Praktik- och

feriearbetsförmedling» (SOU 1965: 7 s. 113). I enlighet med förslaget av utredningen har arbetsmarknadsstyrelsen i september 1965 inrättat en rådgivande delegation för frågor som sammanhängar med praktik- och feriearbetsförmedling. Som redovisats i prop. 1966: 52 (s. 149 och 257) avser arbetsmarknadsstyrelsen att inom nämnda delegation utse ett arbetsutskott för praktikantutbytet med utlandet. Detta arbetsutskott skall även fungera som svensk nationalkommitté inom den internationella organisationen för utbyte av praktikanter på det tekniska området (IAESTE).

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag vill framföra ett tack för svaret till statsrådet Edenman.

Om jag får börja med den senare frågan i min interpellation fick jag ju ett ganska klarläggande besked på den punkten, främst då med hänvisning till den proposition nr 52, som har lagts fram nu på slutet av riksdagen och vilken väl skall behandlas här i kammaren under kommande vecka. Propositionen tar upp förslag om tillsättande av en kommitté inom IAESTE med ett ständigt sekretariat för att inom denna organisation handlägga praktikantutbytet för vårt vidkommande.

Praktikutbyte är säkert värdefullt och bör kunna utvidgas. I fjol var det endast 87 svenska ungdomar som praktiserade jordbruk i utlandet. Även industrien var relativt dåligt representerad med 555 praktikanter. Motsvarande siffror för utländska praktikanter i vårt land var 240 respektive 1 674. Vi har avtal med vissa länder men saknar sådana med bl. a. USA och Storbritannien, trots att ett utbyte här sker. Vissa svårigheter förekommer inom en del fackområden. Lättast går det att få arbete inom hotell- och restaurangfacket. Det vore tacknämligt om en kombination av studievistelse och praktikanttjänst kunde ordnas i större utsträckning.

Många försöker att få en sådan kombination, t. ex. genom au pair-anställ-

Ang. skolungdoms- och student- samt praktikantutbytet med utlandet

ningar för flickor, men tyvärr har detta inte slagit så väl ut och sådana arrangemang går i stor utsträckning vid sidan av den ordinarie förmedlingen. Jag hoppas att den nya signalerade verksamheten ger fastare organisation åt det hela. Genom kontakt med både anställd och anställare kanske en del misslyckanden, som man läst om i pressen ibland, går att undvika.

Får jag emellertid, herr talman, här ägna litet mera intresse åt de s. k. språkresorna, som svarar för den avgjort största andelen av resandeströmmen. De beräknas i år komma att omfatta cirka 25 000 ungdomar. Av tillgängliga vackert kolorerade broschyrer framgår att kostnaden för en språkkurs eller vistelse som »Paying guest» uppenbarligen pendlar mellan 1 200 och 2 000 kronor för en månads uppehåll i ett europeiskt land. Givetvis beror kostnaden också något på resornas längd och den kan också, vilket framgår av broschyrerna, gå upp till mer än 2 000 kronor.

Centralnämnden för skolungdomsutbytet har en särskild form av språkresor, där man förmedlar utbyte mellan en utländsk och en svensk värdfamilj. Vederbörande svenska ungdomar får sålunda bo hos en jämnårig utländsk kamrat mot att sedan denna kamrat följer med hit och vistas i det svenska hemmet. Dessa resor blir självklart mycket billigare och ger i regel ett bra utbyte. Huruvida andra än centralnämnden har likartat ungdomsutbyte känner jag inte till. Det nämnda utbytet omfattar dock hos denna organisation endast 20 procent av antalet utresande.

Vi har säkerligen större anledning att närmare granska de kombinerade feriekurserna. Målsmännen är säkert också mycket intresserade av huruvida kurskostnaderna ger en rimlig valuta i form av bättre språkkunskaper. Målsmännens Riksförbund yttrade sig över de i interpellationssvaret nämnda motionerna sålunda: »Det måste för skolan och samhället vara ett viktigt önske-

mål, såväl som det är för föräldrarna, att verksamheten bedrivs i former och under villkor som tillfredsställer rimliga anspråk ur pedagogisk och social synpunkt.»

Nu säger statsrådet, att det ankommer på vederbörande myndigheter, skolöverstyrelsen, universitetskanslern och centralnämnden, att bedöma vilka konkreta åtgärder som bör vidtas. Det vore intressant att veta om det verkligen finns någon kontakt mellan dessa myndigheter. Såvitt jag inte är fel underrettad inskränker sig den kontakten till ett uttalande av generaldirektören i skolöverstyrelsen på första sidan av broschyren för centralnämndens ungdomsresor. Någon kontakt mellan myndigheterna för konkreta åtgärder finns nog knappast. Eller möjligen sysslar man var och en för sig själv härvidlag?

Statsrådet säger emellertid en annan sak, som jag tycker verkar mera positiv. Statsrådet nämner att dessa myndigheter får bedöma vilka konkreta åtgärder som bör vidtagas för att stimulera skolungdoms- och studentutbytet samt yttrar: »Därvid bör uppmärksammas även den växande feriekursverksamheten utomlands bl. a. frågan om behovet av kontroll över verksamheten.» Detta kan nog vara riktigt. Jag har den uppfattningen, att just en redogörelse från de berörda eleverna om deras intryck från resan och deras direkta nytta av kursen skulle vara utomordentligt värdefull. Eller också bör det ske en viss auktorisation av kursanordnarna till ledning för föräldrar och skolungdom.

Statsrådet säger att denna fråga är föremål för överväganden. Får jag fråga var man gör dessa överväganden? Jag förutsätter att detta är av så pass allmänt intresse, att det som här göres också kommer till allmänhetens kännedom.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 34, statsutskottets utlåtanden nr 103—106, bevillningsutskottets betänkanden nr 37, 40 och 44, första lagutskottets utlåtanden nr 28 och 31 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 39.

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av motioner angående den ekonomiska politiken, m. m.

Till behandling i ett sammanhang hade bankoutskottet upptagit ett antal till utskottet hänvisade motioner angående den ekonomiska politiken. Dessa motioner voro

dels de likalydande motionerna I: 310, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 379, av herr *Bohman m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte

ombilda det s. k. ekonomiska planeringsrådet och giva detta en allsidigare sammansättning genom att även riksdagen och därmed oppositionspartierna bleve representerade samtidigt som rådets uppgifter och resurser preciseras,

närmare utreda möjligheterna att genom avgifter finansiera vissa av de tjänster, som offentliga myndigheter erbjöde,

till nationalbudgeten foga en redogörelse för arbetskraftsbalansen och prognoser för behov och tillgång av arbetskraft,

i enlighet med de riktlinjer, som angivits i dessa motioner, snarast förelägga riksdagen ett samlat förslag till de åtgärder på den ekonomiska politikens område, som vore ägnade att hejda inflationen och som föranleddes av nödvändigheten av att återställa betalningsbalansen gentemot utlandet;

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

dels de likalydande motionerna I: 539, av herrar *Bengtson* och *Lundström*, samt II: 664, av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, vari anhållits, att riksdagen

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att rundabordskonferenser med i motionerna angivna sammansättning och syfte borde användas som ett väsentligt medel att främja stabilitet i priser och samhällsekonomi,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att utredning måtte ske om inrättande av ett ekonomisk-socialt råd med stabiliseringspolitiska uppgifter,

3. måtte uppdraga åt riksgäldskontoret att verkställa teknisk utredning rörande utgivning av ett värdefast statligt obligationslån i mindre valörer och med inriktning på småsparare bland allmänheten;

dels de likalydande motionerna I: 549, av herr *Johan Olsson*, samt II: 668, av herr *Larsson* i Norderön och herr *Larsson* i Hedenäset;

dels de likalydande motionerna I: 556, av herr *Sundin*, och II: 671, av herr *Nilsson* i Tvärålund;

dels ock de likalydande motionerna I: 559, av herrar *Akerlund* och *Gustaf Henry Hansson*, samt II: 658, av herrar *Carlshamre* och *Regnell*, vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en teknisk utredning av en inkomstpolitik i syfte att stabilisera priser och löner.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att motionerna I: 310 och II: 379, såvitt de avsåge ombildning av ekonomiska planeringsrådet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 539 och II: 664, såvitt de avsåge anordnande av rundabordskonferenser i stabiliseringspolitiskt syfte, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 539 och II: 664, såvitt de avsåge utredning om inrättande av ett ekonomisk-socialt råd, icke

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 559 och II: 658, avseende teknisk utredning av en inkomstpolitik, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 310 och II: 379, såvitt de avsåge fogande till nationalbudgeten av en redogörelse för arbetskraftsbalansen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F. att motionerna I: 556 och II: 671, om användande av den indirekta beskattningen och avbetalningshandeln i konjunkturpolitiskt syfte, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

G. att motionerna I: 310 och II: 379, såvitt de avsåge utredning rörande avgiftsfinansiering av offentliga tjänster, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

H. att motionerna I: 549 och II: 668, avseende utredning av samhällsekonomiens institutionella prägel, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

I. att motionerna I: 310 och II: 379, såvitt de avsåge framläggande för riksdagen av ett samlat förslag till åtgärder ägnade att hejda inflationen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

J. att motionerna I: 539 och II: 664, såvitt de avsåge utredning rörande ett värdefast statligt obligationslån, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sitt yttrande hade utskottet å sid. 29 i det tryckta utlåtandet anført bland annat följande:

»Beträffande alla de föreslagna formerna för samråd finner utskottet det angeläget att framhålla att oppositionspartierna vid flera tillfällen under riksdagssessionerna, bl. a. i anslutning till statsverkspropositionen och den reviderade finansplanen, har möjligheter att presentera alternativa förslag till hur den ekonomiska politiken skall utformas. Utskottet betvivlar att en överflyttning av den ekonomiska debatt som

förekommer i riksdagen till något annat organ skulle förbättra möjligheterna att komma fram till en för berörda parter gemensam ståndpunkt. Enligt utskottets mening skulle det också innebära ett förringande av riksdagens ställning som debatterande och beslutande organ om frågor av så allmän räckvidd som det här gäller skulle överlåtas för praktiskt — om än ej formellt — avgörande genom överenskommelser mellan organisationer eller institutioner utanför riksdagen.»

Å sid. 30 i det tryckta utlåtandet hade utskottet yttrat bland annat:

»De synpunkter utskottet i det föregående anført på förslagen om utvidgning av det ekonomiska planeringsrådet eller anordnande av rundabordskonferenser kan utskottet även i stort sett anlägga på förslaget om utredning rörande ett ekonomisk-socialt råd.»

Reservationer hade avgivits

vid utskottets hemställan under A,

1. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Lundberg och Regnéll*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 310 och II: 379, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte ombilda det s. k. ekonomiska planeringsrådet och giva detta en allsidig sammansättning genom att även riksdagen och därmed oppositionspartierna bleve representerade samtidigt som rådets uppgifter och resurser preciseras;

vid utskottets hemställan under B,

2. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Stefanson, Lundberg, Wikberg, Regnéll, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hem-

ställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 539 och II: 664, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att rundabordskonferenser med av reservanternas angivna sammansättning och syfte borde användas som ett väsentligt medel att främja stabilitet i priser och samhällsekonomi;

vid utskottets hemställan under C,

3. av herrar *Stefanson, Wikberg, Regnéll, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 539 och II: 664, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte ske om inrättande av ett ekonomisk-socialt råd med stabiliseringspolitiska uppgifter;

4. av herr *Gustaf Henry Hansson* och herr *Lundberg*, vilka ansett, att det stycke på sid. 30 i utskottets yttrande, som började med orden »De synpunkter utskottet» och slutade med »ett ekonomisk-socialt råd» bort hava följande lydelse: »I avvaktan på att ett informellt samråd av detta slag prövas synes det inte finnas anledning att verkställa utredning om inrättande av ett ekonomisk-socialt råd.»;

vid utskottets hemställan under D,

5. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Lundberg* och *Regnéll*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 559 och II: 658 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en teknisk utredning av en inkomspolitik i syfte att stabilisera priser och löner;

vid utskottets hemställan under E,

6. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Lundberg* och *Regnéll*, vilka ansett, att

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

utskottets yttrande i viss del bort hava i denna reservation angiven lydelse samt att utskottet bort under E hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 310 och II: 379, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nationalbudgeten föga en redogörelse för arbetskraftsbalansen och prognoser för behov och tillgång av arbetskraft;

7. av herrar *Stefanson, Wikberg, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping, vilka likväl ej antytt sin åsikt;

vid utskottets hemställan under G,

8. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Lundberg* och *Regnéll*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under G hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 310 och II: 379, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte närmare utreda möjligheterna att genom avgifter finansiera vissa av de tjänster, som offentliga myndigheter erbjöde;

vid utskottets hemställan under I,

9. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Lundberg* och *Regnéll*, vilka ansett att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som denna reservation visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 310 och II: 379, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast förelägga riksdagen ett samlat förslag till de åtgärder på den ekonomiska politikens område, som vore ägnade att hejda inflationen och som föranledes av nödvändigheten av att återställa betalningsbalansen gentemot utlandet;

10. av herrar *Stefanson, Wikberg, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping, vilka dock ej antytt sin mening;

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

vid utskottets hemställan under J,

11. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Stefanson, Lundberg, Wikberg, Regnéll, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla i denna reservation angiven avfattning samt att utskottet bort under J hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 539 och II: 664, såvitt nu vore i fråga, måtte uppdraga åt riksgäldskontoret att verkställa teknisk utredning rörande utgivning av ett värdefast statligt obligationslån i mindre valörer och med inriktning på småsparare bland allmänheten;

beträffande viss del av utskottets motivering i övrigt,

12. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Stefanson, Lundberg, Wikberg, Regnéll, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att det stycke på sid. 29 i utskottets yttrande, som började med orden »Beträffande alla de föreslagna» och slutade med »institutioner utanför riksdagen» bort utgå ur yttrandet.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Stefanson, Wikberg, Larsson* i Umeå, *Löfgren* och *Börjesson* i Falköping.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Det är med beklagande som man måste konstatera, att riksdagens behandling av den ekonomiska politiken så här i slutet av sessionen är splittrad på så sätt att vi i dag har att ta ställning till bankoutskottets utlåtande nr 25 och inom kort skall kammaren ta ställning till bevillningsutskottets betänkande över kompletteringspropositionen. Det skulle varit till stor fördel för denna allvarliga frågas behandling om dessa ärenden fått behandlas på samma gång. Man undrar över vad det kan vara som gör detta så omöjligt. Är det den svenska riksdagens svårighet

att ändra en gång inkörda vanor? I detta fall kan man ju inte anföra något skäl mot en ändring.

Bankoutskottets utlåtande är anmärkningsvärt i så avseende att till detsamma fogats icke mindre än tolv reservationer och ett särskilt yttrande. Detta måste visa att den ekonomiska situationen är allvarlig. Det kan vara uttryck för den oro man på borgerligt håll känner inför dagens situation och inför den kommande utvecklingen. Att oro också förefinnes inom socialdemokratien framgick ju klart av de anföranden som hölls vid årets förstamajdemonstrationer.

Det är ju också en egendomlig ekonomisk politik vi för, där löner och priser kappspringer med varandra, och där den enda som har någon reventy av det hela — åtminstone på papperet — är finansministern. Knappt hade arbetsmarknadens parter tillstyrkt förlikningsförslaget, förrän man kunde läsa, att överenskommelsen kommer att ge finansministern icke mindre än 1 100 miljoner kronor i ökade skatter.

Nu ordas det på majoritetshåll om den stränga penning- och finanspolitik som förs. Ja, nog är penningpolitiken stram, därom råder ingen tvekan. Riksbanken har lyckats dränera kapitalmarknaden så effektivt att även förstklassiga obligationslån med hygglig ränta är svåra att placera trots ATP.

Finanspolitiken betecknas också som stram. Men hur gick det förra året? Så här dags då utfärdades bestämmelser som var åtstramande, men sedan hände något under årets sista månader. Då upptäcktes att antalet igångsatta lägenheter var mindre än vad man hade förutsatt i bostadsprogrammet, och då öppnades alla slussar. När man i februari månad i år räknade över, så hade programmet inte bara uppfyllts, utan man hade överskridit det med över 4 000 lägenheter. Detta tyder ju inte på någon särskild stramhet. Nu har även i år utgått order om att hålla igen, och det är nu att hoppas att inte förra årets

händelser på bostadsmarknaden skall återupprepas, även om det skulle fattas några lägenheter i det uppställda programmet.

Någon verkligt hård finanspolitik vill ju ingen föra med hänsyn till konsekvenserna. Man accepterar uppenbarligen en årlig inflation på tre å fyra procent, men det ser ut som om man inte vill skärpa politiken när inflationen ser ut att öka och kanske uppgå till åtta eller tio procent.

Efter denna inledning skall jag övergå till reservationerna, och med hänsyn tagen till den diskussion som fördes under gårdagen om att tyngdpunkten i den ekonomiska debatten skall förläggas till diskussionen om kompletteringspropositionen så skall jag här fatta mig relativt kort.

Reservationen nr 1 hänför sig till ett yrkande i högermotionen om utökning av planeringsrådet med representanter för riksdagen. Detta yrkande avstyrker utskottet och hänvisar bl. a. till konstitutionsutskottet, som år 1964 hänvisade till att rådets verksamhet var ett led i departementens och myndigheternas beredning av ärenden som regering och riksdag sedan skall ta ställning till och att på denna grund riksdagen inte kunde få vara med. Nu hör det till historien att ordförande i rådet är finansministern, och vid dess sammanträden deltar även andra statsråd. Regeringen är således representerad och då kan jag inte finna annat än att även riksdagen skulle kunna få delta. Med denna motivering yrkar jag bifall till reservation nr 1.

I reservation nr 2 påyrkas en skrivelse till Kungl. Maj:t om anordnandet av rundabordskonferenser med deltagare på sätt som angives i motionen. Detta har inte rönt något större gensvar hos remissinstanserna, men det är väl ändå så att i svåra situationer det inte kan skada att alla parter samlas samtidigt för att diskutera igenom problemen. Något annat än diskussion kan det ju inte bli fråga om. Konferensen

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.
kan icke fatta några för statsmakterna bindande beslut, den är endast rådgivande. Dagens situation är enligt reservanternas sådana att det är väl motiverat med sådana konferenser. Med denna motivering yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Beträffande reservation 4 kan jag för korthetens skull säga att det klart framgår av den vad det är frågan om.

Reservation 5 kommer att motiveras av herr Åkerlund.

I reservation 6 yrkas att till nationalbudgeten skall fogas en redogörelse för arbetskraftsbalansen. I motsats till förhållandena med rundabordskonferenser har denna propå bemötts positivt av remissinstanserna. T. o. m. utskottsmajoriteten synes ha ett visst intresse, men då problemet enligt utskottet är svår-bemästrat och föremål för intresse från vissa myndigheter så avstyrker utskottet. Då behovet av bättre prognoser måste anses styrkt, kan jag inte finna annat än att det skulle vara till stor fördel, om till nationalbudgeten fogades en redogörelse för arbetskraftsbalansen, och jag yrkar i anslutning härtill bifall till reservation nr 6.

I reservation nr 8 påyrkas en utredning av möjligheterna att genom avgifter finansiera vissa av de tjänster som offentliga myndigheter ställer till förfogande. Även detta yrkande motsätter sig utskottsmajoriteten i lycklig okunnighet om det förhållandet att finansministern i kompletteringspropositionen på sidan 38 skriver, att de enskilda myndigheterna i samband med en intensifierad rationaliseringsverksamhet uppmanas att tillvarata möjligheterna till en ökad avgiftsfinansiering. Utgående från att denna finansministerns uppmaning skall verka även på utskottsmajoriteten yrkar jag bifall till reservation nr 8.

Reservation nr 9 berör vissa rekommendationer som stabiliseringsutredningen har gjort. De rekommendationer som har lämnats har uppenbarligen inte varit tillräckliga för att åstadkom-

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

ma en ändamålsenlig efterfrågedämpande politik och därför synes den av motionärerna föreslagna översynen angelägen enligt reservanternas mening. I anslutning till detta yrkar jag bifall till reservation nr 9.

I reservation nr 12 hemställer vi att ett uttalande på sidan 29 i utlåtandet skall utgå. Jag skall inte upptaga tiden med att här referera det hela, utan in-skränker mig till att yrka bifall även till denna reservation.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Liksom herr Gustaf Henry Hansson vill jag inledningsvis lamentera en smula över den föga rationella arbetsordning som gäller för kammarbehandlingen under maj månad av de frågor som rör den ekonomiska politiken. Vi får med kort mellanrum två överläggningar som kommer att behandla i stort sett samma frågekomplex. Bara om ett par veckor inträffar ju den ekonomiska debatt som är knuten till behandlingen av regeringens kompletteringsproposition. För att undvika en onödigt dubblering har vi därför från vårt håll avsett att för dagen endast i största korthet beröra motionsförslagen och de reservationer som de har föranlett. En utförligare diskussion i detta ämne får med andra ord anstå till slutet av denna månad då utskottsutlåtandet med anledning av tilläggspropositionen föreligger. Jag vill samtidigt uttala det önskemålet att man till ett annat år, om samma situation då skulle inträffa, försöker få en gemensam behandling av de utskottsutlåtanden som avser frågor rörande den ekonomiska politiken. Därmed skulle ledamöterna inte behöva att själva ge sig in på sådana här halvprivata rationaliseringsåtgärder för att få riksdagsarbetet att löpa smidigare.

Den för folkpartiet och centerpartiet gemensamma motionen behandlar ett antal stabiliseringspolitiska frågeställningar och utmynnar i förslag på tre punkter. Det första förslaget gäller run-

dabordskonferenser, som motionärerna anser vara ett av de medel som bör komma i fråga för att främja stabilitet i priser och samhällsekonomi. Det andra förslaget avser inrättandet av ett ekonomisk-socialt råd med stabiliseringspolitiska uppgifter. I det tredje förslaget begäres en teknisk utredning av riksgäldskontoret rörande utgivning av ett värdefast statligt obligationslån i mindre valörer och med inriktning på småsparare bland allmänheten. Förslag till andra åtgärder av stabiliseringspolitisk natur har av folkpartiet lagts fram i motioner som behandlas i annan ordning. I ett särskilt yttrande av herr Stefanson m. fl., som är fogat till det utlåtande vi nu behandlar, har emellertid de olika förslagen samlats i sju punkter till ett stabiliseringspolitiskt program.

Såväl rundabordskonferenser som ett ekonomisk-socialt råd och värdefasta lån torde vid det här laget vara välkända förslag, eftersom de inte bara förekommit vid tidigare riksdagar utan också sedan länge dryftats i den allmänna ekonomiska debatten.

När man säger att det skulle vara av betydelse om företrädare för det allmänna och för organisationerna på arbetsmarknaden och i näringslivet samt fristående ekonomisk expertis samlades till gemensamma överläggningar, grundar sig den uppfattningen på en mycket hög värdering av den starka vilja till en stabiliserad ekonomi som så ofta kommer till uttryck hos alla berörda parter. Mycket skulle vara vunnet om man t. ex. kunde komma fram till en ensartad bedömning av det faktiska konjunkturpolitiska och samhällsekonomiska läget. Det är visserligen sant att blott och bart organisatoriska åtgärder aldrig direkt löser några spörsmål. Men det borde ingalunda vara uteslutet att man skulle uppnå ökade möjligheter till en bättre balans i den ekonomisk-politiska debatten och i de statliga åtgärderna genom de meningsutbyten och direkta kontakter som skulle komma till

stånd vid en s. k. rundabordskonferens eller i det mera permanenta organ, som det föreslagna ekonomisk-sociala rådet skulle vara.

Av de förslag som nämns i det särskilda yttrandet av herr Stefanson m. fl. vill jag främst peka på dem som är upptagna under punkterna 1 och 2. Budgetplaneringen bör göras fastare, heter det i den första, så att reformarbetet under en framförliggande flerårsperiod tidsplaneras och angelägenhetsgraderas inom ramen för de under perioden väntade statsinkomsterna. Planeringen bör förslagsvis avse en femårsperiod. Planen skall ges en »rullande» karaktär och således medge viss anpassning till det aktuella läget.

Den andra punkten gäller upprättandet av en nationalbudget i arbetskraftstermer i syfte att förbättra grundvalen för en bedömning av de samhällsekonomiska resurserna. Det är härvid fråga om den framtida tillgången på olika slag av arbetskraft, inte bara arbetskraft i största allmänhet, och storleken av de behov som kommer att föreligga enligt olika alternativ. På det sättet skulle felanpassningar av det slag, som vi upplevt efter kriget, lättare undgås. Det räcker att exemplifiera med bristen på högt kvalificerad arbetskraft för näringsliv, sjukvård och undervisning för att avsikten med förslaget skall framstå klarare.

För övrigt ber jag, herr talman, att med åberopande av den argumentering som förekommer i reservationerna få yrka bifall till reservationerna 2, 3 och 11. Som jag nämnde inledningsvis kommer alltså stabiliseringsfrågorna att från vårt håll belysas mera ingående och i ett större sammanhang, då kamraren diskuterar kompletteringspropositionen.

Jag vill slutligen upplysa om att min närvaro i talarstolen vid detta tillfälle förklaras av att herr Stefanson, som deltagit i utskottsbehandlingen, av familjerskäl blivit förhindrad att komma till dagens plenum.

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Någon djupdykning i de samhällsekonomiska frågorna kan det som sagt inte bli fråga om vid detta tillfälle, eftersom kompletteringspropositionen snart kommer upp till behandling. Herr Gustaf Henry Hansson klagade ju på sitt timida sätt över denna brist på samordning, men någon förklaring kan väl ligga i att det i ena fallet gäller ett regeringsförslag och i andra fallet motionsförslag; bortsett härifrån skulle dock även jag vilja instämma i att man borde kunna försöka uppnå en samordning på det sätt som de bägge föregående talarna uttryckt önskemål om.

För min egen del skulle jag främst vilja säga några ord i anknytning till de högermotioner som behandlas i det föreliggande utlåtandet. Jag går då inte in på de resta frågorna om partirepresentation i det ekonomiska planeringsrådet och om rundabordskonferenser, utöver den reflexionen att vi här i landet redan har mer än nog av uppgörelser i centrala frågor bakom lyckta dörrar. Vi vet ju hur det har gått till, exempelvis i fråga om det militära försvaret för att ta ett exempel. Några få har bakom dubbla lås kommit överens, och riksdagen har sedan i stort sett bara fått attestera vad man där enats om. Det fattas nu bara att munlås skall sättas på riksdagens ledamöter också i de samhällsekonomiska frågorna. Det kan vi för vår del på intet sätt ge vår anslutning till.

Prishöjningsfrågorna har stor aktualitet, och bl. a. högermotionen knyter an till frågan om hur vi skall komma till rätta med dessa problem. Det måste emellertid tyvärr noteras att allsköns profitörer — men det talar ju inte högermotionärerna om — nu är i full färd med att ta ifrån löntagarna mestparten av det som preliminärt vanns i den centrala löneuppgörelsen. Genom flitigt användande av denna metod, förstärkt med statliga beslut av samma effekt, har två tredjedelar av kronans värde för-

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

svunnit från år 1939 till nu. Grovskämtare kunde fråga när den återstående tredjedelen skall försvinna, men så grovt får man väl inte skämta från första kammarens talarstol.

Storkapitalismens spekulationsrush utgör självfallet en av huvudorsakerna till inflationen och till det som brukar kallas bristande balans i samhällsekonomin. Enligt vår uppfattning kan det inte vara fråga om någon ödesbundenhet, fastän vi ju vet att regeringen har sin filosofi — eller teologi — i fråga om ofrånkomligheten av prishöjningar. Regeringen för sin del sträcker sig åtminstone så långt som till att teckna alternativ: antingen full sysselsättning och därmed en viss grad av inflation eller också överskott av arbetskraft och därigenom ett något bättre skydd för penningvärdet. Det är ett evigt olycksöde som inrymmer i denna teologi: antingen ingen arbetslöshetsförbannelse men då i stället förbannelsen att få allt mindre för pengarna, eller också litet mer för pengarna men då färre pengar till följd av minskad sysselsättning. Om jag upphöjer detta till beteckningen filosofi i stället för teologi vill jag i vart fall säga att det är en mycket dålig filosofi utan saklig bevisning, slagen i spillror i de länder vilka frigjort sig från kapitalismens anarki.

Om vi för vår del alltså förnekar riktigheten i denna undanmanövrerande filosofi och konstaterar att dess tillämpning medför ogynnsamma resultat, måste än allvarligare frågan ställas om hur man skall komma till rätta med penningvärdets oavbrutna försämring och orsakerna härtill.

Högerpartiet har i sin motion gett oss en del anvisningar — anvisningar som något litet friserats i reservationerna och som herr Gustaf Henry Hansson inte tryckte särskilt hårt på i sitt anförande.

Sammantaget kan sägas att det recept som högermotionerna innehåller innebär att man vill driva ut Hornper med Belsebub. Detta är en metod som

också regeringen och riksdagsmajoriteten har brukat ganska flitigt, med fortsatt inflation som ett självfallet resultat — för i år fixerat till 3,5 procents höjning av levnadskostnaderna.

Den spekulativa kapitalism som tillåtes husera i huvudsak fritt är givetvis inte intresserad av att stoppa upp inflationen eller av att röja undan inflationens orsaker.

Av högerpartimotionen förefaller det vara bekräftat att inte heller de som fört fram den har något sådant intresse, eftersom de metoder som de vill rekommendera är av den art som de är. Inflationsbekämpning förefaller icke vara motionernas huvudsakliga idéinnehåll, utan i stället ett socialt baksträveri. Men icke heller detta var på något sätt illustrerat i det anförande som herr Gustaf Henry Hansson höll.

Medan vi kommunister anser att regeringen och riksdagen inte bara bör upphöra med att med egna åtgärder driva priserna i höjden, utan också ta itu med att röja undan prishöjningens orsaker, anser högerpartiet att statsmakterna tvärtom skall förstärka de åtgärder som direkt och indirekt driver priserna i höjden. Det vill i varje fall inte jag kalla för inflationsbekämpning utan för dess motsats. Såsom det omskrivande heter i motionerna skall priset användas som en regulator av efterfrågans storlek. Översatt till klartext blir det högre avgifter för offentliga tjänster, så att fattigt folk inte längre får råd att utnyttja dessa offentliga tjänster i samma utsträckning som nu. De blir ännu högre hyror, så att allt färre ekonomiskt klarar en hygglig bostad. Det blir mervärdeskatt, så att bolagen slipper ännu lindrigare undan och så att ännu mer av löntagarnas inkomster skall tas tillbaka på den indirekta beskattningens väg.

Nu frågar jag bara: Behöver man verkligen anstränga de grå cellerna särskilt mycket för att utfundera så enkla former för att bekämpa köandet? Och hur går det förresten med priserna och

penningvärdet, när generallinjen skall vara att höja priserna och göra penningen ännu mindre värd än den nu är? Som sagt, vi får inte fördjupa oss mera i de samhällsekonomiska frågorna just nu, utan jag begränsar mig för tillfället till denna del som aktualiserats i motionerna och i viss utsträckning belyses i högerns reservationer till utskottsutlåtandet. Jag vill bara avrunda med att säga att vi för vår del anser att regering och riksdag bör utfärda hårda restriktioner beträffande import av lyxvaror och skärpa beskattningen av sådana för att på den vägen också åstadkomma något bättre balans i utrikeshandeln och med samma syfte också starkt begränsa det valutautflöde som förekommer och inte göra det som högerpartiet vill föreslå, nämligen motsatsen: att lämna manipulerandet fritt beträffande valutautflödet. Vi propenerar vidare starkast möjliga åtstramning beträffande investeringar i mindre angelägen eller onödigt produktion och utbyggnad. Vi talar inte om den mycket angelägna produktionen i detta sammanhang — för exportnäringar och annat, som självfallet måste främjas — utan vi talar om den mindre angelägna och den onödiga produktion som fortfarande sätts i gång och utbygges. Detta betraktar vi som delar i ett program för att effektivt motverka inflationen och förbättra handelsutbytet.

I prisfrågan i övrigt och därmed i inflationsfrågan — prisfrågan har ju ett direkt samband med inflationsspörsmålet — är vår linje motsatt exempelvis högerns: således att samhälleligt bekämpa varupris- och hyreshöjningarna i stället för att samhälleligt driva priserna ännu mer i höjden. Vi föreslår därför att hyresstopp etableras till dess att regeringens utlovade mark- och bostadspolitiska program hunnit behandlas och avgöras i riksdagen. Vi anser att regeringen borde förhandla med jordbrukarnas och handels topporganisationer om prisstopp på livsmedel intill dess att den aviserade nya jord-

brukspolitiken har hunnit allvarligt genomdiskuteras och leda fram till beslut.

Får jag bara tillägga, herr talman, att det ju i kompletteringspropositionen står så många ord att läsa om strängare prisövervakning. Kompletteringspropositionen skall vi inte behandla nu, men jag tar mig friheten att säga något om ordet prisövervakning. Vad kan utläsas ur talet om en strängare prisövervakning? Troligen bara att registreringen av prishöjningarna skall bli lite mer omfattande än vad den är nu. Alltså registreringen! Vi anser att den föga verkningfulla registreringen, noterandet, bör avlösas av direkta förhandlingar med producent- och distributionsorganisationer om prisstopp, i avvaktan på statliga prisstabiliserande åtgärder. I allra sista hand och om ingen annan möjlighet står till buds bör prisregleringslagen komma i tillämpning, i varje fall för sådana varuslag och tjänster som mera väsentligt påverkar den allmänna pris- och kostnadsnivån och således också har med frågan om inflationen, stabiliteten i samhällsekonomin och handelsutbytet att göra.

Slutligen vill jag också understryka såsom självklart att varje allvarlig strävan till prisstabilitet väl också måste innesluta en sänkning av den osedvanligt höga räntenivå under vilken vi för närvarande lider.

Herr **HANSSON, GUSTAF HENRY**,
(h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte studerat vare sig filosofi eller teologi och kan följaktligen inte föra någon debatt med herr Adolfsson på dessa områden. Hela hans anförande vittnar om ett noggrant studium av högermotionen, som han granskat ur en alldeles särskild synvinkel för att på sedvanligt sätt kunna gå till angrepp mot detta parti som han karakteriserade som bakåtsträvande i stället för inflationsbekämpande. Hela hans anförande påminner mig något om en debatt som för åtskilliga år sedan

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

fördes i Göteborgs stadsfullmäktige, där inte ens durkdrivna socialdemokratiska debattörer kunde komma någon vart med kommunisterna, därför att man talade olika språk. Mitt språk avviker så väsentligt från herr Adolfssons att jag avstår från att gå i genmäle mot honom.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Då jag har för avsikt att om tillfälle därtill ges återkomma till en bedömning av det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken vid behandlingen av kompletteringspropositionen, skall jag i dag nöja med mig att kommentera reservation nr 5 med endast några korta ord.

Reservationen yrkar på en teknisk utredning av en inkomstpolitik i syfte att stabilisera priser och löner. Jag betonar att det gäller en utredning och att det gäller tekniken för att stabilisera priser och löner i ett fritt samhällssystem med fria avtalsrörelser och fri prisbildning utan arbetslöshet. Utskottsmajoriteten säger sig ha konstaterat — som om den skulle besitta en nationalekonomisk och statsrättslig kompetens långt utöver vad reservanterna besitter — att en inkomstpolitik »måste innebära att statsmakerna mer eller mindre bestämt fastställer utrymmet för lönestegringarna». Jag skall här bara peka på en felaktighet: det är inte statsmakerna som skall fastställa någonting i detta sammanhang. Är det någon som skall fastställa någonting, så är det riksdagen. Riksdagen har enligt författningen ensam ansvaret för penningvärdet och, herr talman — jag betonar det — det är riksbanksfullmäktige, riksdagens eget organ, som har begärt denna tekniska utredning. I riksbanksfullmäktige är det endast Kungl. Maj:ts representant, statssekreteraren i finansdepartementet herr Wickman, och nuvarande civilministern Hans Gustafsson som motsatt sig denna utredning. Vad vi upplever är en kompetensviss mellan riksdagen och Kungl. Maj:t.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation nr 5.

Herr WIKBERG (cp):

Herr talman! Bankoutskottets utlåtande nr 25, som vi nu har att behandla, kunde väl i och för sig ge anledning till en ingående ekonomisk debatt här i kammaren, eftersom det i utlåtandet behandlas motioner angående den ekonomiska politiken, men såsom redan har antytts här får vi en ekonomisk debatt i samband med ställningstagandet till tilläggspropositionen nr 125. Därför avser jag i likhet med de företrädare för oppositionen som tidigare har framträtt att inte gå in i någon egentlig ekonomisk debatt nu, utan jag begränsar mig till att något kommentera det motionspar som centerpartiet och folkpartiet gemensamt har avlämnat i detta sammanhang.

Låt mig först bara helt kort instämma i de önskemål som av föregående talare har uttalats angående en rationellare arbetsordning till ett kommande år i dessa frågor.

Motionsparet I: 539 och II: 664, som avlämnats av centerpartiet och folkpartiet, utmynnar i trenne yrkanden, för det första om rundabordskonferenser med syfte att användas som ett väsentligt medel att främja stabilitet i priser och samhällsekonomi, för det andra om en utredning angående inrättande av ett ekonomisk-socialt råd och för det tredje om en teknisk utredning rörande utgivning av ett värdefast statligt obligationslån i mindre valörer och med inriktning på småsparare bland allmänheten.

Framställningar om s. k. rundabordskonferenser har gjorts även tidigare år, men de har avvisats av den socialdemokratiska majoriteten med motivering att konferenserna inte tjänar något syfte — de är med andra ord betydelselösa, menar man. Samma inställning har bankoutskottets socialdemokratiska lottmajoritet intagit i år.

Men när nu regeringen inte kan bemästra inflationen med de — om uttrycket tillåtes — konventionella metoderna och den allmänna pris- och kostnadsnivån bara stiger, varför då inte pröva den här anvisade metoden att söka bryta ett hopplöst läge och på allvar ta upp en diskussion kring detta spörsmål med företrädare för regeringen, riksdag, kommuner, arbetsmarknadens organisationer och näringslivet? Allt tyder på att penningvärdet kommer att gå ner också i år, och tilläggspropositionen ger anledning till oro även på längre sikt. Borde man inte i den situationen kunna kräva så mycken handlingskraft, så stor beslutsamhet hos regeringen, som erfordras för att kalla till en överläggning av det slag som vi här åsyftar?

Vad beträffar förslaget om en utredning angående inrättande av ett ekonomisk-socialt råd ber jag helt kort att få instämma i herr Hildings yttrande och yrkande.

Vad slutligen gäller förslaget om att uppdraga åt riksgäldskontoret att verkställa en teknisk utredning rörande utgivning av ett värdefast statligt obligationslån med inriktning framför allt på småsparare kan väl först sägas, att det borde vara ett gemensamt intresse och mål att återställa allmänhetens förtroende för den svenska kronan och därmed även skapa ökat intresse för sparandet.

Misstron mot den nuvarande stabiliseringspolitiken får givetvis till följd ett minskat intresse för personligt och frivilligt sparande. Det nyssnämnda yrkandet pekar dock på en väg, som vi velat anvisa för att stimulera det långfristiga sparandet.

Förslaget har vid remissbehandling- en tillstyrkts av TCO och Kooperativa förbundet. Riksgäldsfullmäktige har avstyrkt yrkandet med motivering att en utredning med i huvudsak samma syfte redan utförts inom riksgäldskontoret. Såvitt vi kunnat bedöma motsvarar emellertid inte den utredningen de öns-

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.
kemål som motionärerna har framställt, varför vi vidhåller yrkandet.

Herr talman! Mera skulle kunna sägas i detta komplex av problemställningar. Vi har exempelvis i ett särskilt yttrande som är fogat till detta utlåtande framlagt en sammanfattning av ett samlat stabiliseringspolitiskt program, som det kunde vara av intresse att kommentera. Jag skall emellertid begränsa mig till det nu sagda och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 11 och 12, som är fogade till bankoutskottets utlåtande nr 25.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! I de motioner som behandlas i bankoutskottets förevarande utlåtande nr 25 berörs en mängd frågor som täcker snart sagt alla aspekter av den ekonomiska politiken. De direkta yrkandena är däremot av ganska begränsad räckvidd, eftersom flertalet av de frågor som behandlas i motionerna har hänvisats till och behandlats av andra utskott.

Bankoutskottet har i sitt utlåtande begränsat sig till att ta upp endast de direkta yrkandena, som oftast innebär krav på utredningar i syfte enligt motionärernas mening ytterligare effektivisera den ekonomiska politiken. Som kammarens ledamöter mycket väl känner till har motionärerna emellertid i de motioner som behandlas i utlåtandet också tagit upp den allmänna ekonomiska politiken till en i vissa fall mycket kritisk granskning.

Utskottet har i och för sig haft en del synpunkter att anföra i detta avsnitt, men utskottsmajoriteten har ansett det lämpligt att inte i detta sammanhang ta upp någon större ekonomisk debatt. Vi har nämligen ansett det onödigt att föregripa den ekonomiska debatt som kommer att äga rum i slutet av maj månad i samband med behandlingen av den reviderade finansplan som just nu lagts på kamrarnas bord.

Jag har velat säga detta eftersom det

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

är angeläget att framhålla att det faktum, att utskottets utlåtande inte innehåller något direkt bemötande av motionärernas angrepp mot den förda ekonomiska politiken, inte på något sätt innebär att utskottet accepterat motionärernas tankegångar.

Om jag så, efter denna inledande förklaring av utskottets inställning till de motioner som behandlats i utlåtandet, något mera i detalj skall beröra vissa av de konkreta frågor som utskottet har haft att ta ställning till, vill jag först med några ord uppehålla mig vid de olika förslagen om ett utvidgat samråd i fråga om den ekonomiska politiken. På denna punkt föreligger tre olika förslag. Högern har föreslagit en utvidgning av det ekonomiska planeringsrådet med representanter för riksdagen. Poängen med förslaget är att också oppositionspartierna skulle bli representerade i rådet. Folkpartiet och centerpartiet har föreslagit, att regeringen skulle etablera ett vidgat samråd genom att i första hand anordna s. k. rundabordskonferenser, inkluderande bland andra representanter för oppositionen, i andra hand genom att inrätta ett ekonomisk-socialt råd.

Utskottet har ganska ingående behandlat dessa frågor tidigare år, och vi har också i år ägnat saken betydande uppmärksamhet. Jag måste nog konstatera att vi tyvärr i utskottet inte fått någon ordentlig klarhet i vad motionärerna egentligen åsyftar med det föreslagna utvidgade samrådet eller på vad sätt ett sådant utvidgat samråd skulle befrämja den ekonomiska stabiliteten i landet.

Det är ett par punkter som jag vill mera kraftigt understryka. Den första gäller vad utskottet anför om relationerna mellan å ena sidan riksdagen och å andra sidan något organ för ekonomisk-politiskt samråd — det må nu vara ett utvidgat planeringsråd, rundabordskonferenser eller ett ekonomisk-socialt råd. Om representanter inte bara för näringslivets och arbetsmarknadens

organisationer utan också för oppositionspartierna skulle ingå i ett sådant organ, måste det väl rimligen innebära, att de centrala ekonomisk-politiska avgörandena skulle komma att träffas utanför riksdagen. Självfallet skulle några formella beslut, som skulle binda riksdagen, givetvis inte kunna fattas, men i realiteten skulle det innebära att riksdagens beslutanderätt i centrala frågor skulle komma att upphävas. Hur skulle riksdagen kunna desavuera överenskommelser, som träffas mellan arbetsmarknadens parter och regeringen och framstående medlemmar av oppositionspartierna?

Motionärernas förslag skulle, om de genomfördes, enligt min mening innebära ett förringande av riksdagens ställning som debatterande och beslutande organ, en utveckling som vi i utskottsmajoriteten inte velat medverka till.

Den andra punkten som jag i någon mån skulle vilja understryka är följande. — Uppenbarligen föreligger en rad meningsmotsättningar mellan olika intressenter i fråga om hur de ekonomisk-politiska problemen skall lösas. En fri och öppen debatt i dessa frågor är ägnad att föra frågorna närmare en lösning. I utskottsmajoriteten har vi emellertid haft svårt att förstå, på vad sätt en överflyttning av denna debatt till ett organ utanför riksdagen skulle kunna lösa några problem, som riksdagen i och för sig inte kan lösa. Samma meningsmotsättningar skulle ju kvarstå. De grundas på ekonomiska realiteter och löses inte genom att några ledande personer sätter sig ned vid ett bord — ett runt bord får man väl anta — eller genom att några ekonomiskt kloka män och kvinnor, vare sig de kallar sig ett ekonomisk-socialt råd eller ett utvidgat planeringsråd, sätter sig ned och diskuterar samma problem omkring samma bord.

I detta sammanhang torde det vara av intresse att peka på vissa saker som inträffat just i dagarna i samband med

pågående löneförhandlingar. Då den preliminära överenskommelsen träffades mellan SAF och LO, lovprisades densamma som ett uttryck för ansvarskänsla och en klädsam återhållsamhet när det gäller kraven i ett pressat ekonomiskt klimat för vårt land.

Men vad har vi just i dagarna fått uppleva? Jo, just de grupper, som tidigare så varmt lovprisat LO-uppgörelsen som ett uttryck för solidaritet med de sämst betalda i vårt samhälle, skriker nu högt och obalanserat mot uttalanden från representanter av regeringen och LO, att samma solidaritet även måtte visas från de grupper i samhället, vilkas förhandlingar just nu pågår.

Ställer man dessa reaktioner mot varandra, kan man fråga sig vad en s. k. rundabordskonferens skulle fylla för vettigt ändamål. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning är de samrådsformer som redan nu existerar fullt tillräckliga, och vi har därför avstyrkt vidare initiativ från riksdagens sida i ämnet.

I ett par av motionerna upptas till behandling frågan om en teknisk utredning av inkomstpolitiken. Inte heller på denna punkt har utskottet erhållit någon klar uppfattning vart motionärerna egentligen syftar. Att göra som de säger, »formulera och klargöra en målsättning för inkomstutvecklingen», måste komma att bli en ganska meningslös sysselsättning, så länge man inte är beredd att medverka också till en fullständig kontroll över inkomstutvecklingen. Något sådant är motionärerna emellertid klart motståndare till.

Även om motionärerna bestrider det, har utskottsmajoriteten inte kunnat finna annat än att en sådan inkomstpolitik måste innebära en statlig kontroll av inkomstutvecklingen. En dylik kontroll skulle främst innebära, att det redan sedan lång tid tillbaka etablerade systemet med överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter i fråga om löneutvecklingen skulle sättas ur kraft. Inom utskottsmajoriteten har vi inte ve-

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.
lat medverka till genomförandet av ett sådant förslag.

Ett annat förslag i de motioner som behandlats av utskottet gäller ökad avgiftsfinansiering av de tjänster, som offentliga myndigheter erbjuder. Man kan se detta förslag ur den mera begränsade synvinkeln, att det gäller att se till att myndigheterna får full kostnadstäckning för de tjänster de erbjuder.

Det finns enligt utskottsmajoritetens mening ingen anledning att med skattemedel subventionera utfärdandet av t. ex. pass, körkort eller registreringsbevis för bilar. En anpassning av avgifter av denna typ pågår också kontinuerligt hos myndigheterna. Vad motionärerna åsyftar synes emellertid vara en mera långtgående omprövning av prisbildningen på offentliga tjänster.

Jag kan i detta sammanhang erinra om att denna fråga ägnas uppmärksamhet i gällande anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar. Myndigheterna åläggs inte bara att med uppmärksamhet följa kostnadsutvecklingen för de tjänster, de erbjuder, utan också att överväga om en ökad avgiftsfinansiering kan åstadkommas utan att målsättningen för verksamheten äventyras. Frågan om en ökad avgiftsfinansiering av offentliga tjänster ägnas också en betydande uppmärksamhet av departement och myndigheter. Enligt utskottsmajoriteten är en särskild utredning i denna fråga för närvarande inte påkallad.

I övrigt innehåller motionerna krav på utredningar av en rad mer eller mindre tekniska, ekonomiska och politiska frågor. Då flertalet av dessa frågor redan är under utredning eller har utretts anser utskottet, att några särskilda initiativ från riksdagens sida inte är påkallade.

Från denna talarstol har tidigare uttryckts förhoppningar om att vi inte skulle gå in alltför mycket på detaljer beträffande den ekonomiska politiken. Jag delar den uppfattningen just med

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

hänvisning till att vi om 14 dagar kanske får en mer omfattande debatt här i kammaren därom.

Med det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr **HANSSON, GUSTAF HENRY**, (h):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort!

Det förefaller mig som om majoriteten i utskottet har svårt att förstå att en konferens icke är beslutande, utan enbart rådgivande. Det förefaller mig också som om det skulle vara någon sorts begreppsförvirring — man blandar ihop begreppet konferens och begreppet kongress; kongresser brukar ju som regel ha beslutanderätt, men konferenser har ej detta.

Sedan vill jag för min del i den ömtåliga situation, som nu är, inte blanda in avtalsituationen och svarar därför inte på det angrepp som herr Stähle gör i det sammanhanget.

Beträffande avgiftsfinansieringen är det ganska anmärkningsvärt att finansministern, trots att detta problem hela tiden ligger i luften, skall vara tvungen att i kompletteringspropositionen påpeka för myndigheterna att intressena i den delen skall tillvaratagas.

Herr **ADOLFSSON** (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga några få ord i en som jag tycker principiellt inte oviktig fråga, som har samband med våra debattmetoder här i kammaren.

I mitt anförande tog jag upp en hel mängd sakfrågor, som hade direkt anknytning till den ekonomiska politiken i vårt land och det sätt på vilket man skall komma till rätta med de problem vi brottas med — just nu särskilt markerade av inflationen och prisstegringarna. Detta anförande var så utformat, att det i hög grad gick in på en granskning av högerpartiets motion. För egen del tror jag mig våga hävda, att jag talade sakligt — eller i vart fall gjorde

ett försök att tala sakligt — i denna fråga. Därefter kom min gode vän herr Gustaf Henry Hansson upp i talarstolen och förklarade, med hänvisning bl. a. till en stadsfullmäktigedebatt i Göteborg, att han icke ville genmäla något till vad jag sagt, därför att »han och jag talade olika språk».

Jag undrar om vi skall acceptera ett sådant synsätt på dessa frågor. Det är kanske så att vi talar olika språk — det är rätt naturligt att vi gör det — men därmed är ingenting sagt om vilketdera språket som är mera realistiskt eller mera socialt grundat.

Denna fråga om språkets valör och innehåll lämnar jag emellertid nu åt sidan för att i stället konstatera, att om den Hanssonska synen på genmälesfrågan skulle bli vägledande i riksdagen och i diskussioner över huvud taget i vårt samhälle, så skulle det verkligen bli skröp med debatten i samhällliga frågor. Då skulle ju endast de yttra sig och debattera, som har ungefär likartade ståndpunkter och synpunkter. Jag kan alltså icke acceptera herr Gustaf Henry Hanssons sätt att reagera gentemot mig i denna fråga. Detta var vad jag ville ge uttryck för i mitt lilla genmäle.

Kanske jag också kan få ställa frågan: Kan det vara ett demokratiskt synsätt att inte vilja diskutera med olik-tänkande människor t. o. m. i praktiskt politiska frågor, som inte ens har någon omedelbar anslutning till ideologiska synsätt? För min del, det hävdar jag bestämt, vägrar jag inte att byta synpunkter med andra och lyssna till deras synpunkter och diskutera dem. Jag har tvärtom uppfattningen, att genom diskussion närmar man sig det som brukar kallas sanning.

Det tillvägagångssättet, herr Henry Hansson, tycker jag vi skall använda också här i debatterna i riksdagens första kammare. Det bör vara giltigt också i förhållandet till de kommunistiska representanter som förekommer i denna riksdag.

Herr **HILDING** (fp) kort genmäle:

Herr talman! En av invändningarna mot rundabordskonferenser brukar vara, att man är rädd för statlig inblandning i de fria avtalsrörelserna. Alla är ju ense om att staten skall hålla sig utanför. Men problemet är väl inte minst att i god tid förebygga, att statsmakterna i ett förtvivlat ekonomiskt läge nödgas vidta sådana åtgärder, som måhända skulle innebära ingrepp just i de fria avtalsrörelserna.

Det är så vi ser saken, och det är därför jag har så svårt att förstå, att herr Ståhle solidariserar sig med de uttalanden som gjordes från regeringshåll den första maj. De uttalandena har uppfattats som inlägg i den fria avtalsrörelsen och som ett ingripande som inte är lämpligt.

Herr **HANSSON, GUSTAF HENRY**, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste nog ägna mig litet åt herr Adolfsson i alla fall och göra klart för honom, att jag inte är rädd för att diskutera. Men jag har den lilla fordran på en diskussion, att den skall leda till någonting.

Jag vill med andra ord säga, att avståndet emellan uppfattningarna inte får vara så stort som i detta fall. Ingen skall inbilla mig att jag kan övertyga herr Adolfsson om någonting som har med högeruppfattning att göra — eller tvärtom. En annan gång, herr Adolfsson, när differensen inte är så stor, skall jag gärna i demokratisk anda debattera med herr Adolfsson!

Herr **STÅHLE** (s):

Herr talman! Den privata uppgörelsen mellan herr Hansson i Göteborg och herr Adolfsson angående uppträdande och diskussioner i Göteborgs stadsfullmäktige skall jag givetvis inte lägga mig i. Jag vill försöka begränsa mig till de frågor som vi behandlat i bankoutskottets utlåtande.

Då herr Hansson i Göteborg är tvek-

Ang. den ekonomiska politiken, m. m. sam om vad vi menar med riskerna för en sådan här ekonomisk konferens, vill jag hänvisa till att jag i mitt första anförande nämnde, att om en sådan konferens får den prominenta sammansättning man från högerhåll räknat med — alltså representanter ifrån arbetsmarknadens parter, ifrån det politiska livet och ifrån näringslivet — måste det bli svårt för riksdagen att direkt desavuera det resultat en sådan rundabordskonferens skulle kunna redovisa. Jag har mycket svårt att komma förbi detta. Man måste vara realistisk i sin bedömning av dessa frågor. Som gammal förhandlare på det fackliga området har jag nog en känsla av att vi med förtroende kan lämna dessa saker till de olika delar av vårt ekonomiska liv, som sysslar med dem, således till arbetsmarknadens parter.

Herr Hilding nämnde någonting om att jag i mitt utalande solidariserade mig med de uttalanden som gjordes den första maj och som enligt hans uppfattning innebär ingrepp i förhandlingarna om de nya avtalen.

Jag måste säga, att varken statsministerns uttalande eller LO-ordförandens uttalande den första maj enligt min mycket bestämda uppfattning på något sätt innebär något ingripande i de nu pågående löneförhandlingarna.

Jag är själv ansluten till TCO genom mitt förbund, och jag anser inte att dessa uttalanden om solidaritet i nu pågående förhandlingar innebär någon påtryckning i förhandlingsarbetet. Det har väl många gånger tidigare vid sådana ekonomiska förhandlingar uttalats en förhoppning om att hänsyn skulle tas till det ekonomiska läget. Detta är en stor skillnad mot den direkta påtryckning, som man nu vill göra gällande har skett. Jag anser att det inte på något sätt är fråga om en inblandning. Man har gjort precis samma uttalande till de grupper, som nu förhandlar, som man tidigare har gjort till LO-grupperna. Vi har samma ansvarskänsla i ett ekonomiskt tryckt läge.

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

Detta är dessa förhoppningar, som har uttryckts i de uttalanden, vilka jag solidariserar mig med, och *inte* något ingripande i löneförhandlingarna.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Frågan är väl hur de parter som är inblandade i uppgörelsen reagerar. De har uppfattat regeringsuttalandena såsom en påtryckning. Det är väl detta som är det väsentliga.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Det är ytterst svårt att i detta fall göra en direkt bedömning av på vilket sätt olika uttalanden uppfattas. På denna punkt tycks herr Hilding och jag ha olika åsikter. Jag har min uppfattning fullständigt klar även som fackligt organiserad inom TCO. Det har inte på något sätt gjorts påtryckningar under förhandlingarnas gång, utan det måste ankomma på de fackliga organisationerna att klara ut problemet.

Jag vidhåller, herr talman, yrkandet i mitt första anförande om bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt i fråga om utskottets motivering i vissa delar.

I vad gällde utskottets hemställan i *punkten A*, anförde herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen

på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 25.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de avseende *punkten B* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsat-

tes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 64.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de beträffande *punkten C* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wikberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten C, röstar

Ja;

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wikberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 42.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes enligt de rörande *punkten D* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om *punkten E*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten E, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 28.

Därjämte hade 21 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härpå utskottets i *punkten F* gjorda hemställan.

Härefter gjorde herr talmannen jämlikt de avseende *punkten G* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten G, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 26.

Därjämte hade 20 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Nilsson, Ferdinand*, anmälde, att han vid den nu företagna voteringen avsett att avstå från att rösta men markerats såsom frånvarande.

Härpå bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i *punkten H*.

Med avseende å *punkten I*, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och

godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 26.

Därjämte hade 22 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande *punkten J* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 11 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten J, röstar

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 11 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 62.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit att de avstode från att rösta.

Vidkommande *det stycke i utskottets motivering, som å sid. 30 i det tryckta utlåtandet började med orden »De synpunkter utskottets» och slutade med »ett ekonomisk-socialt råd»*, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att det samma skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering i denna del, som föreslagits i den av herr Gustaf Henry Hansson och herr Lundberg vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets motivering i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner det stycke i bankoutsrottets motivering i utlåtande nr

Ang. den ekonomiska politiken, m. m.

25, som å sid. 30 börjar med orden »De synpunkter utskottet» och slutar med »ett ekonomisk-socialt råd.», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motive- ring i denna del, som föreslagits i den av herr Gustaf Henry Hansson och herr Lundberg vid utlåtandet avgivna reser- vationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstning- en genom uppresning; och befanns där- vid, att flertalet röstade för ja-proposi- tionen.

I vad gällde *det stycke i utskottets motivering, som å sid. 29 i det tryckta utlåtandet började med orden »Beträffande alla de föreslagna» och slutade med »institutioner utanför riksdagen»,* gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av detsamma samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 12 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännan- de av utskottets motivering i denna del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begär- de votering, i anledning varav uppsat- tes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröst- ningsproposition:

Den, som godkänner det stycke i bankoutskottets motivering i utlåtande nr 25, som å sid. 29 börjar med orden »Beträffande alla de föreslagna» och slutar med »institutioner utanför riks- dagen», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. vid utlä-

tandet avgivna, med 12 betecknade re- servationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en bör- jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-pro- positionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställ- des nu votering medelst omröstnings- apparat; och befunnos vid omröstning- ens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 60.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkänna- givit, att de avstode från att rösta.

Herr TALMANNEN yttrade:

Under den debatt som just har ägt rum har åtskilliga kammarledamöter påtalat olägenheten av att en ekono- misk debatt kommer att föras vid två olika, varandra näraliggande tillfällen. Jag för min personliga del behjärtar dessa synpunkter och skall med benä- gen hjälp av vederbörande utskottsord- förande ett annat år försöka nå en bät- tre ordning.

Efter att ha inhämtat uppgifter från utskotten om det aktuella arbetsläget ber jag få meddela följande om plena under denna och nästa vecka.

I dag behöver inte hållas något kvälls- plenum.

Frågestunden och bordlägningsple- num i morgon, torsdag, har som förut tillkännagivits inställts på grund av ju- bileumshögtidligheten.

På fredag, den 13 dennes, hålles ar- betsplenium kl. 11.00 med inledande frå- gestund och interpellationssvar. Av de ärenden som på dagens föredragnings- lista upptagits såsom en gång bordlag- da kommer statsutskottets utlåtanden nr 105 och 106 att uppskjutas till nästa tis- dag.

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

Nästa vecka hålles ett extra bordläggningssplenium måndagen den 16 kl. 16.00.

Arbetsplena hålles tisdagen den 17 och onsdagen den 18. Plenum på tisdag börjar först kl. 11.00. På onsdagen, dagen före Kristi Himmelfärdsdag och Folknykterhetens dag, hålles inget kvällsplenum.

Det arbetsplenium som i den preliminära planen från sessionens början upptagits för fredagen den 20 maj inställes.

Måndagen den 23 maj förutsättes att något arbetsplenium icke hålles.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannskapet för mentalsjukvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 64 föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med landstingen samt med Stockholm, Göteborg och Malmö om deras huvudmannskap för mentalsjukvård m. m. enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 mars 1966 angivna grunder.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 700) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustavsson i Alvesta m. fl.* (II: 862), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt parlamentarisk utredning angående fullgod täckning genom statsbidrag för landstingens kostnader för övertagande och nödvändig upprustning av mentalsjukvården samt angående däremot svarande bidrag till de städer, som voro huvudmän för mentalsjukvården.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med landstingen samt med Stockholm, Göteborg och Malmö om deras huvudmannskap för mentalsjukvården m. m. enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 mars 1966 angivna grunder;

II. att motionerna I: 700 och II: 862 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Kajiser*, utan angiven mening; och

2) av herr *Ståhl*, likaledes utan angiven mening.

Vid punkten hade därjämte fogats ett särskilt yttrande av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Larsson* i Hedenäset och *Sjönell*.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! I utskottets utlåtande i vad det gäller de ekonomiska villkoren för landstingens övertagande av mentalsjukvården sägs det: »Avtalet torde därför enligt utskottets uppfattning komma att ge landstingen den kostnadstäckning som avsågs i 1963 års principbeslut.»

Man kan kanske tvista om vad 1963 års principbeslut verkligen innebar, men om beslutet avsåg att landstingen skulle erhålla full täckning för sina kostnader i samband med övertagandet, känner jag mig i varje fall inte beredd att skriva under utskottets formulering, en mening som jag även gav uttryck åt vid frågans behandling i avdelningen.

Det torde i dag stå klart att landstingens kostnader blir mycket stora och att den snabba utveckling, som skett på detta område med de moderna behandlingsmetoder som i dag står till buds, påverkar både anläggnings- och driftskostnaderna i mycket hög grad.

Jag vill också säga några ord vid punkten 20, som berör kapitalbudgeten. På denna punkt har några motionärer i

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

båda kamrarna hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära åtgärder för utbyggnad av medicinskt centrum vid Umedalens sjukhus. Utskottet säger att det dröjsmål som skett beträffande förevarande utbyggnad orsakats av flera samverkande faktorer, bland annat att en utbyggnad av ett medicinskt centrum vid sjukhuset inte kan ske utan betydande följdinvesteringar i ledningsanläggningar m. m. Med andra ord — staten har ansett att en utbyggnad ställer sig dyrbar, och därför har frågan förhalats år efter år, tills man genom det nu träffade avtalet anser sig kunna slingra sig ifrån ett åtagande, som för länge sedan borde ha varit uppfyllt.

Jag har ansett mig böra påtala detta, men med hänsyn till det läge, vari frågan nu befinner sig, anser jag mig icke kunna ställa något yrkande.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Här föreligger konsekvenserna av beslut, som riksdagen tidigare fattat, men såvitt jag förstår har de utfästelser som då gjorts inte infriats. Man ställde nämligen tidigare i utsikt att landstingens övertagande av mentalsjukvården — för vilket vissa sakliga skäl talade — skulle vara förenat med att staten täckte de merkostnader som vållades för landstingen. Sedan har villkoren reviderats efter förhandlingar, och avsevärda förbättringar har skett, vilket jag tacksamt erkänner.

Om jag bedömer saken från mitt Uppsala läns landstings synpunkt, kan jag nog säga att vi är skapligt tillgodosedda när det gäller investeringar och att vi får sådant bidrag till driftkostnaderna, att vi kan driva vården vid vårt sjukhus ungefär på samma sätt som staten har gjort med de resurser som står till förfogande. Vi i landstingen bor emellertid för nära behoven, och vi anser oss inte kunna behandla människor såsom man gör från Stockholm. Det kan inte komma i fråga an-

nat än möjligen under något övergångsår att man väntar med att ge sig i kast med en ordentlig upprustning, och där efter räcker inte de resurser som står till förfogande. Jag har räknat en smula på detta, och skall mentalsjukvården rustas upp så att nivån motsvarar vad som tillämpas inom kroppssjukvården — det är enligt min och mångas uppfattning ett angeläget önskemål — behövs det helt andra tag.

Nu säger man att det stöter på statsfinansiella svårigheter. Ja, det är riktigt, men svårigheterna för skattebetalarna blir inte mindre av att kostnaderna stjälpes över på det kommunala skatteunderlaget. Det kommunala skatteunderlaget är i detta fall känsligare än det statliga med hänsyn till de principer som tillämpas vid beskattningen. Om utgifterna ändå skall betalas av det allmänna, kan såvitt jag förstår inga ekonomiska skäl anföras mot att det skulle innebära större rättvisa och större socialt hänsynstagande att ta ut pengarna av det statliga skatteunderlaget än av det kommunala.

Här i kammaren har väckts en motion, nr 700, av herr Eric Carlsson m. fl. — jag befinner mig bland »m. fl.» — och i andra kammaren en motion, nr 862 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., där vi utgår ifrån att mentalsjukvården och kroppssjukvården sammanförs och att mentalsjukvården upprustas. Vi har också understrukit de allvarliga betänkligheter som har anförts gentemot de ekonomiska uppgörelserna 1963.

Vi har erkänt att det har blivit en förbättring i detta avseende. Som jag nyss sade kan man då nödsakas förhålla upprustningen och avvakta att avtalet med staten skall revideras efter en femårsperiod, då de ekonomiska möjligheterna kan bli ändrade.

Jag frågar mig emellertid om det verkligen finns något landsting som vill ta på sitt ansvar att klara mentalsjukvården inom ramen av de resurser som enligt avtalet skall ges. I vårt landsting räknar vi med att om ett eller an-

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

nat är behöva ta på oss en skattehöjning på 1:50 eller kanske något mer per skattekrona om vi skall genomföra att likställa mentalsjukvården med kropps sjukvården, och jag har mig bekant att man i andra landsting räknar på liknande sätt.

Problemet synes bli att vältra över på landstingen en uppgift, som staten inte har skött på tillfredsställande sätt. Sedan får landstingen klara uppgiften med de resurser som har anvisats dem och i övrigt genom att höja landstingsskatten.

Här föreligger till utskottets utlåtande ett särskilt yttrande, som jag delvis kan ansluta mig till.

Jag vill understryka att sammanförandet av mentalsjukvården och kropps sjukvården till en organisatorisk enhet kan vara någonting värdefullt. Jag instämmer också i vad som sägs i yttrandet om att frågan om ekonomin sammanhänger med det stora problemkomplex som utgörs av kostnadsfördelningen i stort mellan staten, landstingen och kommunerna. Jag måste emellertid samtidigt säga, för det första att jag inte vet vilka möjligheter det finns att få igång en ordentlig revision och för det andra att jag har den bestämda uppfattningen, att ett så omfattande företag tar ganska lång tid. Jag kan inte finna att det är rimligt att kommuner och landsting, som är hårt belastade av kostnader som staten har vältrat på dem, skall bara ta på sig nya uppgifter och vänta under den tid en utredning pågår.

I den motion som jag inledningsvis nämnde begärs att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 64 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam parlamentarisk utredning angående fullgod täckning genom statsbidrag för landstingens kostnader för övertagande och nödvändig upprustning av mentalsjukvården samt angående däremot svarande bidrag till de städer som är huvudmän för mentalsjukvården. Jag vill understryka ordet

»skyndsam», eftersom jag har en bestämd känsla av att det utgör den stora skillnaden mellan motionen och den utredning det särskilda yttrandet hopplas på.

Sedan är det en annan sak att jag tycker, att man även på det särskilda yttrandets grund borde ha orkat ställa ett yrkande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 700 i första kammaren och 862 i andra kammaren.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Det kanske kan anses obehörigt att en ledamot av kammaren, som varken är medlem av statsutskottet eller motionär, tar kammarens tid i anspråk i denna fråga. Jag har emellertid haft anledning att syssla med frågan om landstingens övertagande av mentalsjukvården i annat sammanhang hemma i mitt eget landsting. Det är anledningen till att jag vill knyta några reflexioner till statsutskottets förslag i utlåtandet nr 94, innan kammaren bifaller utskottets hemställan.

Herr Jacobsson har redan citerat utskottets uttalande att avtalet som nu skall godkännas, enligt utskottets uppfattning kommer att ge landstingen den kostnadstäckning som avsågs i 1963 års principbeslut. Enligt detta skulle ju landstingen erhålla full kostnadstäckning för sina insatser när de övertog mentalsjukvården från staten. Nu är det förvisso så att landstingen efter långvariga och segslitna förhandlingar har fått bättre villkor än vad som erbjöds enligt de allänna bestämmelserna av år 1963. Men trots att det har skett en förbättring, är det nog en vanlig uppfattning ute i landet att mentalsjukvårdsreformen kan komma att för landstingen medföra betydande utgiftsökningar som inte kommer att täckas av bidrag från statens sida.

I början kommer landstingens möjligheter att bygga ut och modernisera mentalsjukvården enligt sina ambitioner att

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

hämmas av investeringsbegränsningar när det gäller byggnader och av den bristande tillgången på personal när det gäller den personella upprustningen. Landstingen blir därför, som herr Ferdinand Nilsson nyss yttrade, i stort sett hänvisade till att driva mentalsjukvården på samma sätt som staten hittills har gjort. Men det var ju inte meningen med den beslutade reformen. Tvärtom avsåg den att förverkliga samma upprustning på mentalsjukvårdens område som landstingen genomför inom kroppssjukvården. Och när denna upprustning en gång i tiden kan förverkligas befarar man fortfarande inom landstingskretsar att kostnaderna kan bli så stora både för byggnadsinvesteringar och för driften att de inte täcks av de föreslagna bidragen från statens sida. Då är man rädd för att man får göra samma erfarenheter på detta område som tidigare på andra områden där kommuner och landsting har fått överta statliga arbetsuppgifter, nämligen att det blir kommunerna som får dra det tyngsta lasset.

Herr talman! Utskottets utlåtande är ju, fränsett ett par blanka reservationer och ett särskilt yttrande, enhälligt. Jag har givetvis inte något yrkande att ställa. Jag ville bara göra dessa reflexioner, innan beslutet fattas. Avtalet är tidsbundet till 1971, och för den tid som följer efter 1971 skall nya förhandlingar föras om statens bidrag till kostnaderna för mentalsjukvården. Om erfarenheterna under den första avtalstiden blir ogynnsamma för landstingen, får vi väl förutsätta att detta kommer att beaktas när avtal skall träffas för tiden efter 1971.

Häri instämde herr *Svenungsson* (h).

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det har här sagts — framför allt av herr Ferdinand Nilsson — att man måste påskynda upprustningen av mentalsjukvården. Det har ju under åtskilliga år skett en i vissa

fall mycket betydande upprustning, och vi i statsutskottets tredje avdelning har framför allt märkt hur de häftiga debatter som vi tidigare hade år för år har mildrats och hur man har kommit till insikt om att verkliga krafttag har gjorts på ett tidigare tyvärr försummat område.

Nu har ju förhandlingar förts mellan staten, landstingen och de kommuner som svarar för mentalsjukvården. Ett avtal har träffats. Detta har godkänts av alla de landsting som haft sammanträde om saken denna vår. I de landsting som ännu inte haft sammanträde har vederbörande förvaltningsutskott tillstyrkt att avtalet skall godkännas. Detta är naturligt, ty har ett avtal träffats så utgör det så att säga en rekommendation. För oss i statsutskottet har det varken varit lämpligt eller möjligt att revidera ett avtal som parterna har varit överens om. Man brukar inte göra på det sättet.

Herr Ferdinand Nilsson ondgjorde sig över att de som står för det särskilda yttrandet inte kunde avsluta det med att tillstyrka de motioner, där han är en av undertecknarna. Det är klart att dessa motioner önskar något annat än vad utskottet nu föreslår, nämligen en parlamentarisk utredning om vad man kallar en fullgod täckning.

I 1963 års riksdagsbeslut beträffande godkännande av de allmänna bestämmelserna för landstingens övertagande av mentalsjukvården avsågs att ge fullgod täckning för landstingens kostnader därför. Det nu träffade normalavtalet följer i huvudsak de av 1963 års riksdag antagna allmänna bestämmelserna. Det finns egentligen bara en enda avvikelse, nämligen tillkomsten av ett särskilt årligt bidrag på närmare 40 miljoner kronor till landstingen efter 1962 års prisläge. Denna summa har alltså tillkommit *utöver* vad som förut-sattes i 1963 års riksdagsbeslut. Det erkännes ju också i det särskilda yttrandet att avtalet utgör en förbättring av vad man ursprungligen avsåg.

Det avtal som nu har slutits löper till

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

år 1971, vilket redan herr Eskilsson har nämnt, och det finns möjligheter att inför ett nytt avtal ta upp nya förhandlingar. Man har nu en femårsperiod på sig att se hur detta avtal verkar. När den perioden är tilländalupen är det kanske tid att fälla dom över vad som nu avses att beslutas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Inför den stora reform riksdagen nu kommer att fatta beslut om, kan det finnas anledning att göra några kommentarer eller i vart fall en liten återblick på den utveckling som har ägt rum inom detta område under de senare decennierna.

Den medicinska vetenskapen har ställt en rad nya diagnostiska och terapeutiska resurser till förfogande, vilket gjort det möjligt att i allt större utsträckning förbättra eller helt återställa psykiskt sjuka människor. Grunden till den stora utveckling som ägt rum inom psykiatrien lades egentligen under 1920- och 1930-talen genom de nya behandlingsmetoderna, t. ex. användandet av insulin- och elektrochockbehandling. Härigenom fick man möjligheter att påverka svårartade depressionstillstånd och schizofrena processer, varigenom vårdtiderna kunde förkortas och vårdmiljön humaniseras. De största framstegen har emellertid skett under senare decennier, då en rad olika psyko-farmaca tillkommit. Dessa har medfört att sjukdomssymptomen dämpats och i många fall att patienten tillfrisknat. De har också möjliggjort en insats av andra terapeutiska och rehabiliterande åtgärder, bland annat har psykoterapien kommit att spela en betydande roll. Man måste på sjukhuset kunna skapa sådana förhållanden att patienten kan finna sig till rätta i den miljö till vilken han eller hon efter sjukhusvistelsen kommer att återvända.

Samtidigt med införandet av mera

aktiva terapeutiska metoder påbörjades också en personell och materiell upp-rustning av mentalsjukvården. År 1945 lade medicinalstyrelsen på uppdrag av Kungl. Maj:t fram en plan som innebar en ökning till 22 500 platser. Dessutom föreslogs för vissa sjukdomsfall psykiatriska avdelningar i anslutning till centralasarettens med tillsammans 1 500 vårdplatser. F. n. finns cirka 1 200 sådana platser.

Under 1950-talet framlades i olika sammanhang nya beräkningar av platsbehovet för mentalsjukvården och därpå grundade förslag för en utbyggnad och organisation av vården. Bland annat aktualiserades år 1950 frågan om en överflyttning av huvudmannaskapet för mentalsjukvården till landstingen.

I slutet av 1955 tillsattes mentalsjukvårdsdelegationen med uppgift att dra upp riktlinjer för hur en länsvis organiserad mentalsjukvård borde uppbyggas och fungera. Delegationen anförde bland annat att mentalsjukvården måste ges en sådan utformning att psykiskt sjuka kommer under behandling så tidigt som möjligt. Den viktigaste förutsättningen såväl härför som för ett gott vårdresultat är att full paritet åstadkommes mellan somatisk och psykisk sjukvård, såväl medicinskt som organisatoriskt och författningsmässigt. Som slutmål bör gälla att mentalsjukvård och kroppssjukvård sammansmälter som olika specialiteter inom samma sjukvårdsorganisation och i största möjliga utsträckning inom samma sjukhusenheter. Ett viktigt krav är vidare att öppen och sluten mentalsjukvård planeras som en enhet och erhåller en utformning som tillåter största möjliga utnyttjande av öppna vårdformer.

Utbyggnaden och upp rustningen av den statliga mentalsjukvården bedrivs sedan mitten av 1950-talet i alltmer intensifierad takt. Inte mindre än sex nya sjukhus har tillkommit. Under innevarande år kommer vidare två nya enheter för vård av mentalt sjuka barn och ungdom om 52 vårdplatser vardera

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

i anslutning till Ulleråkers respektive S:t Lars' sjukhus att tas i bruk. Samtidigt har pågått och pågår en omfattande upprustning av de äldre sjukhusen. För att stimulera forskning och undervisning har vidare speciella forskningsavdelningar inrättats vid Ulleråkers, S:t Lars' och S:t Jörgens sjukhus.

De nya behandlingsmetoderna och den intensiva terapin har också medfört betydande förstärkningar i fråga om befintlig personal, samtidigt som en rad nya befattningshavare tillkommit, t. ex. psykologer, kuratorer, sjukgymnaster och arbetsterapeuter. I detta sammanhang kanske särskilt skall nämnas de tjänster för överläkare i internmedicin, som börjat inrättas under senare delen av 1950-talet med uppgift att samordna, utveckla och leda den somatiska vården inom sjukhusen. Totala antalet tjänster har under de fem senaste åren ökat med cirka 2 100 och uppgår för närvarande till cirka 13 000. Det är givet att det finns många inslag i denna utomordentligt stora och betydelsefulla reform som är väsentliga och viktiga. Jag har bl. a. i propositionen nämnt att en av de allmänna förutsättningarna för normalavtalet är att vederbörliga avtal, före landstingens övertagande av mentalsjukvården, träffas med berörda personalorganisationer om att mentalsjukvårdens personal skall övergå i landstingens tjänst och om de förpliktelser mot personalen som landstingen skall ikläda sig. Förhandlingar om personalens övergång till landstings-tjänst har förberetts, och det är givetvis av vikt att de kommer att kunna genomföras så snart som möjligt. Beträffande personalens utbildning har genomgripande förändringar ägt rum genom den tvååriga grundutbildningen för skötarpersonalen och den högre utbildningen för förmanspersonalen.

Ökade medicinska möjligheter och ökade personella och materiella resurser har lett till en effektivare vård. Den ökade patientomsättningen har medfört

en reducering av vårdtiderna med mer än hälften. För nyinskrivna patienter utgör vårdtiden numera i genomsnitt endast någon månad.

De förbättrade förhållandena har medfört att patienterna numera i allt större utsträckning också själva söker psykiatrisk vård, varigenom behandlingen många gånger kan sättas in på ett tidigare stadium med förbättrade vårdresultat. Det är därför angeläget att understryka vikten av att sjukvård bör bedrivas på i princip samma villkor, oavsett om en sjukdom kan karakteriseras som en mentalsjukdom eller kroppssjukdom. Denna förutsättning har varit avgörande vid utformningen av det förslag till ny rättslig reglering av mentalsjukvården som nu förelagts riksdagen.

De ökade insikterna om de psykiska sjukdomarnas diagnostik och behandling har för psykiatriens del medfört ett ökat behov av samarbete och samordning med kroppssjukvården. På samma sätt har den medicinska vetenskapen visat hur ofta i ett somatiskt sjukdomstillstånd de psykiska faktorerna spelar en stor roll, vilket för kroppssjukvårdens del medfört ett ökat behov av samarbete med psykiatrien. De ökade kunskaperna om våra psykiska och fysiska sjukdomar har sålunda medfört att gränserna mellan de båda vårdområdena alltmera har kommit att uttunnas. Det enhetliga huvudmannaskapet, låt mig understryka detta, kommer därför att möjliggöra ett mera effektivt och rationellt utnyttjande av sjukvårdsresurserna i sin helhet.

Det har i några inlägg här gjorts kommentarer till de träffade avtalen. Jag skall inte, herr talman, närmare kommentera de gjorda inläggen. Men jag vill bara på en punkt erinra om att under den femåriga avtalsperioden får landstingen genom bidragskonstruktionen ca 100 miljoner kronor per år eller i runt tal sammanlagt 500 miljoner kronor som inte motsvaras av statliga kostnader vid reformens ikraftträdande.

Ang. landstingens övertagande av mentalsjukvården

Cirka en halv miljard kronor står alltså till landstingens förfogande för ytterligare utrustning på driftssidan.

Det stora i denna reform, herr talman, vill jag emellertid ändå se i det förhållandet att vi nu tar ett steg fram emot en mera helhetsmässig syn på den sjuka människan och att vi därigenom också skapar de organisatoriska förutsättningarna för ett dylikt betraktelsesätt. Det är mot bakgrunden härav naturligt att jag gärna till kammarens protokoll vill notera den tillfredsställelse med vilken man hälsar huvudmannaskapsreformen och att man i den också ser en betydelsefull milstolpe i den svenska sjukvårdens utveckling.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Herr statsrådet Aspling — liksom i någon mån också herr Birger Andersson — har uttalat sin tillfredsställelse med den reform som nu föreslås och han var angelägen att få detta antecknat till protokollet. Jag finner saken i och för sig naturlig och föga överraskande. Även jag vill uppmärksamma det riktiga och värdefulla med ett enhetligt huvudmannaskap. Både kroppssjukvården och mentalsjukvården har fortfarande i grund och botten samma huvudmannaskap på den centrala punkten — när det gäller resurserna, när det gäller pengarna, när det gäller personalutbildningen och över huvud taget möjligheterna att göra investeringar för byggnationer. Allt detta samordnas av den så att säga verkliga huvudmannen, den som således håller i de starka trådarna och till sist blir bestämmande. Jag har en bestämd känsla av att man vann en del genom samordningen, men den vinsten är väsentligen av formell art. Det väsentliga är att resurser finnes att genomföra likanivån i detta fall.

Jag är mycket skeptisk beträffande det mesta som staten flyttar över på primärkommuner och landsting. Inte minst den för en kort tid sedan verk-

ställda reformen beträffande provinsialläkarna visade detta för mitt landstings del. Bl. a. skulle vi få full täckning för kostnaderna men fick en kostnadsökning på en halv miljon kronor under det första året. Sedan fortsatte andra kostnadsökningar. Det ligger faktiskt till på det sättet, och jag undrar om inte en stor del av dessa växande kostnader bör läggas på det statliga skatteunderlaget och inte på det kommunala.

Herr Birger Andersson var i likhet med herr statsrådet belåten med den handläggning som mentalsjukvården fått under senare år. Herr statsrådet skildrade värtaligt den utveckling som har skett. Ute i landstingen har vi däremot en bestämd känsla av att mentalsjukvården behöver en mycket effektiv utrustning för att nå den målsättning som herr statsrådet liksom vi alla är övertygade om bör vara den riktiga, nämligen att ha samma nivå på mentalsjukvården som på kroppssjukvården. Jag undrar om den utveckling som här har skett jämförd med utvecklingen inom det övriga samhället egentligen är så förfärligt mycket som kan motivera någon större blombuket.

Herr Eskilsson ville avvakta erfarenheterna av den femårsperiod som kommer. Samtidigt pekade han — med all rätt — på att förhållandena är sådana att det blir mycket svårt för landstingen att åstadkomma den utrustning som vi anser nödvändig. Vi lever ju så att säga under knapphetens kalla stjärna, vilket sätter sin prägel på våra möjligheter att göra investeringar, anställa personal o. s. v. Den arbetsmarknadspolitik som förs bereder våra landsting mycket svåra personalproblem, och den utbildning som bedrivits för att få fram kvalificerad personal har hittills inte klarat läkarbrist och dylika saker på långa vägar. Landstingen har det mycket besvärligt i dessa avseenden, och det känner herr statsrådet säkert till lika bra som jag. Min erfarenhet under en lång tid i landstinget säger mig att det inte har blivit lättare utan faktiskt

Ang. förstatligande av uppbördsverken, m. m.

svårare att tillgodose de behov som föreligger. Jag vill understryka detta med anledning av att statsrådet annoterade den entusiasm med vilken hans reform har hälsats. Jag undrar om han då verkligen tänkte på den förste ärade talarren i debatten här, och jag undrar om han tänkte så mycket på herr Eskilsson — mig glömde han alldeles säkert.

Fröken STENBERG (h):

Herr talman! Det skymtar ett tålmodighetens tema i detta statsutskottets utlåtande nr 94, ett tema som jag i egenkap av motionär helt kort vill uppmärksamma. Där spåras en tilltro till statsmakternas goda vilja och förmåga att följa upp tidigare beslut. Jag skall inte lägga fram någon historik utan bara till protokollet slå fast att sedan 1934, då Umedalens sjukhus enligt proposition 165 år 1928 togs i bruk, har drygt 1 000 patientplatser stått till förfogande där. Den somatiska vården har givits i en källarvåning, i lokaler med dålig dagerbelysning och med vissa tider av året mycket stark fuktbildning. Behovet av medicinskt centrum och över huvud taget förbättrade möjligheter till kroppssjukvård har under årens lopp diskuterats i en rad sammanhang. Där skymtar medicinalstyrelsen, mentalsjukvårdsberedningen som i skrivelse till Kungl. Maj:t har påpekat förhållandena, riksdagsbeslut om fortsatta förhandlingar med länets landsting, direktions- och sjukhuschefers skrivelser och uppvaktningar hos olika myndigheter. Utredningarna har fortsatt genom åren, och kroppssjukvården för mer än 1 000 patienter vid Umedalens sjukhus har också fortsatt i dessa mindre lämpliga källarlokalerna under mycket besvärliga förhållanden.

Nu kommer statsmakterna helt ifrån den här problemställningen genom beslutet om landstingens övertagande av mentalsjukvården. I det läget finns det, herr talman, för mig som motionär inte heller någon möjlighet att ställa något yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i mom. I.

Sedermera gjordes enligt de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Ang. förstatligande av uppbördsverken, m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstatligandet av uppbördsverken och omorganisation av de lokala skattemyndigheterna m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1966/67 beräkna på driftbudgeten under elfte huvudtiteln till Häradsskrivarna m. fl.: Avlöningar ett förslagsanslag av 44,5 miljoner kronor samt till Häradsskrivarna m. fl.: Omkostnader ett förslagsanslag av 3,5 miljoner kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 66, under återopande av bi-

Ang. förstatligande av uppbördsvrken, m. m.

lagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 mars 1966, föreslagit riksdagen att

A. besluta, att de kommunala uppbördsvrken skulle förstatligas den 1 januari 1967;

B. godkänna i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer för lokal skattemyndighets arbetsuppgifter och organisation;

C. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter och vidtaga de åtgärder i övrigt, som fordrades för genomförande av de framlagda förslagen samt meddela nödvändiga övergångsbestämmelser;

D. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för fögderiorganisationen i överensstämmelse med de förslag föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet redovisat;

E. godkänna i statsrådsprotokollet angiven avlöningsstat för fögderiorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

F. till Fögderiorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 44 260 000 kronor;

G. till Fögderiorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1966/67 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag hade utskottet till behandling förehått följande i anledning av propositionen nr 66 väckta motioner, nämligen

från första kammaren

I: 702, av herr *Axel Kristiansson*,

I: 703, av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.*,

I: 704, av herr *Erik Olsson* och herr *Wikberg*, samt

från andra kammaren

II: 863, av herr *Boo* och herr *Svensson* i Vä,

II: 864, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*,

II: 865, av herr *Oskarson m. fl.*, och
II: 866, av herr *Ståhl*.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet på aberopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte besluta, att de kommunala uppbördsvrken skulle förstatligas den 1 januari 1967;

2. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionen II: 863 godkänna i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 mars 1966 förordade riktlinjer för en ny fögderiindelning;

3. att motionerna I: 702 och II: 865 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 704 och II: 864 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört angående fögderiindelningen i Jämtlands län;

5. att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 866 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört angående vissa tjänstebenanämningar;

6. att riksdagen måtte godkänna i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer beträffande lokal skattemyndighets arbetsuppgifter och organisation såvitt de ej behandlats under 2—5;

7. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter och vidtaga de åtgärder i övrigt, som fordrades för genomförande av de framlagda förslagen, samt meddela nödvändiga övergångsbestämmelser;

8. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för fögderiorganisationen i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet förordade förslag;

9. att motionen I: 703 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

10. att riksdagen måtte

a) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för fögderiorganisationen

Ang. förstatligande av uppbördsverken, m. m.

att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

b) till Fögderiorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 44 260 000 kronor;

c) till Fögderiorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Ståhl*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *SCHÖTT* (h):

Herr talman! Det förslag till förstatligande av uppbördsverken och omorganisation av de lokala skattemyndigheterna, som behandlas i Kungl. Maj:ts proposition nr 66 och statsutskottets utlåtande nr 95, innebär så omfattande och genomgripande förändringar i nuvarande förhållanden att det faller sig naturligt för mig som häradsarkivarie att be att något få kommentera förslaget, även om endast en blank reservation är fogad till utskottsutlåtandet.

Förslaget innebär bl. a. att uppbördsväsendet i de 29 städer, som alltjämt har egen uppbördsförvaltning, förstatligas från och med den 1 januari 1967 och att från samma tidpunkt genom en ny distriktsindelning antalet lokala skattemyndigheter nedbringas från 185 — 156 häradsarkivarier, en uppbördsdirektör och 28 kronokamrerare — till 120.

Allmän enighet har rått om huvudprinciperna beträffande den nya distriktsindelningen.

Centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden, vars betänkande »Lokal skattemyndighets arbetsuppgifter och organisation» ju ligger till grund för propositionen, hade föreslagit 123 distrikt. Kungl. Maj:t har föreslagit en ytterligare minskning till 120. Enligt min uppfattning hade det varit lyckligare med en mindre ökning av CFU:s

förslag, varigenom man kunnat undvika några alltför stora fögderier. I större verk uppkommer nämligen gärna organisationsvårigheter som kan motverka den personalbesparing man velat eftersträva. Ett fögderi med ett invånarantal på 40 000—50 000 är med all säkerhet fullt tillräckligt för en rationell kontorsorganisation.

Ett sådant fögderi med dess möjligheter till större lokal- och personkännedom kan också erbjuda både allmänheten, myndigheterna och de lokala taxeringsnämnderna betydligt bättre service än ett »storfögderi».

Jag vill därför helt instämma i statsutskottets skrivning beträffande fögderiindelningen i Jämtlands län. Den innebär, såvitt jag förstår, en hemställan till Kungl. Maj:t att ånyo överväga huruvida inte befolkningen i Jämtlands län är bäst betjänt av en indelning av länet enligt länsstyrelsens förslag i tre fögderier i stället för ett enda.

Herr talman! Jag utgår från att Kungl. Maj:t är oförhindrad att vid detta övervägande vidtaga de ytterligare smärre justeringar som kan befinnas motiverade även då det gäller andra län.

I en motion — på sidan 5 i utlåtandet har den erhållit nr II: 703 i stället för rätteligen I: 703 — har berörts personalbehovet hos lokal skattemyndighet.

Utan att här gå närmare in på denna motion eller några detaljer vill jag endast understryka angelägenheten av att den lokala skattemyndigheten får tillräckliga resurser för att kunna — som nu föreslås — i högre grad än hittills biträda de lokala taxeringsnämnderna i deras arbete och intensifiera arbetsgivarkontrollen i fråga om skatter och avgifter, och framför allt för att kunna ge allmänheten en bättre service. — Behovet av service kommer sannerligen inte att minska i och med ADB-systemets införande från och med år 1968.

I detta sammanhang bör för övrigt nämnas att en ytterligare utbyggnad av lokal skattemyndighets organisation är

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

att vänta inom en nära framtid då landskontorsutredningen torde komma att framlägga förslag i sådan riktning, kanske redan i år.

När det gäller personalbehovet hos lokal skattemyndighet och utbildningen av denna personal blir det därför säkerligen snart anledning att återkomma.

I dag vill jag endast uttala den förhoppningen att den förestående omorganisationen av fögderiförvaltningen — långt mer genomgripande än den vid källskattens införande för 20 år sedan — skall kunna ske så smidigt som möjligt, bl. a. tack vare riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t »att i likhet med vad som skett vid tidigare förstatligande och omorganisationer vidta de övriga övergångsarrangemang som kan visa sig bli nödvändiga».

Onekligen råder nu en viss oro bland fögderiförvaltningens befattningshavare. Detta är ju också naturligt om man betänker att omorganisationen bl. a. innebär en indragning av 24 stationeringsorter och att samtliga i den nya personalorganisationen upptagna tjänster skall kungöras till ansökan lediga. En omfattande omplacering av befattningshavare i alla grader är också tyvärr oundviklig. Både det allmänna och befattningshavarna har ett gemensamt intresse av att omorganisationen genomföres så friktionsfritt som möjligt.

Om jag så till sist skall säga några ord i namnfrågorna vill jag först uttala min glädje över att i en tid då gamla hederliga benämningar som folkskola och lappfogde försvunnit benämningarna fögderi och häradsskrivare med deras mer än 300-åriga hävd får leva kvar. Personligen hade jag helst sett att titeln häradsskrivare hade beslutats som en enhetlig chefstitel.

Då jag nu tillstyrker statsutskottets förslag att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna att vissa av de föreslagna tjänstebenenämningarna bör kunna ytterligare övervägas efter kontakt med personalorganisationerna, gör jag det emellertid främst därför att jag

hoppas att den främmande och missvisande titeln fögderisekreterare i slutomgången måtte utbytas mot titeln fögderiintendent, vilken för övrigt nämns av CFU som alternativ till dess förslag skatteintendent.

Med dessa kommentarer ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande nr 95.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser i anledning av statens övertagande av huvudmannaskapet för uppbördsväsendet m. m. i vissa städer, m. m.

Vad utskottet i detta betänkande hemställt bifölls.

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 mars 1966 dagtecknad proposition, nr 59, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring,

2) lag om ändrad lydelse av 11 § lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen före-

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

dragande departementschefen hemställt.

Propositionen hade hänvisats till statsutskottet, såvitt avsåge anvisande av anslag, och i övrigt till lagutskottet.

Propositionen innehöll förslag om den lagändring, som erfordrades för genomförande av standardhöjningen av folkpensionerna i enlighet med förslag i statsverkspropositionen. Med 20 indextillägg bleve det årliga pensionsbeloppet från och med juli 1966 — bortsett från kommunalt bostadstillägg — för en ensam pensionär 4 500 kronor och för två pensionsberättigade makar tillhopa 7 020 kronor.

I propositionen hade föreslagits förbättrade förmåner för handikappade.

Invaliditetsersättningen, inberäknat vårdbidraget till svårt handikappade barn, skulle enligt förslaget höjas från 50 till 60 procent av basbeloppet, eller med nu gällande basbelopp från 2 650 till 3 180 kronor, allt för år räknat. Dessutom hade föreslagits att invaliditetsersättning skulle kunna utgå med 30 procent av basbeloppet eller med 1 590 kronor för år räknat till förvärvsarbetsande handikappade, som hade mindre omfattande hjälpbehov eller lägre merutgifter än som krävdes för hel invaliditetsersättning. Invaliditetsersättning till den som blivit blind före 63 års ålder skulle liksom vårdbidraget alltid utgå med 60 procent av basbeloppet.

Anstaltsvårdade barn hade föreslagits kunna få vårdbidrag då de under längre tid vistades i sina hem.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

1) de likalydande motionerna nr 221 i första kammaren av herrar *Dahlén* och *Nyman* samt nr 292 i andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

2) de likalydande motionerna nr 322 i första kammaren av fröken *Mattson* samt nr 390 i andra kammaren av fru *Lindberg* och fru *Svensson*,

3) de likalydande motionerna nr 577 i första kammaren av herr *Larsson, Lars, m. fl.* och och nr 712 i andra kammaren av fru *Skantz m. fl.*;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

4) de likalydande motionerna nr 668 i första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Werner* samt nr 820 i andra kammaren av herr *Jansson m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

5) de likalydande motionerna nr 669 i första kammaren av herr *Jacobsson, Per, m. fl.* och nr 822 av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*,

6) de likalydande motionerna nr 670 i första kammaren av fru *Olsson, Elvy*, och herr *Svanström* samt nr 821 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Skärstad och *Svensson* i Vä,

7) de likalydande motionerna nr 671 i första kammaren av herr *Sörenson m. fl.* samt nr 823 i andra kammaren av herrar *Nelander* och *Keijer*. ävensom

8) motionen nr 824 i andra kammaren av fru *Ryding m. fl.*, såvitt nu vore i fråga.

I motionerna I: 668 och II: 820 hade bland annat framställts yrkande av innebörd, att standardhöjningen av folkpensionerna skulle bestämmas till 340 kronor för ensamstående och 520 kronor för ett pensionärspar.

I motionen II: 824 hade, såvitt nu vore i fråga, yrkats,

I. att riksdagen med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 59, i vad den avsåge förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, måtte antaga i motionen infört, från propositionen avvikande förslag till lydelse av 9 kap. 2 och 3 §§;

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

II. att vårdbidrag till anstaltsvårdade barn skulle utgå för tid som barnet vistades utanför hemmet under minst 14 dagar med halvt månadsbelopp och för hel månad med månadsbelopp.

Det i motionen II: 824 framlagda lagförslaget avsåg att invaliditetstillägget skulle höjas till 60 procent av basbeloppet samt att reducerat invaliditetstillägg om 30 procent av basbeloppet skulle införas för fall av mindre hjälpbehov eller lägre merutgifter. I fall då särskilt stora merutgifter förelåge skulle invaliditetsersättningen kunna utgå med belopp överstigande 60 procent av basbeloppet. Enligt motionärernas förslag skulle döva jämföras med blinda i fråga om rätten till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning samt åldersgränsen för erhållande av invaliditetstillägg och invaliditetsersättning höjas till 67 år.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen, med avslag å motionen II: 824, såvitt anginge 9 kap. 3 § sista stycket lagen om allmän försäkring, måtte bifalla förevarande proposition i motsvarande del;

B. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 668 och II: 820 såvitt de hänvisats till lagutskott, måtte bifalla förevarande proposition i motsvarande del;

C. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition i övrigt, såvitt den hänvisats till lagutskott;

D. att motionen II: 824, såvitt anginge ändring i 9 kap. 2 § sista stycket lagen om allmän försäkring, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 671 och II: 823 samt
2) motionen II: 824, såvitt anginge invaliditetstillägg och invaliditetsersättning till döva, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F. att motionen II: 824, såvitt anginge åldersgränsen för hjälpbehovets inträde

beträffande invaliditetstillägg och invaliditetsersättning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

G. att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 669 och II: 822, såvitt anginge vårdbidrag till anstaltsvårdade barn, samt

2) motionerna I: 670 och II: 821, ävensom

i anledning av motionen II: 824, såvitt anginge vårdbidrag till anstaltsvårdade barn,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anförde i denna fråga;

H. att motionen II: 824, såvitt nu vore i fråga och i den mån motionen icke besvarats genom vad utskottet i utlåtandet hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

J. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 221 och II: 292, såvitt nu vore i fråga,

2) motionerna I: 322 och II: 390

3) motionerna I: 577 och II: 712 samt

4) motionerna I: 669 och II: 822, såvitt anginge mantalsskrivningskravet och tilläggs pension till arbetstagare i gränstrakterna,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang något beröra folkpensionärernas läge mot bakgrund av pensionsbeloppens storlek i förhållande till de faktiska levnadskostnaderna.

Vi har i motion nr 668 i denna kammar och nr 820 i medkammaren yrkat på ett dubbelt standardtillägg — alltså en höjning av pensionen för ensamstående med 340 kronor mot av regeringen föreslagna 170 kronor. För pensionsberättigade makar har vi föreslagit en höjning av 520 kronor mot av regeringen föreslagna 260 kronor. Vi förutskic-

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

kade redan i kommentarerna till årets statsverksproposition och i vår skattemotion att vi ämnade föreslå en betydligt kraftigare höjning av folkpensionerna än vad regeringen föreslagit.

Vi anser det stå utom allt tvivel att den kraftigare standardförbättring vi föreslår är mer än väl befogad med tanke på att det måste finnas en rimlig överensstämmelse mellan standardutvecklingen för folkpensionärerna och för löntagarna i samhället i övrigt. Kan man på allvar hävda att vårt samhälle inte skulle ha råd med denna merutgift på 180 miljoner kronor som vårt yrkande innebär?

Även efter ett genomförande av regeringens förslag till höjda pensioner blir resultatet att en ensamstående pensionär efter den 1 juli detta år genom den slutliga grundpensionen kommer att få 12 kronor 32 öre om dagen att leva av och ett pensionärspar tillsammans 19 kronor 23 öre. Det tarvar inte några utförligare räkneoperationer för att med kännedom om storleken av livsmedelspriserna m. m. inse att situationen för pensionärer som endast har pensionen att lita till för sin försörjning är bekymmersam. Vi anser det därför väl motiverat med det av oss föreslagna dubbla standardtillägget.

Återigen har vi ett utskottsutlåtande som kräver en alldeles särskild kommentar, eftersom man i detta fall ger prov på något slags munhäfta. Utskottet kostar inte på sig någon form av argumentation varför det av oss föreslagna längre gående förslaget inte skulle kunna bifallas. I statsutskottets utlåtande nr 96 skriver man förnumstigt att eftersom lagutskottet inte biträtt ifrågavarande motionsyrkanden, avstyrker utskottet de i motionerna yrkade höjningarna. Detta sätt att utan saklig motivering avstyrka yrkanden i motioner är väl ändå att göra det hela litet för lätt för sig.

Vi har i våra motioner erinrat om tidigare initiativ i syfte att förbättra läget just för de pensionärer som inte

får ATP eller får endast en ringa ATP. I en motion vid 1964 års vårriksdag tog den kommunistiska gruppen upp detta problem, när vi föreslog en skyndsamt utredning för att ge nämnda kategori av pensionärer en förstärkning av pensionen. Tyvärr avslogs denna motion. Men ett år senare fick pensionsförsäkringskommittén i tilläggsdirektiv uppdraget att utreda hur en koncentration av pensionsförbättringarna skulle kunna uppnås till just den kategori vi åsyftade i motionen. När kommittén blir färdig med sitt arbete och förslag kan motses är väl ännu inte riktigt klart. Det sägs att det skall gälla pensionsförbättringar efter 1968 — det är den nuvarande riktpunkten. Det är väl ändå klart att innan man når dit behövs ett rejälare lyft än den blygsamma förbättring regeringen nu föreslår. Även om jag kan medge att också det av oss föreslagna beloppet är skäligen blygsamt, så innebär det dock jämfört med regeringens förslag ett dubbelt standardtillägg.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till motionsparet I: 668 och II: 820.

Låt mig sedan säga några ord om vår motion II: 824 rörande invaliditetsersättning och invaliditetstillägg m. m. Jag noterar med stor tillfredsställelse att man i propositionen föreslår en höjning av invaliditetsersättningen från 50 till 60 procent av basbeloppet, en välbefogad höjning men enligt vår mening alltför blygsam. Vi har i stället för yrkande om högre procental velat peka på extra kostnadskrävande förhållanden och rätt för vederbörande instanser att medge beviljande av högre bidrag. Den införda graderingen förutsätter en prövning av vederbörandes behov av hjälp. Någon olägenhet att genom prövning kunna sträcka sig längre än de generellt stipulerade 60 procenten har jag svårt att föreställa mig, men, herr talman, jag tillmåter följande frågor speciellt stor betydelse. Enligt min mening är det orättfärdigt att pensio-

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

nerade handikappade skall gå miste om den förbättring som förvärvsarbetande handikappade enligt propositionens och utskottets förslag erhåller. I pensionsförsäkringskommitténs betänkande slås fast att invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar principiellt är avsedda att ersätta vissa kostnader som den försäkrade har till följd av sitt handikapp. Vi har dragit den slutsatsen att pensionen ersätter den förlorade arbetsförtjänsten och att den inte skall genom ett till 30 procent av basbeloppet maximerat invaliditetstillägg behöva användas för att kompensera merkostnader i anledning av ett handikapp.

Varför då denna skillnad? Jo, säger utskottet, den frågan skall prövas senare i samband med en prövning av den framtida pensionsnivån. Här har vi återigen detta uppskjutande av människors berättigade intressen med hänvisning till pågående utredning. Vi kan för vår del inte utan vidare acceptera detta. Vårt förslag om möjlighet att invaliditetstillägget också skall uppgå till 60 procent av basbeloppet är kombinerat med att halvt bidrag, 30 procent, fortfarande skall utgå vid ringare behov.

En annan fråga som jag vill kommentera med ett par ord är förslaget att döva skall jämföras med blinda. De dövas isolering i samhället är svår att häva utan extra kostnader, eftersom de har stora svårigheter att utan merkostnader kunna tillgodogöra sig den service samhället bjuder. De döva är i stor utsträckning avstängda från samhällets kulturella aktivitet. Därför krävs ekonomiska resurser för att tillgodose ett urval som tillfredsställer den döves behov i detta avseende.

I den mån anpassningen i samhället skall underlättas med ekonomiska hjälpåtgärder bör staten träda in. Vi har därför föreslagit att döva skall jämföras med blinda vad gäller invaliditetstillägg och andra invaliditetsbestämmelser.

Beträffande åldersgränsen för invali-

ditetstillägg och invaliditetsersättning säger vi i vår motion att en omarbeting av bestämmelserna beträffande åldersgränsen 63 år är nödvändig. Vi anser det oriktigt att dessa förmåner skall vara beroende av om man råkat ut för ett handikapp om jag så får säga på rätta sidan om en åldersgräns som är väsentligt lägre än den egentliga pensionsåldern. De egendomliga resonemangen om att krämpor som inträffar i åldern 63—67 år är att hänföra till normalt åldrande kan vi inte acceptera. Såväl folkpension som tilläggs pension förutsätter att det normala åldrandet börjar vid 67 år.

Till sist vill jag bara med tillfredsställelse notera att man bifallit vårt förslag om vårdbidrag till anstaltsvårdade barn som vistas i föräldrahemmet under kortare tid än en månad, exempelvis under jul-, påsk- och sportferier. Dessa kan nu erhålla sådant bidrag och i så fall med hälften av det tidigare föreslagna beloppet för en månad.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till vår motion II: 824.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Den proposition som ligger till grund för denna debatt innehåller en rad väsentliga förbättringar inom det område som regleras i lagen om allmän försäkring.

Den största förbättringen är att hänföra till förslaget om det årliga standardtillägget till folkpensionärer på 170 kronor för en pensionär och 260 kronor per år för två makar som båda har pension. Men det finns i regeringsförslaget ytterligare en rad inslag som vittnar om en stark positiv känsla för pensionärerna, för de handikappade och för dem som av andra skäl uppbär pension före pensionsåldern. Invaliditetsersättningen höjs från 50 till 60 procent av basbeloppet, och vidare skall det kunna utgå halv invaliditetsersättning, under det att vårdbidrag alltid skall utgå med hela beloppet. Anstaltsvårdade barn skall få vårdbidrag under ferie i

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

hemmet, rätt till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning vid studier ges åt handikappade ungdomar, vissa regler beträffande intjänande av ATP för utlänningar slopas, och vidare innehåller propositionen ett förslag att makes samtycke skall fordras för att anmälan om undantag från ATP skall vara giltig.

Om allt detta har andra lagutskottet varit enigt.

Herr Werner sade nu att utskottet lider av munhäfta och att han inte hade funnit någon saklig motivering till att utskottet inte velat tillstyrka kommunistmotionen om ett dubbelt standardtillägg i år. Jag tvingas då erinra om att riksdagen har ställt sig bakom ett förslag om en successiv förbättring av folkpensionärernas villkor, så att folkpensionen år 1968 skall utgå med 90 procent av basbeloppet. En förändring på det sätt som herr Werner nu talade om skulle innebära ett allvarligt avsteg från den jämna höjning som nu äger rum, och sista året skulle det bli en mycket blygsam höjning upp till de 90 procenten. Jag tror att folkpensionärerna är tillfreds med att riksdagen har garanterat en jämn höjning fram till 1968. Självfallet kan vi heller inte bortse från att beloppet, 180 miljoner kronor, spelar en stor roll vid planeringen av samhällsekonomin.

Att andra lagutskottet inte har skrivit någonting ytterligare som motive-ring för sitt avstyrkande av kommunistmotionen beror alltså helt enkelt på att riksdagen redan tidigare har uttalat sig för att vi år 1968 skall ha nått det uppsatta målet.

Sedan är det riktigt att det pågår en utredning inom pensionsförsäkringskommittén om hur en fortsatt standardökning efter 1968 skall kunna tillför-säkras de pensionärer som icke har mycket mer än folkpensionen att leva på. För klarhetens skull kan jag väl också tillägga att pensionärerna genom ökade indextillägg när pensionspristalet höjs får kompensation för de prisökningar som kan inträffa.

Jag ber att i det avseendet, herr talman, får yrka bifall till andra lagutskottets förslag. Det står i överensstämmelse med de riktlinjer som tidigare har lagts fast.

Herr Werner tog upp ytterligare ett par saker, om vilka jag skall säga några ord.

Herr Werner accepterade inte åldersgränsen 63 år för rätt att erhålla invaliditetstillägg vid inträdd försämring av hälsan i form av rörelsehinder eller liknande. Faktiskt finns det emellertid enligt de regler som nu gäller möjlighet till förtida uttag av ålderspension redan vid 63 års ålder. Man kan alltså inte med skäl hävda att 67-årsgränsen är exakt avvägd.

Vidare vill herr Werner att gruppen av handikappade som a priori har rätt till invaliditetsersättning skall utvidgas till att utöver blinda även omfatta döva. Nu finns det emellertid i lagen om allmän försäkring icke någon speciell lytesersättning annat än möjligen för blinda, som av hävd har fått ett blindtillägg. Andra lagutskottet menar att det varken finns ekonomiska eller humanitära motiv att särskilt utpeka en grupp. De merkostnader som döva och andra handikappade har ersätts av samhället genom invaliditetstillägg och invaliditetsersättning. Jag vill starkt betona att de döva i detta avseende inte är ställda i någon annan situation än övriga handikappade.

Herr Werner sade också att det vore skäligt och inte skulle medföra någon olägenhet att utforma reglerna så, att även högre invaliditetsersättning än 60 procent kunde medges. Jo, olägenheten ligger i att lagen om allmän försäkring innebär ett system med relativt starkt schabloniserade ersättningar och bidrag, och det är en olägenhet att behöva pröva om ersättningen skall vara 65, 70 eller 80 procent av basbeloppet i stället för 60 procent. Som jag ser saken är det en stor fördel att det nu blir möjligt att utge halv invaliditetsersättning. Schabloniseringen har hittills inte

Ang. förbättrade förmåner för handikappade, m. m.

medgivit några marginaler, utan man har antingen fått hel ersättning eller blivit utan. I det avseendet innebär den föreslagna lagändringen en avsevärd förbättring.

Allra sist, herr talman, har jag ett par ord att säga om utskottets anvisning om att barn, som vårdas på vårdhem, skulle ha rätt till vårdbidrag vid vistelse i hemmet, om den varar längre än två veckor. Detta baserar sig helt enkelt på att föräldrarna till dessa barn oftast inte har fysisk eller psykisk kraft att sköta dem under längre tid.

Men jag vill, när utskottet följt denna linje och Kungl. Maj:t skall utfärda förordningen, uttala en förhoppning att förordningen får sådan utformning att vi här inte åstadkommer alltför stora administrativa besvär. Det är visserligen inte stora pengar det gäller, men jag har den uppfattningen att man inte bör betala ut så små bidrag från stat och kommun att administrationskostnaden i samband med utbetalningen kanske uppgår till halva det belopp det gäller. Jag vill påpeka att det här som minimum rör sig om en ersättning som är 2,5 procent av basbeloppet.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till andra lagutskottets hemställan i dess helhet i utlåtande nr 41.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Jag vill helt kort tacka herr Larsson för att han i varje fall i debatten i kammaren försöker argumentera för den linje han företräder.

Jag blev inte särskilt övertygad av argumentationen när han säger att ett bifall till vårt förslag skulle innebära ett allvarligt avsteg från den jämna höjningstakten och att höjningen sista gången skulle bli liten. Jag tror nog att folkpensionärerna skulle vara gladdare, om man hade en något snabbare höjningstakt, även om höjningen sista gången blev liten.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag är övertygad om, herr Werner, att folkpensionärerna inte skulle vara nöjda med en höjning av folkpensionerna 1968 på det sätt han angett.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmanen yttrade, att med anledning av föreliggande yrkanden propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att fränställas först särskilt beträffande envar av punkterna A—D samt därefter särskilt i fråga om punkterna E—J.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten A.

Därefter gjordes enligt de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 668 och II: 820, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i punkten C gjorda hemställan.

Vidare gjordes i enlighet med de avseende punkten D framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla motionen II: 824 i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om punkterna E—J gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 824 i förevarande delar; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. det kommunala bostadstillägget

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen avser medelsanvisning till folkpensioner, jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Folkpensioner för budgetåret 1966/67 beräkna ett förslagsanslag av 4 790 miljoner kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 59 föreslagit riksdagen att dels antaga vissa vid propositionen fogade lagförslag, dels ock för budgetåret 1966/67 under femte huvudtiteln anvisa till Folkpensioner ett förslagsanslag av 4 880 miljoner kronor.

Propositionen hade hänvisats till statsutskottet, såvitt avsåge anvisande av anslag, samt i övrigt till lagutskott och därvid behandlats av andra lagutskottet.

I detta sammanhang hade utskottet haft till behandling följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Werner* (I: 668) samt den andra inom andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* (II: 820), såvitt nu vore i fråga,

dels ock en inom andra kammaren av fru *Ryding m. fl.* väckt motion (II: 824), såvitt nu vore i fråga.

Vidare hade utskottet i detta sammanhang haft till behandling följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Werner* och *Adolfsson* (I: 5) samt den andra inom andra kammaren

av herr *Holmberg m. fl.* (II: 8), i vilka, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en samlad utredning rörande

a) förbättring av villkoren för kommunerna att erhålla lån för anordnandet av åldringsbostäder samt om höjd inkomstgräns för erhållandet av räntefri stående del av förbättringslån,

b) införandet av ett statligt grundbidrag till kommunerna för utgivande av kommunala bostadstillägg jämte en i två återopade motioner förordad normering av bestämmelserna för beviljandet av dessa bidrag, innefattande även höjning av gränserna för sidoinkomster, då reduktion av bostadstilläggen inträdde;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 418) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i *Öskeviksby m. fl.* (II: 516), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande ett statligt grundbelopp i det kommunala bostadstillägget om 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor för två pensionsberättigade makar tillsammans i enlighet med vad som i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 668 och II: 820 samt II: 824, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Folkpensioner för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 975 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 5 och II: 8, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 418 och II: 516 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Harry Carlsson, Ståhl, Larsson* i Hedenäset och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 418 och II: 516 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om ett statligt grundbelopp i det kommunala bostadstillägget om 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor för två pensionsberättigade makar tillsammans.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Det föreligger ju enighet om att varje person i vårt land som har fyllt 67 år skall erhålla folkpension. Folkpensionsförmånerna utgörs dels av ett kontant belopp och dels av bostadstillägg. Eftersom *alla* som fyllt 67 år skall ha folkpension, borde logiskt sett staten stå för hela kostnaden. Nu är det inte så, utan kommunerna får betala bostadstilläggen. I princip är det kanske inte riktigt att man har det på det sättet, och det framstår som än mer orättvist om man ser på befolkningen i en del avfolkningsbygder. Många människor har flyttat därifrån. Framför allt är det de unga som flyttar, och kommunerna går därigenom miste om människor i arbetsför ålder, medan de får behålla ett stort antal folkpensionärer. Kommunerna får därför stora svårigheter att lämna tillfredsställande kommunala bostadstillägg. Det är ett starkt skäl för att staten borde stå för hela kostnaden.

I centerpartiets motion beträffande de kommunala bostadstilläggen har vi inte gått så långt, men vi anser att det är fullt befogat att staten bidrar med ett grundbelopp, vilket vi också har föreslagit. Det bör kanske tilläggas att varje gång man lägger över en kostnad på kommunerna, så uppstår ett förhållande som vi ofta har diskuterat i denna kammare, nämligen att de låga in-

komsttagarnas problem ökar. När en ny börda läggs på kommunerna får de lägre inkomsttagarna betala den i form av höjd skatt. Även det är ett skäl till att kommunerna inte borde ensamma stå för kostnaderna för bostadstilläggen, utan att staten bör påta sig om inte hela kostnaden därför så i varje fall bidra med ett grundbelopp. Det har förts många diskussioner om och anmärkts mycket på de kommunala bostadstilläggens storlek. I de flesta fall hänger det samman med att det finns kommuner som har ytterligt ringa resurser och därför har små möjligheter att utbetala bostadstillägg. Det är inte rättvist mot pensionärerna. Dessa borde ha samma rätt att få lika sammanlagda folkpensionsförmåner, oavsett var de råkar bo.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Harry Carlsson* (fp), *Eric Carlsson* (cp), *Wikberg* (cp), *Ferdinand Nilsson* (cp), *Axel Kristiansson* (cp), *Harald Pettersson* (cp) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp).

Herr **WERNER** (k):

Herr talman! Efter behandlingen av motionerna i föregående punkt återstår för mig bara att yrka bifall till motionerna I: 5 och II: 8.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Den senaste talaren yrkade bifall till motionerna I: 5 och II: 8. Genom det beslut som kammaren nyss fattade har det yrkandet ingen aktualitet längre.

Herr Bengtsons yrkande innebär att riksdagen nu skulle besluta att anhålla om en utredning och förslag om ett statligt grundbelopp för det kommunala bostadstillägget om 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor för två pensionsberättigade makar tillsammans. Bostadstillägget är ju en

Ang. det kommunala bostadstillägget

gammal diskussionsfråga, som har varit föremål för oändliga debatter i utskott, kammare och inte minst ute i en rad valrörelser. Tidigare kunde man ofta konstatera ganska stora skiljaktigheter i fråga om de belopp som utbetalades i olika kommuner. Det var inte alltid de kommuner som hade det lägsta skatteunderlaget som hade det lägsta bostadsbidraget, utan beloppens storlek följde helt andra lagar än de ekonomiska. Det dröjde länge innan kommunerna i allmänhet kom att besluta om kommunalt bostadsbidrag. Såvitt jag vet är numera landets alla kommuner i den ställningen att de kan hävda att de har infört kommunalt bostadstillägg. Men beloppens storlek är olika från kommun till kommun. Det finns kommuner som betalar ut bostadstillägg på upp emot ett par tre tusen kronor medan andra kommuner endast betalar några hundralappar. Det är inte alltid skatteunderlaget som är det avgörande. Många gånger är det viljan som är det väsentliga när det gäller bostadsbidragens storlek.

Vi vet att den meningsriktning som företräds av herr Bengtson mycket ivrigt har framhållit både nu och tidigare att staten skall gripa in här. Nu har man föreslagit att staten skall ställa till förfogande ett grundbelopp, som skulle vara något slags garanti för att kommuner med ett lågt eller vikande skatteunderlag skulle ha möjlighet att ge pensionärerna ett hyggligt bostadstillägg. Fördenskull vill man ha en utredning, men vi har ju redan en utredning i gång. Denna utredning fick för ett år sedan tilläggsdirektiv, som bl. a. innefattar hela fältet av förmåner avsedda att gälla efter 1968. Att vid sidan om denna utredning tillsätta ytterligare en finner jag för min del olämpligt. Så har även utskottsmajoriteten sett det. Man kan inte vinna mer eller få ett snabbare resultat, om man tillsätter ytterligare en utredning. Man kan möjligen, och det är väl herr Bengtsons mening, kanske vinna en politisk fjäder i hatten genom att framföra detta förslag, men

för dem det gäller — alltså pensionärerna — kan man inte vinna något mer. Vi anser att när det finns en pensionsberedning och när denna har fått tilläggsdirektiv, i vilka även frågan om bostadstillägget är införd, man bör nöja sig med den utredningen. Det blir inte bättre med dubbelarbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det framgår kanske inte fullt så klart av utskottets utlåtande att denna fråga skulle bli föremål för utredning, men jag är ju tacksam att utskottets företrädare här deklarerar, att det blir så.

Det finns emellertid också en annan synpunkt. Vi från vår sida menar, att detta är så betydelsefullt och har förhållats så länge, att det finns anledning att ta itu med saken separat för att verkligen få något resultat på detta område.

Jag skulle faktiskt också vilja fråga herr Birger Andersson: Vad kan det finnas för anledning att särskilja en folkpensionsförmån som skall utgå till alla på det sättet att staten skall betala en del och kommunerna en del? Alla skall ju ha dessa förmåner. Kan man få en förklaring till vad orsaken är till en sådan besynnerlig anordning?

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Först vill jag bara säga, att i de tilläggsdirektiv jag återopade tidigare talas om att man skall även titta på de kommunala bostadstilläggen.

Vad sedan skillnaden i belopp beträffar har dessa tillägg varit och är något som kommunerna frivilligt har åtagit sig. Det var till att börja med ett fåtal kommuner som införde kommunala bostadstillägg därför att de ansåg att man borde bygga på den pension som utgick. Detta frivilliga åtagande kom så småningom att breda ut sig alltmer. Förra

året kom man också dithän att alla kommuner i landet hade pålagt sig utgifter enligt detta frivilliga åtagande.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det var en historieskrivning jag fick till svar på min fråga. Något svar om anledningen till att man har en sådan underlig princip fick jag inte.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten I.

Därefter gjordes enligt de avseende punkten II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 5 och II: 8, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjorde herr andre vice talmannen i enlighet med de rörande punkten III framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bengtson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 96 punkten III, röstar

Ja;

Ang. det kommunala bostadstillägget

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr Bengtson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 28.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av nuvarande rättsförhållanden beträffande gruvskogarna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1966/67;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för

budgetåret 1965/66, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss staten tillhörig mark, m. m.;

varvid utlåtandena nr 12—14 företo-
gos punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsut-
skottets memorial nr 97, angående all-
män beredskapsstat för budgetåret
1966/67, bifölls vad utskottet i detta
memorial hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna bered-
ningsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av väckta motio-
ner angående hushållspraktik; och

nr 40, i anledning av § 27 i riksdag-
ens revisorers berättelse över den år
1965 av dem verkställda granskning-
en av statsverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Föredrogos ånyo och lades till hand-
lingarna allmänna beredningsutskottets
utlåtande nr 41, i anledning av § 28 i
riksdagens revisorers berättelse över
den år 1965 av dem verkställda gransk-
ningen av statsverket.

Föredrogos ånyo allmänna bered-
ningsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av § 29 i riksdag-
ens revisorers berättelse över den år
1965 av dem verkställda granskningen
av statsverket; och

nr 43, i anledning av § 38 i riksdag-
ens revisorers berättelse över den av
dem år 1965 verkställda granskningen
av statsverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

På framställning av herr andre vice
talmannen beslöts att statsutskottets ut-
låtanden nr 105 och 106 skulle sättas
sist å föredragningslistan för kamma-
rens nästa sammanträde.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts
framställning angående anslag på till-
läggsstat II till riksstaten för budget-
året 1965/66 till teckning av aktier i
Allmänna bevakningsaktiebolaget m. m.
jänte i ämnet väckta motioner,

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående vissa organisa-
tions- och anslagsfrågor rörande försva-
ret jänte i ämnet väckta motioner,

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående vissa invest-
eringsanslag under försvarets fastighets-
fond för budgetåret 1966/67 jänte i äm-
net väckta motioner, och

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående överlåtelse av
viss staten tillhörig mark m. m.;

första lagutskottets utlåtande nr 29,
i anledning av dels Kungl. Maj:ts pro-
position med förslag till lag om rätts-
psykiatrisk undersökning i brottmål,
m. m., dels ock i ämnet väckta motio-
ner;

andra lagutskottets utlåtande nr 44,
i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-
tion med förslag till lag om beredande
av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,
m. m., jänte i ämnet väckta motioner;
samt

allmänna beredningsutskottets utlå-
tande nr 45, i anledning av väckta mo-
tioner angående eldistributionens funk-
tion och organisation.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammararens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Anser Statsrådet behov föreligga av en allsidig utredning angående skydd för fiskbeståndet i våra insjöar?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammararens sammanträde avslutades kl. 13.33.

In fidem
K.-G. Lindelöv

Fredagen den 13 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av nuvarande rättsförhållanden beträffande gruvskogarna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1966/67;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss staten tillhörig mark, m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), m. m.

Ang. regeringens ställningstagande till tjänstemännens löneförhandlingar

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER** erhöll ordet för att besvara herr *Holmbergs* fråga angående regeringens ställningstagande till tjänstemännens löneförhandlingar, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 3 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Holmberg har frågat mig, om regeringen även i de nu pågående tjänstemannaförhandlingarna kommer att uppträda i enlighet med mitt uttalande i samband med förhandlingarna mellan LO och SAF att »inte göra våld på principen om arbetsmarknadens obundenhet gentemot statsmakterna».

Mitt svar på frågan är ett obetingat ja. Statsmakterna — regering och riksdag tillsammans — kan dock inte komma ifrån sitt ansvar som arbetsgivare för betydande löntagargrupper.

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Men jag ber också att få beklaga att jag varit tvungen att ställa denna fråga till statsministern. Bakgrunden till frågan var ju de närmast häpnadsväckande uttalanden som gjordes av bl. a. civilminister Hans Gustafsson den 1 maj — uttalanden i tjänstemannaförhandlingarnas begynnelsekedde vilka av mycket stora grupper tolkades såsom ett ingripande med anvisningar om vilka löneökningar som tjänstemännen rimligtvis borde kunna förhandla sig fram till.

Situationen är ju desto mera komplicerad som den socialdemokratiska regeringen tidigare under flera år här i riksdagen bestämt tagit avstånd från varje form av inkomstpolitik avsedd

Ang. regeringens ställningstagande till tjänstemännens löneförhandlingar

att påverka de fria förhandlingarna. Nu har statsministern på min fråga svarat ett obetingat ja, vilket alltså innebär att regering och riksdag inte skall göra våld på principen om arbetsmarknadens obundenhet. Men redan i den andra meningen i det korta svaret tas detta löfte tillbaka i viss utsträckning.

Där talar statsministern om det arbetsgivaransvar som regeringen har.

Jag tror att det är en farlig väg att på detta sätt under återopande av statsmakternas arbetsgivaransvar söka försvara de onyanserade uttalanden som gjordes den 1 maj. Det måste te sig svårt för tjänstemannaorganisationerna och över huvud taget för dem som är intresserade av dessa problem att veta när exempelvis civilminister Hans Gustafsson ger uttryck för regeringens arbetsgivaransvar eller när han ger uttryck för den principiella uppfattningen att några ingripanden i löneförhandlingarna från statsmakternas sida icke bör ske.

Detta inhopps från civilministerns sida den 1 maj ter sig särskilt oförsvärligt eftersom det skedde så kort tid efter det att samma regering med statsminister Eriander i spetsen vid en kritisk tidpunkt i LO:s förhandlingar bestämt sagt ifrån att den icke ansåg sig vare sig vilja eller kunna ingripa i avtalsförhandlingarna.

Jag hoppas nu att den debatt som har ägt rum i tidningarna med anledning av dessa uttalanden från regeringsledamöters sida kommer att leda till att regeringen ställer sig klart neutral i fortsättningen under de säkerligen mycket svåra förhandlingar som parterna nu inlett och försöker avsluta.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Jag vill gärna anknyta till de sista orden som herr Holmberg yttrade. Jag tror att vi för dagen kanske skall vara en aning försiktiga med diskussioner i denna fråga. Med-

lingskommissionen har för någon timme sedan startat den mycket svåra uppgift som den står inför. Under sådana förhållanden kan en politisering av dessa frågor inte vara särskilt lyckad. Men jag måste ändå, herr talman, ta upp ett par synpunkter i herr Holmbergs korta inlägg. Jag hoppas att när jag gör det detta inte uppfattas som någon som helst inblandning i medlingskommissionens mycket besvärliga arbete.

Jag tror att herr Holmberg blandar ihop två mycket väsentliga saker — våra förstamajuttalanden och det arbetsgivaransvar som inte heller herr Holmberg kan komma ifrån och som riksdagen har bland annat genom sin löne delegation.

Arbetsgivaransvaret är en mycket besvärlig och komplicerad fråga. Den föranledde åtskilliga uttalanden i propositionen till 1964 års riksdag, då dessa regler drogs upp. Men alla i denna kammarare är överens om att här föreligger en komplicerad situation, i det man å ena sidan naturligtvis vill bevara arbetsmarknadens frihet, men å andra sidan som arbetsgivare otvivelaktigt har ett ansvar för vad som händer på marknaden. Dessa ting redovisades i 1964 års proposition. Jag tror att kammarledamöterna skulle ha stor fördel av att studera vad riksdagen har beslutat på denna punkt. Kanske vi då kunde slippa beskyllningarna för att här ha sammanblandat olika ting.

Förstamajuttalandena har ingenting att göra med detta ansvar, det ansvar som vi alla gemensamt har. Förstamajuttalandena var ingenting annat än en maning till solidaritet i ett för svensk ekonomi kritiskt läge. Jag skall gärna — även om jag inte nu blivit angripen — läsa upp vad jag sade, och jag gör det ordagrant eftersom jag på denna känsliga punkt följde manuskriptet:

»Årets avtalsrörelse var resultatet av ett mäterligt arbete. Dess huvudinriktning var att åstadkomma ett ordentligt lönelöft för de lågavlönade, men om handeln och transportväsendets an-

Ang. regeringens ställningstagande till tjänstemännens löneförhandlingar

ställda får löneökningar, måste detta komma att medföra prisstegringar överallt där rationaliseringsmöjligheterna inte räcker för att motverka prisstegringarna. Dessa prisstegringar måste vi bära i samma anda av solidaritet som gjort att byggnadsindustriens och metallindustriens anställda har funnit sig i ett lägre löneflyft än vad de kunnat ta ut, för att därigenom ge låglöneindustriernas folk ett handtag.

Det bud som i fredags gavs till stats-tjänarna utgör en så noggrann översättning som möjligt av LO-avtalet. Det bör prövas i samma anda av solidaritet som ledde till LO-uppgörelsen.»

Jag har svårt att tänka mig att det finns någon kammarledamot som har någonting att erinra mot en formulering av denna typ. Jag är övertygad om att Dagens Nyheter på den punkten ganska väl har tolkat folkopinionen när den i en ledare visserligen kritiserar mig — det skall ju oppositionspressen göra — men samtidigt ansluter sig till praktiskt taget alla punkter som här är nämnda. Jag vet inte om den stora tidningen är representativ för borgerligheten, men den har i varje fall deklarerat nästan ordagrant samma saker som jag här har fört på tal. Det har alltså ingenting att göra med det arbetsgivaransvar som vi inte kommer ifrån.

Jag medger villigt att civilministerns anförande i Umeå är mera prononcerat, men innebörden i detta hans uttalande har jag för min del tolkat också som en maning till solidaritet. Vad han i klartext har sagt rent ut är att om det föreligger en uppgörelse på LO-sidan med begränsade procentsatser, är det orealistiskt och farligt för solidariteten att statsmakterna skulle acceptera lönestegringar på 20 procent för andra grupper. Jag kan inte tänka mig att det inte heller på denna punkt finns någon annan mening än att det skulle innebära ett avsteg från solidaritetsprincipen.

Kommissionen Hjalmarson har som sagt börjat sitt mödosamma och med

stor spänning motsedda arbete för någon timme sedan. Jag tror att varken herr Holmberg eller jag har anledning att i alltför stor utsträckning lägga politiska synpunkter på avtalsrörelsen i dagens läge.

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! Jag vill gärna instämma i statsministerns önskan att vi icke skall lägga politiska aspekter på det medlingsarbete som just har börjat.

Statsministern gjorde emellertid ett påstående som inte bör stå oemotsagt, nämligen att jag har blandat ihop förstamajuttalandena och regeringens arbetsgivaransvar. Jag är helt på det klara med att det uttalande som statsministern gjorde den 1 maj och som nu lästes upp in extenso endast var ett uttryck för en stark önskan om solidaritet löntagargrupperna emellan och en maning att ta hänsyn till det ekonomiska läget.

Jag kan emellertid inte gå med på att civilminister Hans Gustafssons uttalande kan tolkas på detta sätt. Jag sade förut att det var ett häpnadsväckande ingripande i tjänstemannaförhandlingarnas begynnelsekedje. Där tog civilminister Hans Gustafsson upp två ting. För det första påstod han att solidariteten hos tjänstemännen var obefintlig, åtminstone i jämförelse med LO-gruppernas solidaritet. För det andra uttalade han följande, som jag ber att få referera in extenso: »Krav har rests på lönestegringar av en storleksordning som jag måste beteckna som klart orealistisk. Att endast tillnärmelsevis tillgodose dessa krav ligger utanför de samhällsekonomiska möjligheternas ram och skulle dessutom av LO-grupperna uppfattas som ett slag i ansiktet.»

Herr talman! Jag kan inte se annat än att detta är en sammanblandning av förstamajdemonstration, arbetsgivaransvar och en tydlig bestämd ovilja inför det läge som har etablerats i tjänstemannaförhandlingarna.

Jag vill sluta med att dessutom beklaga att vi genom dessa uttalanden har fått en känsla av att det i viss utsträckning här inte bara är fråga om en uppgörelse mellan arbetsgivare och löntagare, utan även en kraftmätning mellan olika löntagargrupper inbördes. Sådana uttalanden tycker jag ytterligare förvärrar och förvirrar situationen på avtalsmarknaden. Jag är emellertid glad över att statsministern så klart har sagt ifrån, att det hädanefter uppenbarligen inte skall göras uttalanden av sådan innebörd.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Jag kan faktiskt inte ge någon garanti för att herr Holmberg inte kommer att missuppfatta uttalanden från regeringen. Det beror mycket på herr Holmberg själv.

Jag är glad över att herr Holmberg ansluter sig till mitt uttalande i Vänersborg och Trollhättan och därmed ställer sig på samma linje som Dagens Nyheter och jag. Jag tror att detta uttalande av herr Holmberg kommer att högst väsentligt lugna ner de partipolitiska spekulationerna kring denna fråga.

Sedan måste jag säga, att jag icke har uppfattat civilministerns anförande så att det skiljer sig från mitt. Uttalandet var alldeles riktigt återgivet, vilket man naturligtvis kunde förutsätta, när herr Holmberg läste upp det, och jag har därför ingen anledning att gå in i polemik mot citatet. Jag upprepar emellertid att det endast innehåller följande: Mellan LO och SAF har träffats en uppgörelse, som innebär inte bara att arbetsfreden har räddats, utan också att olika löntagargrupper har visat stor solidaritet inbördes och solidaritet mot samhället. Så säger herr Gustafsson till sist detsamma som jag läste upp nyss men som herr Holmberg inte läste upp, nämligen att det kommer att leda till prisstegringar. Vi hade inte kontakt med varandra innan uttalandena skrevs,

Ang. de ändrade livsmedelspriserna
men civilministern sade nästan ordagrant samma sak som jag beträffande prisstegringarna. Herr Gustafsson använde därefter visserligen ett mera prononcerat uttryckssätt än jag gjorde i mitt tal, men innebörden måste vara denna: Har vi fått en överenskommelse av detta slag — det kan diskuteras, om den innebär en höjning med 4, 6 eller 7 procent — så kan man som arbetsgivare inte ge 20 procents löneförhöjning åt andra grupper. Någoting annat har icke herr Gustafsson sagt.

Nu tycker kanske herr Holmberg att det är egendomligt att civilministern, som är närvarande i kammaren, inte kastar sig i debatten och klargör vad han har sagt, men den respekt vi hyser för de enkla frågorna gör att vi ännu så länge håller en dialog mellan herr Holmberg och mig.

Herr **HOLMBERG** (h):

Jag vill, herr talman, inte lägga mig i huruvida statsministern behöver hjälp av herr Gustafsson. Jag vill endast sluta med att påpeka det anmärkningsvärda i att man av statsministerns två senaste inlägg måste dra slutsatsen att statsministern solidariserar sig med civilminister Gustafssons uttalanden den 1 maj, som på tjänstemannahåll har betraktats som högst uppseendeväckande.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. de ändrade livsmedelspriserna

Statsrådet fru **LINDSTRÖM** erhöll ordet för att besvara herr *Isacsons* fråga angående de ändrade livsmedelspriserna, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 maj, och yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr *Isacson* har frågat mig hur mycket av de prisförändringar vilka under senaste tiden företagits i de-

Ang. de ändrade livsmedelspriserna

taljhandelsledet på vissa livsmedel såsom mjölk, smör, bageri- och konditorivaror som förorsakas av förändringar i produktpriserna till jordbruket.

Svaret blir att de prisstegringar, som förekommit på livsmedel under de senaste månaderna, främst har förorsakats av höjda omkostnader i distributionsledet till följd bl. a. av ökade lönekostnader. Pris- och kartellnämnden har skärpt sin uppmärksamhet på förhållandet.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lindström för det korta svaret på min fråga. Jag vill dock med anledning av svaret säga några ord.

Under den senaste tiden har ju diskuterats frågan om möjligheterna att få prisstopp när det gäller livsmedel och att genomföra prisövervakning. Regeringen har också utlovat lägre livsmedelspriser. Konsumenterna har nu i stället konstaterat att det under den senaste tiden skett vissa höjningar av priserna på livsmedel i detaljhandelsledet. Man kan ju liksom fru Lindström här säga, att detta »främst har förorsakats av höjda omkostnader i distributionsledet till följd bl. a. av ökade lönekostnader». Men redan nästa mening i svaret innebär något av vad jag skulle vilja kalla en insinuation, nämligen att det här skulle föreligga en prishöjning som inte var berättigad. Det står nämligen: »Pris- och kartellnämnden har skärpt sin uppmärksamhet på förhållandet.»

Jag anser att det är mycket viktigt att regeringen gör en analys av kostnadssituationen och av vad som har hänt inom detta område. De siffror som vi kan se i dag visar att handeln i varje fall beträffande många livsmedel inte tagit ut några som helst oskäligen priser på grund av kostnadshöjningarna. Vi kan ju ta till exempel K-mjölk. Jag konstaterar att på denna vara har i detaljhandelsledet under lång tid på grund

av priskrig tagits ut ett sådant pris som inte ger några som helst möjligheter för handeln att täcka sina kostnader. Jag kan t. ex. nämna att man inom handeln beträffande denna vara haft en marginal på 14 öre, av vilket belopp 10 öre gått till omsättningsskatt. Det säger en hel del om att det inte kan vara någon särskilt lönande affär för handeln att saluföra denna vara. På samma sätt är det med vissa andra produkter.

Det är klart att denna prissättning har ingått som ett led i detaljhandels konkurrensvilja. Man har helt enkelt velat konkurrera ut vissa företag, men när man har fått en viss verkan av konkurrensen, höjer man priserna. Detta är den negativa effekten av en priskonkurrens, som kanske inte alltid märks i första ögonblicket när konsumenterna ropar hurra med anledning av att det pågår ett priskrig.

Men det finns mycket annat i detta sammanhang som det skulle vara värt att säga några ord om. Jag kan bara för min del konstatera att handeln i dag har fått löneökningar som inklusive sociala utgifter uppgår till 9 procent. Man meddelade i går i tidningarna att dessa ökningarna kommer att slå igenom i form av en höjning på ungefär 1,4 procent när det gäller livsmedelspriserna. Det kan konstateras att de nya lönehöjningarna för jordbrukets del uppgår till ungefär 13 procent, men för vissa grupper, t. ex. djursköterna, uppgår de inklusive sociala utgifter till 15—20 procent.

Allt detta bör tas med i bilden, när man diskuterar möjligheterna att klämma åt jordbruket och handeln och skjuta skulden för prishöjningarna på dem. Jag skulle ingenting hellre önska än att statsrådet Lindström verkligen kunde få till stånd en analys av utvecklingen så att man kunde klara ut orsaken till prisstegringarna. Annars kommer kanske människor och företagare, som absolut inte har skulden till höjningarna, i skottgluggen på ett helt oberättigat sätt. I det fallet har handeln och jord-

bruket f. n. gemensamma intressen att bevaka i den något förvirrade debatt, som pågår om prisstegringarna.

Jag vill till slut bara citera vad statsministern sade för någon minut sedan: »Kostnadsökningar skall tas i en anda av solidaritet.»

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Isacson ville få mig att bekräfta vad han redan visste, nämligen att jordbruket inte har någon andel i den senaste tidens prishöjningar på mejerivaror. Det är alltså handeln som i priserna lagt in redan inträffade lönehöjningar och höjda transportkostnader. Som vi hört signalerades i förrgår ytterligare prishöjningar framöver. Det är med tanke på dessa senare prishöjningar som den andra satsen — att priskontrollnämnden har skärpt sin uppmärksamhet på utvecklingen — finns i det svar herr Isacson fick. Det är icke en insinuation att nu skulle föreligga prishöjningar som inte är berättigade. Herr Isacson påpekade riktigt — det kan jag bekräfta — att det icke är berättigat att kritisera den prishöjning som skett på K-mjolk. Mjolk såldes i Stockholm förra prishöjningen i slutet av april till ett pris som — om man borträknar omsättningsskatten — obetydligt översteg butikernas inköpspris. Marginalen är nu 7 å 8 procent och ligger faktiskt något lägre än den gjorde före prisändringarna vid halvårsskiftet förra året i samband med omsättningsskattens höjning.

Pris- och kartellnämnden följer dock utvecklingen och skall följa och analysera den på det sätt som herr Isacson efterlyser. Nämnden håller på att färdigställa en undersökning om mejerivaror i Stockholm och har infordrat kalkyler från bagerinäringen, särskilt då uppgifter om råvarukostnader. Vi får alltså möjlighet att hålla reda på vad som sker både på producent- och handelssidan.

Ang. statslån till samfundslokaler

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag är tacksam för dessa senaste uppgifter.

Jag tycker det finns förutsättningar för att vi skulle kunna få en saklig debatt om detta så småningom när pris- och kartellnämnden har redovisat sitt material. Jag hade hoppats att den här debatten något skulle lugna ner de förväntningar som man faktiskt har på visst håll beträffande prisstopp m. m.

Jag vill också påpeka, att det har skett vissa prissänkningar, som aldrig kommer med i diskussionen, t. ex. på smör. Där har man faktiskt sedan den 1 maj förra året haft prissänkningar i partihandelsledet på 1: 50. Dessa prissänkningar har aldrig omnämnts i debatten, men det kan vara värt att anteckna även dem eftersom man nu endast talar om prishöjningar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. statslån till samfundslokaler

Herr statsrådet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Erik Filip Peterssons* fråga till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående statslån till samfundslokaler, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 14 april, och anförde:

Herr talman! Herr Erik Filip Petersson har i en till ecklesiastikministern riktad enkel fråga som överlämnats till mig för besvarande frågat om regeringen avser att förelägga riksdagen förslag i anledning av betänkandet om statslån till samfundslokaler (SOU 1964: 52).

I det nämnda betänkandet föreslog frikyrkokolokalsutredningen att evangeliska samfund utanför Svenska kyrkan skulle erhålla statslån för anordnande av samlingslokaler i former som i viss mån motsvarar dem som nu gäller för allmänna samlingslokaler. Lånemöjligheterna skulle avse lokaler för gudstjänst och därtill anslutna lokaler för

Ang. statslån till samfundslokaler

ungdomsarbete och annan form av gruppverksamhet. I förhållande till vad som gäller för allmänna samlingslokaler föreslogs en begränsning av skyldigheten att upplåta samfundslokal till vilken lån utgått.

Betänkandet har remissbehandlats. Motstridiga uppfattningar har därvid kommit till uttryck kring vissa principiella spörsmål. Bl. a. har framhållits att frågan om statligt stöd till de fria samfundens kyrko- och lokalbyggnader måste anses ha ett nära samband med hur förhållandet mellan staten och svenska kyrkan kommer att regleras i framtiden.

I detta sammanhang bör också nämnas att 1962 års ungdomsutredning i slutet av år 1965 avgav ett betänkande om lokaler för ungdomsverksamhet (SOU 1965: 63), som är av väsentlig betydelse för de religiösa sammanslutningarnas verksamhet. Utredningen föreslår bl. a. att tillämpningsområdet för kungörelsen om lån till samlingslokaler vidgas så att det kommer att innefatta även olika typer av ungdomslokaler. Innebörden av utredningens förslag är, att religiösa sammanslutningar med de ändrade bedömningsnormer som förordas bör vara oförhindrade att söka samlingslokalslån för andra lokaler än gudstjänstrum, främst då sådana lokaler som är avsedda för ungdomsverksamhet. Beträffande ungdomslokaler har således ungdomsutredningen framlagt förslag om en generell lösning som täcker en väsentlig del av det lokalbehov frikyrkokalsutredningen tidigare behandlat i sitt betänkande.

Då remissbehandling av ungdomsutredningens förslag nyligen avslutats och avsikten är att bedöma de båda utredningarna i ett sammanhang, kan jag för dagen inte uttala mig om när förslag i anledning av betänkandet om samfundslokaler kan föreligga.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min fråga.

Det har varit ganska stort intresse från de berörda parterna för huruvida det förslag, som utredningen framlade, skulle bli föremål för en kungl. proposition. Det var en enhällig riksdag som 1962 begärde denna utredning och det är ju väl bekant, att de betydande folkomflyttningarna har ställt samfunden i ett mycket ansträngt läge när det gäller att tillgodose människornas religiösa intressen inom samfundens ram. Utvecklingen medför betydande nybyggnadsbehov i de stora folkcentra. Från samfundens sida presteras stora frivilliga uppoffringar, men dessa räcker inte för att klara lokalfrågan på ett tillfredsställande sätt.

Med hänsyn till de i svaret redovisade remissyttrandena skulle jag vilja säga, att det visserligen förekommit motstridiga uppfattningar kring vissa principiella spörsmål, men dessa problem löses enklast genom att de samfund, som av principiella skäl inte anser sig kunna mottaga statslån, inte heller gör det.

Jag är mer oroad av tanken att denna fråga skulle uppskjutas tills förhållandet mellan staten och svenska kyrkan regleras. Den saken ligger väl mycket långt fram i tiden och har knappast något samband med den här aktuella frågan. Det skulle medföra mycket svåra konsekvenser, om man väntade så länge.

Själva kärnfrågan om lån till kyrklokaler kan väl inte heller vara så hårt knuten till 1962 års ungdomsutredning angående lokaler för ungdomsverksamhet. Jag citerar vad denna utredning säger på sid. 60: »Frågan om lån eller bidrag till gudstjänstlokaler har en särart och är förenad med så speciella problem, att den bör behandlas fristående och i annat sammanhang.» Såvitt jag förstår berör 1962 års ungdomsutredning endast samfundens ungdomslokaler, men icke deras gudstjänstlokaler.

Jag hoppas att man från regeringens sida kommer att ganska snart ta en positiv ståndpunkt. Jag beklagar, att rege-

Om rätt för kommun att betala tryckning av valsedlar

ringen ännu inte tagit ståndpunkt i själva principfrågan.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Det är i och för sig riktigt, som herr Petersson sade, att riksdagen var enig om att tillsätta denna utredning. Jag tror ändå att man inte kan negligera det yttrande över utredningens förslag, som kom från ett så auktoritativt organ som Svenska frikyrkorådet. När regeringen går att bedöma vilka åtgärder man bör vidta med anledning av förslagen, måste vi självklart beakta de synpunkter som kommit till uttryck i detta remissyttrande.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Det är riktigt, som statsrådet säger, att meningarna var delade på frikyrkligt håll. Det kommer de säkert att förbli, därför att Frikyrkorådet representerar vitt skilda åsikter i fråga om samfundens fria ställning gentemot staten. Det kommer väl alltid att finnas riktningar inom frikyrkosamfundet, som under alla förhållanden vill vara oberoende av statsbidrag till sina lokaler. Det skulle vara beklagligt om de samfund, som ställer sig positiva — och det torde vara majoriteten av frikyrkorna — skulle bli lidande på denna princip.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om rätt för kommun att betala tryckning av valsedlar

Herr statsrådet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Larfors' fråga om rätt för kommun att betala tryckning av valsedlar, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Larfors har frågat mig om jag ämnar lägga fram förslag

till sådan ändring av kommunala vallagen att kommun får rätt att bekosta tryckning av valsedlar till kommunala val. Som svar på frågan får jag anföra:

Kommuns befogenhet att gottgöra politiskt parti kostnader för valsedlar som partiet gjort i ordning för kommunalt val har prövats av regeringsrätten i ett mål som avgjordes genom utslag den 21 april 1966. Innebörden av utslaget är att kommun saknar sådan befogenhet.

Frågan om gottgörelse av allmänna medel åt de politiska partierna för valsedlar var föremål för riksdagens prövning år 1964 i samband med de ändringar som då gjordes i vallagarna och som bl. a. innebar att partierna kan få ersättning av statsmedel för kostnader för valsedlar till de s. k. riksvälen, d. v. s. val av ledamöter i andra kammaren, landstingsmän och stadsfullmäktige i städer utanför landsting. Att man i det utredningsförslag som låg till grund för reformen inte tog upp bestämmelser om ersättning av allmänna medel också för valsedelskostnader till andra kommunalval motiverades med svårigheterna att kunna på lämpligt sätt avgränsa kretsen av ersättningsberättigade vid dessa val. Inom inrikesdepartementet har satts i gång en undersökning om möjligheten att komma förbi dessa svårigheter. Om denna undersökning leder till ett positivt resultat kommer en proposition i frågan att föreläggas höstriktsdagen.

Herr LARFORS (s):

Herr talman! Min fråga till statsrådet Lundkvist var föranledd av en spontan reaktion när jag fick del av regeringsrättens utslag i det ärende som här har omämnats.

Jag ifrågasätter naturligtvis inte på något sätt om regeringsrättens utslag är fullt korrekt. Jag vill inte heller kvälja dom. Men jag måste konstatera att när sådant som här skett kan förekomma måste det vara något fel i vår nu gällan-

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

de rätt på detta område. Det är därför jag vill föra frågan på tal.

Många kommuner har redan fattat beslut om att lämna kommunala bidrag till tryckning av valsedlar, och andra kommuner har sådana ärenden liggande framför sig på sina bord. Bakom dessa framställningar står i regel samtliga de partier som är företrädare i fullmäktige. Här föreligger alltså en utbredd och stark opinion med önskan om att det skall ske en ändring av nuvarande lag.

Det svar som statsrådet Lundkvist har lämnat är jag mycket tacksam för och glad över. Det tillfredsställer mig dock inte helt, och därför vill jag fortsätta med att beröra ytterligare en fråga i detta sammanhang.

Jag uppfattar statsrådet Lundkvists svar som ett löfte om att han till årets höstriksdag skall lägga en proposition som gör det möjligt för kommunerna att lämna bidrag till tryckning av valsedlar. Jag vill i anslutning härtill ställa ytterligare en fråga till statsrådet, nämligen om han är beredd att försöka utforma propositionen och i övrigt handlägga ärendet så att kommunala bidrag till tryckning av valsedlar skall kunna utgå redan innevarande år.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Jag är naturligtvis starkt medveten om att det föreligger ett betydande kommunalt intresse för en lösning av denna fråga. Jag kan på denna punkt hänvisa till kommunförbundens rekommendationer. Det är riktigt som det här har sagts att det i många kommuner redan föreligger lagakraftvunna beslut om att med kommunala medel klara kostnaderna för dessa valsedlar.

Jag skulle för min del vilja säga, att i händelse det blir möjligt att lämna en proposition till höstriksdagen är jag även beredd att pröva möjligheten och lämpligheten av att ge förslaget sådan utformning att det kan tillämpas redan i anslutning till höstens kommunalval.

Herr LARFORS (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka även för det sista svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

**Ang. regeringens beredning av
vissa frågor**

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Sundins* interpellation angående regeringens beredning av vissa frågor, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Sundin har frågat mig dels om jag inför kammaren vill redogöra för anledningen till att regeringen numera i större utsträckning än tidigare låter bereda frågor genom departementsutredningar i stället för offentliga utredningar och till att den tidigare gällande principen om neutralitet gentemot pågående offentligt utredningsarbete i vissa fall frångåtts, dels om regeringen numera fäster mindre vikt än tidigare vid de synpunkter, som framkommer vid remissbehandling av offentliga utredningsbetänkanden.

Någon principiell omläggning av regeringens arbetsformer på det sätt som herr Sundin hävdar i sin första fråga har inte skett. Däremot har på vissa områden behovet av rena expert- och detaljutredningar ökat och kommer sannolikt även i fortsättningen att öka. Detta har gjort sig särskilt märkbart inom finansdepartementets och eklestistikdepartementets områden. Denna typ av utredningar har alltid skett inom departementen eller inom berörda ämbetsverk och det torde även i framtiden vara den lämpligaste formen. Dessa utredningar är i allmänhet i sitt arbete bundna av riktlinjer som uppdragits av regeringen och riksdagen tillsammans. De har ofta till uppgift att följa upp frågor som tidigare parlamen-

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

tariska utredningar behandlat endast från principiella utgångspunkter. Det bör även erinras om att antalet övriga statliga utredningar samtidigt har ökat. Departements- och myndighetsutredningarna har alltså inte föranlett någon minskning av antalet parlamentariska utredningar, vilket herr Sundin synes vilja göra gällande.

Enligt en snabbundersökning som jag låtit göra finns inte heller någon tendens till att antalet propositioner som bygger på enbart departementspromemorior skulle ha ökat jämfört med tidigare.

Inte heller har regeringens principer om — vad herr Sundin kallar — neutralitet gentemot pågående utredningsarbete förändrats. Jag vill dock understryka, att det förhållandet, att regeringen avvaktar resultatet av pågående utredningar och remissyttrandena däröver, innan den definitivt tar ställning i en fråga, inte betyder att regeringen i alla lägen anser sig förhindrad att ta initiativ även på de områden där utredning pågår.

De exempel som herr Sundin i sin interpellation anfört som bevis för sina i frågeform gjorda påståenden har tidigare bemötts vid diskussioner både i första och andra kammaren. Det finns därför ingen anledning att här åter ta upp de debatterna.

På herr Sundins sista fråga kan jag helt kort svara nej.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Låt mig allra först få tacka statsministern för det svar som han här har lämnat. Jag vill även uttala min uppskattning av att hans excellens vid detta tillfälle hade möjlighet att själv besvara interpellationen.

Det är enligt min mening av största vikt att stora politiska frågor blir noggrant prövade och beredda. Det framgår även av min interpellation att vi i vårt land haft en offentlig utredningsapparat som givit representanter för

partier, organisationer och myndigheter möjlighet att på ett tidigt stadium framföra sina synpunkter och förslag. Det offentliga utredningsarbetet har i många sammanhang fått även internationellt erkännande för grundlighet och saklighet. Fran senare tid finns det emellertid en del exempel — såsom framgår av interpellationen — på avvikelser från detta mönster. Det är inte säkert att vårt land i detta avseende numera gör sig förtjänt av samma höga betyg som tidigare. Det var en av anledningarna till att jag framställde min interpellation, förutom de sakförhållanden som jag har påvisat i interpellationen.

Statsministern är emellertid av svaret att döma nöjd med utvecklingen. Enligt statsministern har det inte skett någon annan ändring än att man fått ett ökat behov av rena expert- och detaljutredningar. Detta behov skulle öka ytterligare för framtiden, i enlighet med vad som sägs i svaret. Sådana utredningar gör departementen hellre själva, men de är, säger statsministern, i allmänhet bundna av riktlinjer som uppdragits av regering och riksdag tillsammans. De skulle ofta ha till uppgift enbart att följa upp frågor som tidigare parlamentariska utredningar behandlat från principiella utgångspunkter. Det är en beskrivning som jag inte är beredd att instämma i. Naturligtvis bör rena expert- och detaljutredningar kunna utföras som enbart departementsutredningar. Men de exempel som jag nämnde i min interpellation gällde frågor av sådan politisk vikt att de borde ha blivit föremål för parlamentariska utredningar.

Ett av exemplen gällde den av 1963 års riksdag begärda utredningen angående ATP-systemets samhällsekonomiska verkningar. Jag tror inte att man kan säga att denna fråga saknar politisk vikt. Den borde alltså ha lagts under en parlamentarisk utredning, men regeringen hänsköt den till det ekonomiska planeringsrådet inom finansde-

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

partementet. Det går knappast att säga att utredningen i denna fråga skulle gälla enbart ett uppföljande av tidigare uppdragna principiella linjer. Vilka direktiven har varit kan jag inte på något sätt uttala mig om, eftersom utredningar inom departementen inte tillställas offentligheten för redovisning.

Jag har inte observerat någon särskild informationsverksamhet från regeringens kansli avseende detta ärende. Det har visserligen vid något tillfälle sagts att långtidsutredningen skulle bli ett svar på frågan, men sedan denna utredning numera lagts fram, vet vi att så inte blev fallet. Nu ser det väl närmast ut som om 1963 års riksdags begäran om utredning i frågan har kommit bort vid hanteringen i kanslihuset.

Ett annat exempel i min interpellation gällde den jordlagspromemoria som jordbruksdepartementet upprättade och lade till grund för 1965 års proposition om ny jordförvärvslagstiftning. Denna departementsutredning kan knappast sägas ha följt upp principen från den tidigare parlamentariska jordlagsutredningen. Såsom ledamot av den sistnämnda utredningen har jag i varje fall svårt att känna igen principerna i jordbruksdepartementets s. k. tappning. Naturligtvis borde den nya förvärvslagstiftningen ha beretts genom en ny parlamentarisk utredning. Det var ju också meningen, eftersom uppdraget låg hos 1960 års jordbruksutredning, men regeringen ångrade sig helt plötsligt och tog uppdraget från jordbruksutredningen och avskärmade det till jordbruksdepartementet.

Enligt statsministerns svar har regeringens principer om neutralitet gentemot pågående utredningsarbete inte förändrats. Inte heller i denna beskrivning kan jag instämma. Jordlagspromemorian bröt ju neutraliteten gentemot jordbruksutredningens arbete.

Jag nämnde ett annat exempel i min interpellation, nämligen om arbetstidsförkortningen. Här har det hänt en del sedan interpellationen framställdes. Ar-

betsmarknadsparterna har träffat avtal om en kommande arbetstidsförkortning. Mot detta finns givetvis ingen anledning till anmärkning. Det är glädjande att arbetsmarknadsparterna har kunnat komma fram till denna lösning, men mot regeringens hantering av frågan är jag alltjämt kritisk. Regeringen har ju tillsatt en arbetstidskommitté och gett den direktiv att undersöka i vilken utsträckning och takt en ytterligare arbetstidsförkortning är möjlig. Men innan denna utredning hunnit svara på frågan hade regeringen uttalat sig för en viss lösning. Detta var naturligtvis att bryta neutraliteten gentemot pågående utredningsarbete.

Statsministern har vidare svarat att regeringen inte fäster mindre vikt än tidigare vid de synpunkter som framkommer under remissbehandlingen av offentliga utredningars betänkanden. Det svaret är naturligtvis glädjande, men man har svårt att få det att stämma med den aktuella regeringspolitikens facit. Särskilt anmärkningsvärda saker i detta avseende har ju hänt beträffande jordbrukspolitiken. På sin presskonferens den 14 mars lade regeringen fram ett ganska detaljerat jordbrukspolitiskt program, som utarbetats inom socialdemokratiska partistyrelsen, och från regeringshåll har sagts att regeringen skall följa detta program. Det är alltså regeringens jordbrukspolitiska program. Kan då regeringen, herr statsminister, verkligen beakta de värdefulla synpunkter som remissinstanserna ganska säkert kommer fram till i sina yttranden?

Statsministern har nu svarat att regeringen kommer att på vanligt sätt ta hänsyn till remissinstanserna, men i så fall måste ju det betyda att regeringen inte är säker på att den har lagt fram ett bra program, om jag nu tänker på jordbruket och det som under den senaste tiden har timat på detta område. Skall man ta hänsyn till remissinstanserna kan man väl inte utan vidare följa de propåer som den socialdemokra-

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

tiska partistyrelsen med regeringens goda minne har kommit fram till.

Jag kan lugna statsministern med att jag inte har upptäckt några grundlagsbrott av regeringen på det här diskuterade området. Regeringen har naturligtvis rätt att utforma regeringsarbetet som den själv önskar. Här gäller inte frågan vad regeringen får eller inte får göra, utan vad den bör göra. Man kan inte komma ifrån att regeringen avskärmat beredningen av vissa viktiga frågor till väl dolda departementsutredningar. Från det som händer bakom kulisserna i kanslihuset tycks då som kanaler endast finnas presskonferenser vilka kan anordnas när så anses lämpligt och önskvärt.

Det är kanske för regeringen mera bekvämt att hålla oppositionen utanför en sådan insyn som jag här har talat om. Men jag är övertygad om att vår parlamentariska demokrati därmed har förlorat något mycket värdefullt om detta kommer att fortsätta. Man skulle nämligen då ha förlorat möjligheten, att delta i det grundliga beredningsarbetet där synpunkter från olika håll kan framföras redan på ett tidigt stadium vid handläggningen av olika frågor.

Med detta ber jag än en gång, herr talman, att få tacka statsministern för svaret.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Jag kan odelat instämma i interpellantens slutord om värdet av ett grundligt beredningsarbete. Det svenska utredningsväsendet är, såvitt jag vet, unikt i världen genom den insyn det skapar även åt oppositionen. Jag tror att detta är ett mycket värdefullt element i vårt parlamentariska liv.

Jag kan också gå ett steg längre och säga, att det är bra när representanter för oppositionen på det sätt, som här skett, påtalar vad som enligt deras mening innebär avsteg från denna linje och därigenom möjliggör en diskussion.

Det vore enligt min mening mycket beklagligt, om vi här skulle hamna på det sluttande planet!

Men vad jag bestrider är påståendet att denna uppfattning om det offentliga utredningsväsendets värde inte skulle präglade regeringens politik. Eftersom jag tror att tiden medger det skulle jag gärna vilja mera utförligt gå in på denna viktiga fråga.

I interpellationen nämner herr Sundin två exempel på dessa »nya» principer. Han säger att det var bättre förr, nu är det sämre. Båda de exempel som herr Sundin åberopat är sju år gamla; det är ju en rätt lång utlösningstid, om saker och ting som hände för sju år sedan först nu påtalas. De tillfredsställande förhållandena måste tydligen ligga ännu längre tillbaka i tiden.

Jag skall inte gå in på dessa exempel i vidare mån än att jag konstaterar att det ena exemplet för mig är helt obegripligt. Jag vet inte vad herr Sundin menar med att de i beslutet om jordbrukets sexårsavtal ingående bestämmelserna om en ny offentlig utredning skulle innebära något avsteg från principen. Det var ett enhälligt jordbruksutskott som begärde att få denna utredning, och den tillsattes år 1960. Vad det är som framkallar interpellantens anförande av detta exempel är för mig helt ofattbart.

Lika stor otur har interpellanten när han talar om riksdagens begäran om en undersökning av pensionsfondernas verkningar. Den utredningen är anförtrödd åt professor Kragh. Det är fråga om ett enmansuppdrag, och utredningen har i varje fall i dess början betraktats som ett typiskt expertuppdrag. Jag beklagar att riksdagstrycket är så stort att herr Sundin inte har kunnat läsa direktiven för utredningen. Herr Sundin klagade över den saken i sitt anförande. Direktiven har emellertid offentliggjorts i 1965 års riksdagsberättelse, och om det finns någonting att erinra mot dessa direktiv får väl en diskussion på den punkten tas upp vid ett senare tillfälle.

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

I direktiven — som dock upptar en trycksida — besvaras de frågor som herr Sundin ställde.

När det gäller jordförvärvslagen är exemplet inte heller särskilt väl valt, eftersom det här förekommit såväl en parlamentarisk utredning som en departementspromemoria inom jordbruksdepartementet. Både den parlamentariska utredningen och departementspromemorian skickades ut på remiss, och vi tog hänsyn till vad som framkom vid remissbehandlingen. Jag har svårt att förstå att vad som här förevarit skulle kunna anföras som ett exempel på ett nonchalant uppträdande från regeringens sida.

Herr Sundins otur fortsätter; jag är ledsen för det, men det är ju inte heller så lätt, skall jag säga.

I fråga om sjukförsäkringsutredningen finns det ingenting som inte är klart. Det sades nämligen i utredningsdirektiven ingenting om sjukpenningförsäkringen, och det är ju den försäkringsformen som nu tas upp. Detta är alltså två helt skilda frågor, och herr Sundin har otur också den här gången.

Det är väl egentligen endast frågan om arbetstidsförkortningen som kan sägas närma sig någonting av ett reellt innehåll i herr Sundins framställning. Därmed förhåller det sig på följande sätt. Vi gjorde till 1964 års partikongress ett mycket klart uttalande om att det var regeringens avsikt — om vi var kvar vid makten — att inom den period som skulle följa på 1964 års val förlägga förslag i detta ärende. Det var föremål för en analys i vår programskrift »Resultat och reformer». Jag skulle alldeles bestämt vilja varna alla som är intresserade av att partierna har möjligheter att påverka utvecklingen — jag är övertygad om att herr Sundin vill ha den möjligheten även för sitt eget parti — för att avstå från rätten att ha en mening också i frågor som är föremål för utredning. Vi har inte gjort någonting annat, herr Geijer och jag, än att vi under hänvisning till de

väl publicerade och under mycket stor offentlighet gjorda uttalandena av 1964 års partikongress sagt att så här ämnar vi realisera de planer som då publicerades. Sedan har situationen helt förändrats genom att parterna på arbetsmarknaden har kommit överens, och det hälsar ju både herr Sundin och jag med största tillfredsställelse. Då kan vi kanske släppa också denna fråga som ändå låg i närheten av det som herr Sundin har angripit oss för. Jag bestriider att det var befogat, men av de andra exemplen finns det ju ingenting kvar.

Hur har det gått med den bristande politiseringen av utredningarna? År 1960 arbetade 329 utredningar. I 25,8 procent av dessa utredningar fanns det borgerliga representanter med. Jag vågar påstå att så var fallet i alla utredningar av verklig betydelse, där politiska frågor behandlades. År 1965 hade vi 381 utredningar, och i 26,3 procent av dessa var de borgerliga representerade. I dessa procenttänkandets dagar kan det ändå vara av intresse att notera att procenttalet har sigit från 25,8 till 26,3. Det var mera humoristiskt sagt, men vad jag vill visa är alltså att det inte har skett någon förändring i den riktning som herr Sundin säger. När herr Sundin nöjer sig med hur det var 1960, måste han ju vara väldigt nöjd med hur det var 1965, ty det har gått i den riktning som både herr Sundin och jag är överens om att det skall göra.

Däremot är det riktigt att det har kommit till en rad här inräknade departementsutredningar. Dessa departementsutredningar kommer — jag upp repar det — mycket ofta som en nödvändig följd av att en parlamentarisk utredning har dragit upp riktlinjerna. Jag tycker att det är mycket naturligt att man då låter sakkunniga människor ensamma eller tillsammans med andra sakkunniga människor som har en speciell expertis på detta område bearbeta de riktlinjer och de synpunkter som kommit fram vid den parlamentariska

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

utredningen. Antalet sådana utredningar inom departementen kommer att variera mycket starkt — det beror helt och hållet på vad som väller fram. Man kan alltså inte med säkerhet säga att dessa i och för sig gynnsamma procent-siffror kommer att stå sig i all evighet.

Men så är det en annan sak som jag tror att herr Sundin skall fundera på. Det har alltså icke skett någon förändring när det gäller kommittéväsendet annat än mot en ökning av möjligheterna för oppositionen att komma till tals, men det har skett en väsentlig förbättring av oppositionens möjligheter under senare år att följa det administrativa arbetet. Vi har nämligen i de statliga verken fått styrelser med lek-mannainslag, och allmänheten skulle få en alldeles felaktig bild av dessa styrel-sers arbete, om allmänheten av herr Sundins anförande skulle få den upp-fattningen att vi monopoliserar detta för vår räkning. Jag har här en förteck-ning över dessa styrelser sammansätt-ning, och det är alldeles uppenbart att oppositionen ges inblickar i förvalt-ningen som jag vågar påstå att det inte finns någon motsvarighet till i något land och som — det medger jag villigt — det tidigare inte heller i Sverige fun-nits någon motsvarighet till.

Det kan ha sitt intresse att ett ögon-blick titta på sammansättningen. I sty-relserna för dessa verk finns det, om jag nu räknar rätt, 25 borgerliga re-presentanter. Av dem är 8 högermän, 8 folkpartister och 9 centerpartister. Vi är så rättvisa som möjligt, dock med litet glidning åt centern. Skillnaden är hårfin, jag medger det, men den finns där ändå.

Jag skulle alltså tro att herr Sundin inte har mycket att klaga över på denna punkt. Här har det blivit flera möjlig-heter för oppositionen att yttra sig. Blir det inte så i fortsättningen, får herr Sundin komma tillbaka med sin inter-pellation och säga att det inte alls gick som statsministern sagt. Det är nämli-

gen en viktig fråga som herr Sundin ta-git upp.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag trodde inte att hans excellens skulle redovisa så i detalj att han även skulle visa på vilket sätt cen-terpartiet blivit favoriserat i dessa ut-redningar. Men nu är det ju inte jag som sagt detta utan det är hans excel-lens, och det måste väl betyda en del att så skett.

När det gäller exempelvis arbetstids-förkortningen har jag här klart och tyd-ligt sagt ifrån, att jag tycker att det är en riktig och rejäl reform. Men jag an-ser att regeringen inte riktigt har följt principerna på det sätt som är önsk-värt.

Kanske nämnde jag i sammanhanget några utredningar som låg långt till-baka i tiden — sju år eller så. Men det finns exempel som ligger närmare i ti-den, och de bör väl i det sammanhanget vara mera aktuella än de som ligger sju år tillbaka. Men om en utredning låg sju år tillbaka i tiden, bevisar det på vilket sätt man i detta sammanhang från be-rörda departements sida behandlat den utredningen.

Underligt nog, herr statsminister, finns den utredningen fortfarande kvar, och jag tycker att man från regerings-sidan nu om man skall fortsätta att ta sig ökade friheter också i takt med detta skall avliva utredningar som blivit ak-terseglade eller förbigångna på något sätt.

Sedan vill jag bara, herr talman, säga att jag tror att interpellationen hade sitt värde. Jag har sett den rent prin-cipiellt. Det är farligt för demokratiens utveckling om inte även oppositionen plus näringsorganisationer och intres-seorganisationer på ett tidigt stadium får vara med i utredningsarbetet, och det var väl närmast från den sidan som jag tog upp dessa frågor.

Låt mig, herr statsminister, också

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

säga att även om statsministern med den äran är ordförande för det socialdemokratiska partiet, är det väl en statsministers naturliga uppgift och rättighet och skyldighet att med sin landsfaderliga attityd och i sitt handlande tänka även på dem som för närvarande är minoriteter och inte innehar den majoritetsställning som socialdemokratien för närvarande har, vilket måhända kan leda till snedvridningar. Varken statsministern eller jag vill väl att så skall ske, och då tänker jag alldeles speciellt på vad som komma skall efter 1968 års val.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en kompletterande fråga till statsministern. Det är möjligt att den redan är besvarad i interpellationssvaret, men eftersom jag bara hade möjlighet att få se herr Sundins exemplar några minuter innan svaret avgavs, är jag inte säker på det, och därför kommer min fråga. Jag skulle i anslutning till vad statsministern i går kväll yttrade i Stadshuset beträffande riksdagsledamöternas förbättrade arbetsvillkor vilja säga att i en fråga som denna vilken, som statsministern betygat, är väsentlig skulle det vara både trevligt och nyttigt, om kammarledamöterna hade tillgång till svaret. Det händer nu bara någon enstaka gång att exemplar ställs till ledamöternas förfogande. Jag säger det, ty det kan hända att det jag nu frågat om redan är besvarat, och i så fall är det onödigt.

Jag uppfattade att statsministern sade att man i regel när det gäller dessa av herr Sundin påtalade utredningar har syftat till att ha kompletterande beredningar — det har kanske först suttit en parlamentarisk kommitté eller en kommitté av annat slag — och nu när det gäller dessa former av utredningar avser man kompletterande utredningar. Därför är det alltså inte i princip så att man tar upp nya problem

i denna speciella form av utredningar. Jag tyckte dock att statsministern sade att han i princip inte ville binda sig för att inte även nya frågor skulle kunna komma upp i denna form av utredningar. Jag begär icke något bindande principuttalande på den punkten och tror att det skulle vara onödigt. Den fråga jag vill komma till och som herr Sundin berörde i sitt första anförande är denna: Om det skulle bli allt vanligare att det tillsätts beredningar som icke har offentliga direktiv och som icke offentliggör sina förslag, vilka därigenom icke blir föremål för remissbehandling och som kommer till riksdagens kännedom först såsom propositioner, finns det väl en viss risk för att den offentliga debatten hindras i alltför hög grad? Vi är glada över vårt utredningsväsende i Sverige, även om det inte är fullkomligt, men om departementsberedningar kommer till användning inte bara i ökat antal utan också för nya frågor, och om dessa beredningar icke har offentliga direktiv och deras förslag icke offentliggörs förrän en proposition eventuellt läggs på riksdagens bord, måste möjligheterna att föra en offentlig debatt minska. Jag tror det vore värdefullt inte bara för oppositionen om statsministern ville klarlägga sin ställning till denna för offentlig debatt så viktiga fråga.

Statsministern riktade kritik mot det exempel på sådana beredningar som herr Sundin anförde. Vi diskuterade så sent som för några dagar sedan i denna kammare ett ärende där regeringen icke villfarit riksdagens önskan om en utredning, nämligen beträffande den viktiga del av barnens utbildning som förskoleverksamheten utgör. Regeringen har utan offentliga direktiv lagt ärendet hos familjeberedningen med allt vad som däri ingår.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

När inte herr Dahlén exemplifierar vad han menar är det svårt att disku-

Ang. regeringens beredning av vissa frågor

tera den i och för sig intressanta fråga som han tog upp.

Jag tror att vi först och främst bör vara på det klara med att regeringen måste ha rätt att ta egna initiativ och — i synnerhet i dessa tider, då behovet av ökad planmässighet och vidgat samarbete inom departementen undan för undan växer — att dessa egna initiativ ofta måste få den karaktären att man låter en expert se på problemen.

Hela denna del av herr Dahléns fråga kan jag alltså endast besvara med en hänvisning till att en nödvändig förutsättning för att vi skall kunna komma till rätta med en rad av de problem som möter oss är att regeringen får ta egna initiativ.

Om en promemoria leder till ett beslut, och framför allt om den leder till en proposition till riksdagen, tillgodoses offentlighetsprincipen därigenom att förslaget i regel blir föremål för remissbehandling.

Här har inte nämnts några exempel, och det kan heller inte påstås att vi försöker undanhålla den politiska debatten vad det är vi sysslar med. Vi har allt intresse i världen av att den offentliga debatten kring de problem som vi arbetar med blir så omfattande som möjligt — det är ofta en förutsättning för att medborgarnas intresse för frågorna skall väckas. Jag tror det vore dumt av regeringen att försöka mörklägga viktiga politiska frågor och hindra en politisk debatt. Om vi gör det i några fall, är vi tacksamma om herr Dahléns påvisar det för oss, eftersom det ligger i vårt intresse mer än i oppositionens att se till att den offentliga debatten får det material den behöver.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Med anledning av den första delen av statsministerns anförande vill jag poängtera att jag över huvud taget inte diskuterat regeringens rätt att ta egna initiativ. Där måste det föreligga något missförstånd.

Statsministern sade att departementala utredningar *i regel* offentliggörs — han använde inte det ordet, men jag förmodar det var vad han avsåg — så att de kan bli föremål för remissbehandling. Min fråga gällde emellertid sådana fall då det inte finns offentliga direktiv och då resultatet inte offentliggörs innan det läggs på riksdagens bord. I sådana fall försvåras den offentliga debatten, och det är, såsom jag markerade, en viktig sak inte bara för oppositionen, eftersom många frågor diskuteras utan att man lägger partipolitiska synpunkter på dem.

Vidare sade herr statsministern att jag inte hade givit några exempel på det jag frågade om. Jag anförde emellertid familjeberedningen som exempel. Statsrådet Lindström kunde över huvud taget inte ge några besked om vilka direktiv hon hade givit denna utredning. Enligt vad statsrådet Lindström sade är resultatet av utredningen inte färdigt, så det blir en senare sak beträffande offentligheten.

Vad jag vill är inte så mycket att i detalj kritisera vad som har skett utan att få ett klarläggande av att man i departementen är medveten, när man överväger formerna för utredningar i nya frågor som icke klarlagts av andra utredningar, om angelägenheten av att ta stor hänsyn till den offentliga debatten — och därmed menar jag inte bara den partipolitiska debatten. När det står och väger om man skall välja den ena eller andra formen, bör man alltså föredra en utredning som har offentliga direktiv och vars resultat i regel kommer att offentliggöras.

Hans excellens herr statsministern ERLANDER:

Herr talman! Det är fortfarande svårt att få något grepp om vad det är som herr Dahléns vill ha belyst. Han säger att han inte har någon erinran mot särskilda fall men att han vill varna, om

det verkligen kan skönjas en tendens av det slag han nämnde.

Också jag vill beklaga, om det finns någon tendens till mörkläggning, men det finns en garanti som gör risken för mörkläggning minimal. Om beredningen leder till någonting, föreläggs ärendet riksdagen. Jag tror inte det skulle vara särskilt lämpligt om det till riksdagen gång på gång kom propositioner som vore förberedda på det sätt som herr Dahln här antydde, och framför allt skulle inte regeringen vara betjänt av det. Förutom vår egen vilja att upprätthålla offentlighetsprincipen är detta en tillräcklig garanti för att tendensen icke slår igenom.

Vad beträffar det enda exempel som herr Dahln åberopade kan man inte begära mer offentlighet. Direktiven är givna av riksdagens andra lagutskott, de har offentligt diskuterats, tryckts och överlämnats till familjesakkunniga för behandling — större mått av offentlighet kan man väl inte begära!

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Vad beträffar expertutredningar inom olika departement har jag klart och tydligt sagt ifrån att de är nödvändiga vid beredningar för att förslag skall kunna läggas fram. Det som jag har vänt mig emot är en eventuell tendens att man i politiska frågor av stor räckvidd bedömningsmässigt sett vill frångå den princip som vi tidigare har haft.

Nu får jag väl säga, herr talman, att det med den deklaration, som statsministern har lämnat, i dagens läge inte torde förefinnas någon sådan risk, och då må det ankomma på var och en av oss att följa denna utveckling och se om hans excellens herr statsministern har rätt i sin bedömning.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om vattenvården i Mälaren

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Wallmarks interpellation om vattenvården i Mälaren, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Wallmark har riktat ett antal frågor till mig rörande skyddet för Mälarens vatten. Herr Wallmark undrar om jag är beredd att snarast vidtaga åtgärder för upprättande av en vattenvårdsplan för hela mälaronrådet, att medverka till att i princip inga nya avlopp till Mälaren medges, att medverka till att förbud mot utsläpp från toaletter och köksavdelningar på fartyg utfärdas, att utarbeta en plan för transport av avloppsvattnet direkt ut till Östersjön, samt att låta utarbeta en alternativ plan för oljetransporter genom pipelines eller dylikt i stället för med båt genom Mälaren för att därigenom helt eliminera risken för oljeutsläpp.

På detta vill jag svara följande.

Herr Wallmark har i sin interpellation tagit upp ett antal frågor av stor betydelse för samhällsutvecklingen i Mälardalen. Detta område omfattar, om man inbegriper Mälarens hela tillrinningsområde, endast en tjugondel av rikets yta men har en fjärdedel av dess befolkning, och både folkmängd och näringsliv är i stark utveckling. En fördubbling av befolkningen i denna del av riket är icke otänkbar under tiden fram till sekelskiftet. En sådan utveckling medför naturligtvis en mängd problem för samhällsbyggandet. Av dessa utgör vattenförsörjningen och avloppsfrågan ett av de större. Grundvattentillgången och ytvatten från mindre sjöar och vattendrag är sedan länge otillräckliga för regionens behov av sötvatten. Betydande samhällen och industrier har fått gå över till att använda Mälaren som vattentäkt. Den vattenmängd som tas i anspråk ökar med regionens allmänna utveckling och ökningen av vat-

tenåtgång per individ. Härtill kommer det ökande behovet av rent vatten för bad och andra rekreativa ändamål. Även fiskets intressen bör nämnas i sammanhanget.

Samhällsutvecklingen har emellertid medfört att mälarvattnets kvalitet försämrats. Åtskilliga undersökningar har gjorts under senare år för att klarlägga sjöns tillstånd. Dessa visar att en snabb försämring av vattenbeskaffenheten har inträffat i flera områden. Orsakerna är ganska klara. Mälaren är i och för sig en näringsrik sjö och jordbruket tillför sjön stora kvantiteter organiska ämnen. Den största betydelsen som föroreningskälla har emellertid avlopp och utsläpp från industrier och samhällen. Mälar- och hjälmarområdena är starkt industrialiserade, och även om åtskilligt gjorts för att motverka nedsmutningen, rinner högst betydande kvantiteter avfallsprodukter ut i Mälaren. Västra Mälaren är särskilt utsatt.

Ett speciellt problem utgör den snabbt ökande användningen av syntetiska tvättmedel som på relativt kort tid medfört en fördubbling av fosforhalten i de kommunala avloppsutsläppen.

Beträffande föroreningar från fabriker och industriella processer föreligger skyldighet för starkt förorenande industrier att söka tillstånd enligt vattenlagen. Statens vatteninspektion har en viktig uppgift när det gäller att följa utvecklingen och försöka få till stånd överenskommelser om reningsåtgärder. Vattendomstolarna, statens vattenvårdande organ och hälsovårdsmyndigheterna samverkar i dessa strävanden.

Vad gäller kommunerna har av 70-talet städer och andra samhällen inom Mälaren—Hjälmarens tillrinningsområde 49 nu avloppsreningsverk med höggradig rening. Ytterligare 12 samhällen skall enligt utbyggnadsplaner förses med dylika verk under de närmaste åren. Med hänsyn till den begränsade målsättning man hittills haft beträffande skyddet för mälarvattnet är detta resultat beaktansvärt. Ännu större resultat kom-

mer att vinnas när pågående, synnerligen kostnadskrävande arbeten på ett stort regionalt avloppssystem för norra delarna av storstockholmsområdet blir färdigt. Då kommer östligaste delen av Mälaren att befrias från den största delen av avloppsvattnet från dessa folkrika bygder. Motsvarande avlastning beträffande södra delen av storstockholmsområdet har inte avancerat lika långt, men förberedelser pågår för ett system av tunnlar och ledningar ut till Östersjön. En förberedande utredning föreligger för transport av avloppsvattnet från hela östra mälarregionen i tunnlar till Stockholms södra skärgård.

Det kan nämnas att inom en särskilt bildad kommitté för Mälarens vattenvård en motsvarande utredning planeras för övriga delar av mälarregionen, varvid samordningsfrågan kommer att beaktas.

Dessa utredningar kan betraktas som ett led i arbetet på *en samlad vattenvårdsplan* för hela Mälaren. Från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upplyses att styrelsen kommer att aktivt verka för utarbetandet av en sådan fullständig vattenvårdsplan.

Inom styrelsen har redan visst förberedande arbete utförts. Statens vattenvårdsnämnd är också verksam i frågan. Åtskilligt inventeringsarbete har redan avklarats. Arbetet är i hög grad en samarbetsfråga. Från statens sida har årligen medel ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för regionalt utredningsarbete i vatten- och avloppsfrågor. I beslut den 21 april 1966 har regeringen bemyndigat styrelsen att taga ytterligare 800 000 kronor i anspråk för sådana utredningar.

Beträffande de övriga frågor herr Wallmark tagit upp vill jag framhålla följande.

Beträffande utsläpp från fartyg ger gällande lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och tillämpningsföreskrifterna till denna lag länsstyrelse rätt att förbjuda utsläpp av även andra ämnen än oljeprodukter. Berörda läns-

Om vattenvården i Mälaren

styrelser har beträffande Mälaren och Hjälmaren endast utnyttjat detta till att förbjuda utsläpp av fast avfall. Det har hittills ej ansetts nödvändigt att förbjuda utsläpp av avloppsvatten från fartyg då sådan förorening ansetts spela en relativt underordnad roll. Fråga om sådant förbud har dock väckts inom vattenvårdsnämnden.

Vad slutligen gäller oljetransporter genom rörledningar i stället för med båt vill jag erinra om att fråga om sådana transporter i större skala är förenad med en mängd problem som måste lösas genom lagstiftning. Jag är inte beredd att göra något närmare uttalande i frågan om rörledningstransporter som alternativ till nuvarande oljetransporter. Jag vill emellertid hänvisa till det förslag om beredskap mot oljeskador som föregående år framlades av oljeskyddsutredningen. Förslaget har remissbehandlats och prövas f. n. av Kungl. Maj:t.

Jag vill i detta sammanhang även peka på en förtjänstfull utredning om oskadliggörande av oljeavfall, som utförts på initiativ av länsstyrelsen i Västmanlands län och som nyligen föranlett länsstyrelsen att hos regeringen hemställa om föreskrifter i ämnet.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för hans svar på min interpellation.

Av det relativt utförliga svar som jag fått framgår väl ganska klart att vi är överens om det utomordentligt allvarliga läge som Mälaren ur nedsmutsningssynpunkt just nu befinner sig i. Säsom framgår av svaret berörs i dag en fjärdedel av hela landets befolkning härav, och detta gör situationen ännu allvarligare. Experterna torde vara helt överens om att denna omgivning inte kan få vatten annat än från Mälaren — något realistiskt alternativ existerar över huvud taget inte. Det förhållandet att nedsmutsningen har fortgått i så snabb takt — trots de åtgärder som vid-

tagits av en del av kommunerna — visar ju hur nödvändigt det är att verkligen angripa problemet från olika synpunkter.

Vi tycks också vara överens om — och där har vi kanske utgått från samma prognosmaterial — att befolkningstillväxten inom hela Mälarens tillrinningsområde kanske kommer att fördubblas till sekelskiftet. Det kan alltså innebära att nästan en tredjedel av Sveriges befolkning då kommer att bo inom detta område.

Jag är ingen vän av bygderomantiska lokaliseringstankar. Jag är kanske en av de få som gick emot majoriteten i den diskussionen. Det kan dock inte förnekas att man blir litet fundersam när prognoserna pekar på en så våldsam koncentration till mälarmrådet. I den totalplanering som vi troligtvis måste få för hela mälardistriktet, får man kanske inte bara räkna fram för kommande tid de tendenser som hittills förekommit utan också visa en viss handlingskraft. Det förefaller mig ibland som om man inbillar sig att människans trivsel och lycka sammanhänges med storleken på samhällena. Det tror jag är definitivt fel. Tillräckligt stora samhällen behövs för att ge fullgod service, men överfulla och av växtvärk lidande samhällen tror jag bara är till men för människan.

Jag tror att det finns anledning för regeringen att följa denna utveckling med skärpt uppmärksamhet inte minst ur vattenförsörjningssynpunkt. Mälaren får icke lov att bli en kloak. Mycket av den förstöring som pågått där är svår att reparera. De undersökningar som har gjorts av limnologiska institutonen i Uppsala — en fysikalisk-kemisk och en biologisk — har klart visat att framför allt Ekoln-systemet söder om Uppsala samt de västra delarna är utomordentligt starkt nedsmutsade. Dessutom finns en del lokala områden utanför samhällena med stark nedsmutsning, men än så länge har Björk- och Prästfjärdarna ett rätt gott vatten.

Om vattenvården i Mälaren

Emellertid tycks det vara ont om medel för fortsatta undersökningar. Det gäller först hydrologiska undersökningar och biocidundersökningar, som man inte har medel till. Det faller nu närmast under naturresurskommittén att ordna den saken. Man får hoppas att ecklesiastikministern kommer att anslå sådana medel att det blir möjligt att med kraft fullfölja dessa undersökningar.

Undersökningarna pekar emellertid entydigt i en enda riktning: att omedelbara åtgärder är nödvändiga.

Statsrådet pekar på en väsentlig fråga som väl utgör kärnpunkten, nämligen målsättningsfrågan. Han uttrycker det så att med den begränsade målsättning vi hittills haft har vi lyckats åstadkomma en del.

Emellertid kan man säga att icke något av de högradiga reningsverk som för närvarande arbetar klarar närsaltterna och fosfor. Det är problem man ännu inte börjat angipa, vilket gör dem så mycket allvarligare.

I min interpellation tog jag upp huvudsakliga motåtgärder som måste vidtas. Först och främst gäller det att förhindra att det kommer till stånd ytterligare nedskräpning av Mälaren, och vidare gäller det att förbättra de nuvarande reningsmetoderna för att om möjligt återföra Mälaren till att bli en sjö med ett vatten som går att använda till både rekreation och vattenförsörjning.

Kvicksundsprojektet är en starkt debatterad del av denna diskussion. Jag har den mycket bestämda uppfattningen att det vore en olycka om projektet kommer till utförande. Som industriman kan jag mycket väl förstå att man önskar förlägga en industri där det passar den bäst, där man får bra transporter och andra ur konkurrenssynpunkt förbilligande arrangemang. Det är i och för sig en fullt acceptabel uppfattning, men detta kan ur samhällssynpunkt givetvis icke godtas, om resultatet medför olägenheter som är mycket besvärande för andra samhällsmedborgare. Detta är

fallet när det gäller sulfattfabriken i Kvicksund. Jag förstår att statsrådet inte vill ta upp den saken, eftersom den ligger under domstolsbehandling. Jag däremot har anledning att uttrycka min oförblommerade uppfattning i detta ärende.

En rad andra industrier finns också med i sammanhanget. KF:s fabrik i Köping tillhör dem som är starkt nedsmutsande, och KF:s planer på väsentliga utökningar för att man skall kunna ge sig ut på exportmarknaden är ett allvarligt bekymmer i detta sammanhang.

Trots allt är det dock samhällena som är mest besvärade. En stor del av industriens avlopp går ju via samhällena.

Vad är det nu statsrådet talar om för åtgärder som vidtas? Han talar om Käppalaförbundet, det mångåriga arbetet som pågått där och den väsentliga lättnad som detta projekt kommer att medföra. På den punkten kan vi vara helt överens; man får hoppas att det ger den lättnad vi så väl behöver. Jag tror dock inte det är riktigt att göra utsläppet strax utanför Lidingö, som man har tänkt. I en andra etapp bör avloppet föras vidare.

Kommunikationsministern kom sedan in på frågan om den södra delen av Storstockholm. Jag kan inte låta bli att säga att när den saken planerades från Stockholm och Salem var det fråga om att släppa ut allt avlopp alldeles utanför Södertälje. Det var endast genom en definitiv och kraftig motattack från Södertälje stads sida som man åstadkom denna lösning, och det kunde endast ske genom ganska stora ekonomiska bidrag från Södertälje stad. Vi tror emellertid att det är till gemensamt gagn att detta tunnelsystem kommer till stånd någon gång i början eller mitten av 1970-talet. Så länge dröjer det.

Däremot pågår det beträffande den västra delen av Mälaren, såvitt jag har mig bekant, inte några undersökningar eller analyser. Kommunikationsministern talar om att kommittén för Mäla-

Om vattenvården i Mälaren

rens vattenvård gör en motsvarande utredning för övriga delar av mälarringen. Jag tror att kommunikationsministeren kanske har missuppfattat de informationer som han har fått, ty den sysslar inte med någon sådan utredning, och såvitt jag vet planerar den inte heller att göra det. Därav följer att detta inte kan ses som ett led i arbetet på att få fram en samlad vattenvårdsplan.

Jag kan med tillfredsställelse konstatera att regeringen har givit väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ytterligare 800 000 kronor för att klara en del av dessa planeringsarbeten. Det är väl bara att konstatera att den debatt som har pågått i pressen och de interpellationer som har väckts i detta sammanhang i så måtto har haft en verkan, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har gjort framställning om dessa medel och att regeringen nu i vår mycket raskt har fattat beslut.

Min slutuppfattning när det gäller tankegångarna angående vattenvårdsplanen är att ett samlat initiativ fortfarande saknas och att de utredningar som det talas om än så länge ligger på ett mycket förberedande plan. Mälaren kommer under en period att ännu snabbare försämras med tanke på den mycket kraftiga inflyttning som sker, och frågan kommer att bli ännu mera allvarlig, ännu mera brännande.

Beträffande det förslag som jag har tagit upp i min interpellation angående fartygen noterar jag med tillfredsställelse att frågan om ett totalförbud mot utsläpp av föroreningar från fartyg har tagits upp av vattenvårdsnämnden. Det kan inte anses vara tillfredsställande, även om det inte rör sig om stora kvantiteter, att toalett- och köksavfall släpps ut direkt i Mälaren från fartygen.

När det gäller oljefrågan hänvisar statsrådet bl. a. till den oljeskyddsutredning som har remissbehandlats och som nu behandlas i regeringen. Även där är det fel att dra för stora växlar på en utredning. Den berör över huvud ta-

get inte de inre vattenvägarna, och detta problem kan alltså inte aktualiseras i det sammanhanget.

Jag ser nämligen saken på det viset att den livsviktiga sjö som Mälaren är för hela denna region gör att varje åtgärd som över huvud taget förhindrar möjligheten till en försämring, som kan leda till en katastrof, måste tillvaratas, och då kan man icke godtaga att vi för att kanske förbilliga oljan med någon krona eller ett par per kubikmeter, utsätter en befolkning på miljoner personer för så allvarliga risker. Det kan medföra kostnader som väsentligt överstiger de relativt små besparingar som det kan vara fråga om.

Statsrådet säger att han inte är beredd att nu göra något närmare uttalande om rörledningstransporterna och att man måste lösa den frågan lagstiftningsvägen.

Ja, herr talman, jag tog just upp frågan i förhoppning om att kommunikationsministern ville ta initiativ för att lagstiftningsvägen få fram dessa transportmetoder. Jag begär dock inte att vi nu skall besluta om pipelines. En utredning måste först ske, och den blir förmodligen ganska lång och invecklad.

Till slut, herr talman, vill jag bara säga att jag, trots att vi tycks vara överens om att Mälaren verkligen befinner sig i en mycket allvarlig situation och trots att regeringen har varit beredd att ställa ytterligare medel till förfogande för vidare projekteringar och undersökningar, ändå inte kan anse svaret vara en sådan helhjärtad uppslutning kring möjligheterna att förbättra mälarevatten att jag kan betrakta det såsom helt tillfredsställande.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag blev kanske litet förvånad över herr Wallmarks slutmening. Jag hade tänkt inleda min replik med att säga att vi i stort sett är överens om allting. Det var ju först i sin

Om vattenvården i Mälaren

slutmening som herr Wallmark anförde någon avvikande åsikt mot svaret.

Att vi inom kommunikationsdepartementet anser dessa frågor vara utomordentligt viktiga har vi på ett något blygsamt sätt försökt att visa genom att mycket snabbt agera på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens begäran om pengar för undersökningar och projekteringar på detta område. Det är inte möjligt för mig att här ta upp en stor debatt om alla detaljproblem. Det skulle föra utomordentligt långt. Vi återkommer till ämnet många gånger. Olika delfrågor inom komplexet har vi just nu under bearbetning inom departementet. Jag hoppas att inom en nära framtid kunna återkomma till dem när vi är färdiga med dem. Utöver vad som har sagts i interpellationssvaret vill jag nu bara betona vårt särskilda intresse för problematiken.

Vattenvårdsplanen, som jag nämnde i interpellationssvaret, omfattar enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen följande fem punkter:

1) Klarläggande av vattenområdets tillstånd och kondition.

2) Redovisning av vattenområdets nuvarande användning och bedömning av framtida anspråk. Det gäller vattentäkt, vattenkraft, landskapsbild, bad, fiske och annan fritidsverksamhet.

3) Förslag till avvägning av de olika intressena mot varandra med beaktande av allmänna fordringar på vattnets beskaffenhet för olika ändamål och möjligheten att förbättra vattenområdets användbarhet, alltså förslag till skyddsbestämmelser — här uppkommer naturligtvis svåra »knäckfrågor».

4) Förslag till anläggningar och åtgärder som erfordras för att vattenområdet skall kunna utnyttjas för avsedda ändamål.

5) Angivande av erforderliga övervakningsåtgärder.

Dessa punkter leder den vattenvård som nu byggs upp.

Såvitt jag vet har herr Wallmark rätt i att någon motsvarande utredning inte

har gjorts inom de norra och västra delarna av Mälaren, men det möte som härordagen hölls i Västerås om denna problematik betraktar jag såsom ett led i en aktualisering av frågan och såsom en förberedelse och ett initiativ på detta område från de berörda bygderna.

Jag vill dra en slutsats, herr talman. Jag har lämnat en första redovisning. Vi återkommer till denna typ av problematik många gånger. Jag har verkligen inte något emot om även herr Wallmark gör det.

Får jag avsluta mitt anförande i lätt pekoralistisk anda vill jag säga att uttrycket »Jorden är vårt öde» tydligen i hög grad gäller även om vattnet. Om vi inom den närmaste tioårsperioden inte lyckas agera på en rad olika punkter i den svenska landskapsbilden, kan i stort sett obotlig skada komma att ske.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag skulle vilja peka på en sak som jag tycker är mycket intressant i det här interpellationssvaret och som har kommit under debatt på senaste tiden. Tidigare tycks problemet över huvud taget inte ha blivit diskuterat.

Man har ansett att i och med att man får en relativt hygglig rening av vattnet rent fysiologiskt, så är det ett bra vatten. Under senare tid har man måst ta upp frågan om närsalterna. De syntetiska tvättmedlen, som statsrådet Palme talade om, har ju skapat en situation som man tidigare inte hade behövt samsätta sig med.

Jag tror att det finns anledning att fästa speciell uppmärksamhet på detta. I vårt samhälle går vi ju in för att rationalisera i alla sammanhang. Vi skall göra det enkelt och praktiskt för oss, och naturligtvis är de syntetiska tvättmedlen i det fallet någonting ytterst värdefullt, men när man ser de väldiga konsekvenser som uppstår och när man vet att en utbyggnad av reningsverken för att ta bort närsalterna till 90 å 95

Om vattenvården i Mälaren

procent kostar lika mycket som den biologiska reningen, ställer man sig ju frågan om inte dessa problem borde tagas upp till speciellt studium.

Är det riktigt att tillåta att sådana medel användes som skapar problem av sådan omfattning att det måste göras stora investeringar, om man skall klara upp dem? Närsalterna medför på liten sikt minst lika stor skada som den biologiska nedsmutsningen av vattnet, och jag skulle till statsrådet Palme vilja ställa frågan: Är det inte på tiden att ta upp till en verklig analys, om det är riktigt att vi skall få använda nya medel utan att ta in i bilden den samhällsekonomiska skada som därav följer?

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Om herr Palme uppfattade mitt inlägg så, att jag till alla delar godtar de förslag till åtgärder som framgår av interpellationssvaret och den takt med vilken de åtgärderna skall vidtas, så kanske det var ett litet missförstånd. Jag skall med stort intresse följa dessa frågor, inte bara därför att jag själv är mälardalsbo, utan även därför att frågorna berör en så betydande del av landets befolkning, att det knappast kan kallas bygdepolitik, om man följer dem.

Jag tar fasta på vad kommunikationsministern sade om att man relativt snabbt kommer att agera i denna fråga och att man relativt snart kommer tillbaka med konkreta förslag, ty det var sådana jag efterlyste. Av interpellationssvaret framgår inte annat än att man redovisar de spridda initiativ som tagits från olika organ.

Det finns dock risk för att problemen hamnar mellan olika stolar. Nästa år kommer dessa ärenden att övergå från statsrådet Palme till jordbruksministern. Det betyder inte att jag uppfattar saken så, att ärendena därmed skulle bli föremål för ett försämrat intresse — jag vill inte alls yttra mig i den frå-

gan, och hur det blir med det kommer vi att få se — men frågorna berör sex olika län, och de berör ett femtiotal olika städer med mycket disparata uppfattningar om hur Mälaren skall användas. Jag antydde tidigare att det finns de som anser att Mälaren skall användas till fartygstrafik och att det finns de som vill ha Mälaren till vattentäkt, vidare att det finns de som över huvud taget inte vill medge någon fritidsbebyggelse alls omkring Mälaren och att det finns de som anser att Mälaren är ett av våra viktigaste rekreationsområden för de miljoner människor som bor här. Det går inte att förena dessa uppfattningar i samarbetslösningar. Det krävs klara och fasta initiativ och direktiv från regeringens sida. Det ansvaret kan man inte undandra sig.

Det senaste inlägget av kommunikationsministern tolkar jag så, att regeringen är beredd att ta sin del av ansvaret, ta de initiativ som erfordras för att åstadkomma dessa lösningar. Kan jag tolka det så, herr Palme, då är vi överens — men jag skall bevaka frågan mycket noggrant, det kan jag försäkra.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Beträffande närsalterna vill jag säga till herr Isacson att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med stor uppmärksamhet följer inte minst vad som sker i utlandet. Man vet genom laboratorieundersökningar hur problemet tekniskt kan lösas, men någon praktisk erfarenhet från drift av anläggningar i större skala finns inte inom landet. Vetterligen har inte heller utomlands utförts någon anläggning av den storleksordning som det här skulle bli fråga om. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har beviljat bidrag för försök med s. k. närsaltsreduktion, men man kan redan nu säga att kostnaderna för en effektiv s. k. närsaltsavskiljning med nu kända metoder kommer att bli tämligen höga.

Herr Wallmark och jag är tydligen allmänt överens om målsättningen och

viljan till samlade grepp på området. Till det kan jag bara säga att jag betraktar detta närmast som en uppmuntran för våra fortsatta strävanden på området.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 98—101, första lagutskottets utlåtande nr 29, andra lagutskottets utlåtande nr 44 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 45.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i lagen om församlingsstyrelse, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss staten tillhörig mark i Trollhättan; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal med Stockholms stad m. fl. kommuner om överlåtelse av vissa delar av Järvafältet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för avskrivning på köpekontrakt som avser fartyg jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. höjning av det skattefria beloppet för vinst i varu- eller tombolalotteri

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 11 mars 1966 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 69, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin;

2) förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

3) förordning angående ändring i förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster;

4) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

5) förordning angående ändring av bilagan till förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om särskild varuskatt;

6) förordning angående ändring i förordningen den 15 december 1961 (nr 653) om brännoljeskatt;

7) förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521).

Det i propositionen framlagda förordningsförslaget angående ändring i förordningen om särskild skatt å vissa lotterivinster innebar bland annat, att det skattefria vinstvärdet enligt lotterivinstbeskattningen skulle höjas till 200 kronor i fråga om vinster i varu- eller tombolalotterier och till 50 kronor för andra vinster.

Ang. höjning av det skattefria beloppet för vinst i varu- eller tombolalotteri

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) motionen I: 705, av herr *Gösta Jacobsson*,

II) motionen II: 867, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., och

III) motionen II: 868, av fru *Löfqvist* m. fl.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit den vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motionen II: 374, av herr *Jonasson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att det skattefria beloppet i fråga om vinst i varu- eller tombolalotteri skulle utgöra 500 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 69 icke kunnat av riksdagen förändrad antagas samt i anledning av motionen I: 705, av herr *Gösta Jacobsson*, ävensom motionen II: 868, av fru *Löfqvist* m. fl., — måtte antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin med den ändringen, att övergångsbestämmelserna erhöles i betänkandet angiven lydelse;

2) förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

3) förordning angående ändring i förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, med den ändringen, att 1 § erhöles den lydelse, som angivits i betänkandet;

4) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

5) förordning angående ändring i bilagan till förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om särskild varuskatt;

6) förordning angående ändring i förordningen den 15 december 1961 (nr 653) om brännoljeskatt;

7) förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521);

B) att följande motioner, nämligen

1) motionen I: 705, av herr *Gösta Jacobsson*,

2) motionen II: 374, av herr *Jonasson*,

3) motionen II: 867, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., samt

4) motionen II: 868, av fru *Löfqvist* m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anförde och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sundin*, *Vigelsbo* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottet bort under A 3 och B 2 hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: 374, av herr *Jonasson*, måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster med den ändringen, att 1 § erhöles i reservationen angiven lydelse.

Herr **SUNDIN** (cp):

Herr talman! Med hänvisning dels till motionen II: 374 och dels till reservationen ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föran-

leddes av bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal rörande ändring i det i Ottawa den 6 april 1951 undertecknade avtalet mellan Sverige och Canada för undvikande av dubbelbeskattning samt fastställande av bestämmelser angående handräkning i fråga om inkomstskatter, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

Om viss specialutbildning för journalister

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken.

Vad lagutskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om viss specialutbildning för journalister

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckta motioner om viss specialutbildning för journalister.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 625, av herr *Kristiansson, Axel*, och herr *Wikberg*, samt II: 777, av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt provning och förslag beträffande utbildningsmöjligheter för journalister i syfte att uppnå en förbättrad informationsverksamhet i fråga om jordbruket och jordbrukspolitiken i enlighet med motionernas syfte.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 625 och II: 777 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Hübinette, Axel Kristiansson, Skoglösa, Larsson* i Borrbby, *Nilsson* i Bästekille och *Nilsson* i Agnäs, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 625 och II: 777 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt provning och förslag beträffande utbildningsmöjligheter för journalister i syfte att uppnå en förbättrad informationsverksamhet i fråga om jordbruket och jordbrukspolitiken.

Om viss specialutbildning för journalister

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Den diskussion som i inledningsskedet av detta sammanträde hölls mellan statsrådet fru Lindström och herr Isacson om kostnadsutvecklingen på jordbruksprodukter belyste i någon mån den fråga som allmänna beredningsutskottet här har yttrat sig över. Utlåtandet har föregåtts av en motion som syftade till att bereda jordbruksjournalister från dagspressen en mera allsidig kunskap om vår jordbrukspolitik och våra jordbruksfrågor.

Utskottet säger sig dela motionärernas uppfattning och anser det vara av värde att journalister vidareutbildas. Men »det sagda gäller inte bara jordbrukspolitiken utan i lika hög grad en rad olika områden av samhällslivet», fortsätter utskottet.

Jag har inte riktigt samma uppfattning, därför att gruppen jordbrukare trots allt intar en särställning, en alldeles specifik ställning i samhället, beroende på att vi har en politisk bedömning av prissättningen. Bönderna kan då inte affärsmässigt driva sin verksamhet så som man kan göra inom många andra grenar. Därför tycker jag att det är mera berättigat att en sådan speciell grupp av människor inte utsättes för en onödig kritik, för en vilseledande kritik.

Så har dock skett i stor utsträckning, inte minst under senaste tiden. Då tycker motionärerna, och vi som är reservanter i utskottet delar den uppfattningen, att de journalister som kommer att syssla med jordbruksfrågor borde få en grundlig information — utbildning är kanske ett för vittomfattande uttryck — om våra jordbrukspolitiska frågor, och med utgångspunkt från därvid förvärvade kunskaper skulle de sedan mera objektivt kunna bedöma den utveckling av prissättningen på jordbrukets område som sker i vårt land. Vidare skulle den snedvridning av debatten som nu många gånger har uppstått kunna förhindras. Samtidigt skulle man

kunna undvika en viss onödig irritation.

Herr talman! Jag vill stödja reservationen till utskottsutlåtandet och ber därför att få yrka bifall till den.

Häri instämde herr Wikberg (cp).

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Motionens utgångspunkt är att man skulle utbilda journalister så att de på ett bättre sätt kan informera om jordbruksfrågor.

Det är obestridligen riktigt att det behövs bättre utbildning av journalistkåren i jordbruksfrågor — liksom i så många andra väsentliga samhällsfrågor. Jag kan dock inte dela den uppfattningen att jordbruket på något sätt intar en särställning, som herr Hübinette anser. Jag kan på rak arm räkna upp en lång rad väsentliga samhällsområden, där det skulle vara av stor betydelse att få bättre utbildning av journalistkåren. Det gäller för övrigt inte bara journalister utan även andra yrkesgrupper som sysslar med opinionsbildning, nyhetsförmedling, massmedia och liknande. Det är lika väsentligt att få väl utbildade journalister på det ekonomiska området, i arbetsmarknadsfrågor, utbildningsfrågor o. s. v.

Detta är en sak, där vi kan vara helt överens, både reservanterna och utskottets flertal.

Jag tror vidare inte, att det är möjligt att så att säga komma ifrån kritik gentemot en viss politik, t. ex. inom jordbruket, genom att man får bättre utbildat folk. Det är här fråga om två olika saker. Dels gäller det en bättre faktautbildning; man skall bli bättre upplyst om de faktiska förhållandena. Dels gäller det åsikter som ligger till grund för kritik, men det är en helt annan sak.

Jag kan alltså dela motionärernas och reservanternas utgångspunkt i fråga om vidareutbildning. När det emellertid skall anvisas praktiska vägar, tror jag

Om viss specialutbildning för journalister

att förslaget har fått en olämplig utformning. Motionärerna och reservanterna önskar att man skall förlägga denna fortbildning till de två journalistinstitut, som numera är statliga. Jag vill understryka att det är en missvisande information hos motionärerna som ligger till grund för detta förslag. Journalistinstitutet sysslar uteslutande med grundutbildning, men här är det fråga om en fortutbildning. Vi hänvisar till det institut som vi anser vara lämpligare, nämligen stiftelsen Pressinstitutet, som för övrigt just i dessa veckor planerar att ordna en kurs i jordbruk och skogsbruk — just av det slag som reservanterna önskar.

Som kammarens ledamöter finner har också både journalistinstitutet och Journalistförbundet avstyrkt motionärernas förslag med hänvisning till att journalistinstitutet inte är lämplig förläggning för en sådan utbildningsverksamhet. De har hänvisat till Pressinstitutet.

Detta är ingen stor fråga, och jag anser att reservationen är felaktigt upplagd. Den vill kasta om den ordning som utskottet föreslår. Jag tror att det är opraktiskt. I den mån man skall fortutbilda journalister bör man kunna gå via Pressinstitutet, och jag tror att jordbrukarorganisationerna som själva börjat med presskonferenser och kurser har möjlighet att ta upp ett samarbete med Pressinstitutet.

I denna förväntan vill jag gärna yrka bifall till beredningsutskottets utlåtande.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Jag delar i alla stycken herr Möllers uppfattning, att journalister behöver utbildning och att man på allt sätt skall försöka främja den.

Men när herr Möller säger att jordbruket och jordbrukarkåren inte intar en särställning, är jag inte med längre. Jag sade nyss, och jag vidhåller det, att jordbruket otvivelaktigt gör det. Av den

anledningen är det viktigare än på många andra områden att det blir en verkligt objektiv och verkligt god information, som bygger på en djup kunskap om dessa mycket, mycket svåra problem.

Herr Möller säger att han inte kan hänga med i reservanternas resonemang. Jag tycker uppriktigt sagt att det resonemang vi för inte är så oerhört komplicerat. Vi säger bara att frågan om utbildning av journalister i jordbruksfrågor snarast bör bli föremål för prövning. Det är väl inte särskilt komplicerat, och jag tycker det är en önskan som alla i beredningsutskottet borde ha kunnat ansluta sig till.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Det är med förlov sagt en överdrift när herr HübINETTE påstår att jag finner reservationen så komplicerad, att jag inte skulle kunna hänga med. Det förhåller sig inte på det sättet. Jag anser helt enkelt att förslaget är opraktiskt och inte lämpligt utformat, och jag anser att ni har vänt upp och ned på det som verkligen bör genomföras.

Därför finner jag förslaget, inte komplicerat, men väl verklighetsfrämmande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, hemställde nu, att handläggningen av återstående ärenden å föredragningslistan måtte

Om viss specialutbildning för journalister

få uppskjutas till ett annat sammanträde.

Denna hemställan bifölles.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde andra lagutskottets utlåtande nr 44 och första lagutskottets utlåtande nr 29 skulle i nu nämnd ordning uppföras främst samt statsutskottets utlåtanden nr 98—100 skulle sättas sist.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 16—den 18 maj 1966 för att deltaga i konferens med Nordiska Centralbankerna i Danmark.

Stockholm den 13 maj 1966

Erik Wärnberg

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 107, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1966/67 till lokaliseringsbidrag och lokaliseringslån, dels och Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 108, i anledning av väckta motioner om utredning rörande försäljning till allmänheten av aktier i statliga företag; och

nr 109, i anledning av väckta motioner om försäljning till allmänheten av aktier i LKAB;

bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

sition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av motioner angående riktlinjerna för lokaliseringspolitiken, m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse för Nordiska rådets fjortonde session;

nr 29, i anledning av motioner om förläggning av viss statlig industri till Skaraborgs län;

nr 30, i anledning av motioner om statliga åtgärder för inrättande av en mineralullfabrik; och

nr 31, i anledning av motioner angående kapitalförsörjningen vid industriellt byggande;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till virkesmätningsslag;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om yttrande över förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612) jämte i ämnet väckta motioner;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om Sveriges sjöterritorium; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kontinentalsockeln m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av väckta motioner om utredning angående kraftvärmeverk; och

nr 47, i anledning av väckta motioner angående könsrollerna.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 755, av herrar *Adolfsson* och *Werner*;

Interpellation ang. den senaste händelseutvecklingen inom EEC och EFTA
Meddelande ang. enkla frågor

nr 756, av herrar *Bengtson* och *Lundström*;

nr 757, av herr *Holmberg m. fl.*; samt
 nr 758, av herr *Holmberg m. fl.*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1966/67 m. m.

statsutskottets utlåtanden nr 98, 99 och 100, avseende bl. a. Muskövarvet, dels de utlåtanden som väntas bli bordlagda i dag från stats- och bankoutskotten om lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik. Ärendena rörande Muskövarvet samt lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik avses bli slutbehandlade onsdagen den 18 maj.

Interpellation ang. den senaste händelseutvecklingen inom EEC och EFTA

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Av pressen har framgått att nyligen inom EEC ett samförstånd har uppnåtts om den fortsatta ekonomiska integrationen inom EEC-blocket. Vidare har Storbritannien vidtagit viss omläggning av sin ekonomiska politik med tanke på samarbetet inom EFTA. Vid EFTA:s konferens i Bergen den 12 maj har samarbetsfrågorna ytterligare behandlats.

Med anledning härav ber jag att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att innan riksdagen åtskiljes för sommaruppehållet lämna en redogörelse för den senaste händelseutvecklingen inom EEC och EFTA och dess konsekvenser för svensk export och för svensk politik?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr **TALMANNEN** yttrade:

Jag ber att få erinra kammarens ledamöter om att i nästa vecka hålles endast följande plena: måndag kl. 16.00 bordläggningssplenium, tisdag kl. 11.00 arbetsplenium och onsdag kl. 10.00 arbetsplenium.

Samtliga de ärenden som upptagits på föredragningslistan i dag såsom en gång bordlagda och de ärenden som anmälts till bordläggning i dag avses skola slutbehandlas på tisdag utom dels

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor framställts, nämligen

den 12 maj

av herr *Strandberg* (h) till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet: »På vilket sätt anser Statsrådet att Kungl. Maj:ts beslut den 3 december 1965 rörande försvarets upphandling skall tillämpas för att icke stå i strid mot gällande upphandlingskungörelse?»; ävensom

den 13 maj

av herr *Wirtén* (fp) till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Vill Herr Statsrådet medverka till att skolöverstyrelsen vid den förestående revisionen av läroplanen för grundskolan även beaktar frågan om en bättre anpassning mellan skolskjuts- och lästider?»; samt

av herr *Holmberg* (h) till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena: »Är Ers Excellens beredd att i samband med den ryske statschefens Sverige-besök i sommar ta upp förhandlingar i syfte att befria de svenska medborgare som härstammar från de baltiska staterna från sovjettryckt medborgarskap?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.18.

In fidem

K.-G. Lindelöw